

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ   ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΧΡΙΣΤΟΦ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΑΗΣ   ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤ. ΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΟΜΟΣ ΙΖ΄.

Φυλλάδιον 1. Σεπτέμβριος.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΟΦΘΑΛΜΙΑΤΡΕΙΟΥ ΑΡΙΘΜΟΣ 3.

1894

ΟΙ ΑΙΤΩΛΟΙ ΣΥΜΜΑΧΟΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Μετά την εξάντλησιν τῶν τῆν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος διαφιλονεικησασῶν πόλεων τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Θηβῶν, ἀνεφάνησαν ἐν τῷ πολιτικῷ τῆς Ἑλλάδος ὀρίζοντι δύο νέαι ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι, ἡ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Αἰτωλῶν, αἵτινες ἐδείκνυον ἀμφοτέραι σημεῖα νεανικῆς ζωῆς καὶ διαρκείας, ἐὰν μὴ ἐνέπιπτον εἰς τὸν πρὸς ἀλλήλας πόλεμον, τὸν καταστήσαντα ἀμφοτέρας εὐαλώτους μετὰ τινα χρόνον.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ κριτικωτάτου ἱστορικοῦ Πολυβίου, τοῦ ἀκμάσαντος κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν¹, οἱ Αἰτωλοὶ, εἰ καὶ εἶχον συμμαχήσει μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, φθονήσαντες μετὰ ταῦτα τὴν αὔξησιν αὐτῶν, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐμφύτου αὐτῶν πλεονεξίας ἐλαυνόμενοι, μὴ θελοντες νὰ διάγωσιν ἐν εἰρήνῃ, ἀπέστησαν τῆς συμμαχίας καὶ ἤρχισαν νὰ λεηλατῶσι τὰς χώρας αὐτῆς.

Αἱ περὶ Αἰτωλῶν κρίσεις τοῦ Πολυβίου εἶνε λίαν αὐστηραί. Οὗτος λέγει περὶ αὐτῶν ὅτι ἐπορίζοντο τὰ τῆς πολυτελοῦς διαίτης τῶν ἀπὸ τῶν ληστειῶν σχεδὸν καὶ ἀπὸ τῶν παντοίων πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν ἀδικημάτων. Ἴσως ὁ Πολύβιος, Ἀχαιὸς ὢν αὐτὸς καὶ σφόδρα ζηλωτῆς τῆς Ἀχαικῆς Συμμαχίας, ἴσως, λέγομεν, ἐξ ἀγανακτήσεως διὰ τὴν ἐπιζήμιον τῶν Αἰτωλῶν διαγωγὴν, περιέγραψε τὴν εἰκόνα τοῦ λαοῦ ἐκείνου διὰ ζοφερωτέρων τοῦ δέοντος χρωμάτων. Δυστυχῶς ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ Αἰτωλοὶ δὲν εἶχον σαφεῖς ἰδέας περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου γνωστὸν δ' εἶνε ὅτι παρὰ τῷ λαῷ ἐκείνῳ ἴσχυε νόμιμόν τι, κατὰ τὸ ὅποιον ὁσάκις δύο λαοὶ σύμμαχοι αὐτῶν διετέλουν ἐν πολέμῳ, ἐδύνατο οἱ Αἰτωλοὶ ἄνευ ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς νὰ ἐπιδράμωσιν ἀκηρυκτεῖ τὴν χώραν ἀμφοτέρων καὶ νὰ λεηλατήσωσιν αὐτήν· ὅτε δὲ πρεσβεία ἐξ ἄλλων πόλεων προέτρπεν αὐτοὺς νὰ καταργήσωσι τοιοῦτον νόμον ἀντιβαίνοντα πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου, οὐταὶ ἀπῆντων ὅτι προὔτιμων πρότερον Αἰτωλίαν αἰρεῖν ἢ τοῦτον τὸν νόμον. Ἔτερον μαρτύριον τῆς εἰς τὰς ἀρπαγὰς ροπῆς τῶν Αἰτωλῶν ἔχομεν τὴν ὑπ' αὐτῶν γενομένην σύλησιν τοῦ ἀρχαιοτάτου μαν-

¹ Ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος ἐγεννήθη ἐν Μεγαλοπόλει τῆς Ἀρκαδίας τῷ 204 π. Χ. ἀπέθανε δὲ τῷ 122 π. Χ.

Εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ συνεπιτηρεῖ καὶ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ συγκειμένη ἐκ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. Ν. Γ. Πολίτου καὶ τῶν μελῶν κ. κ. Τιμ. Ἡλιοπούλου, Π. Ι. Φέρμκου, Ἰγν. Μοσχάκη καὶ Ἐπαμ. Ἐμπειρίκου.

Ἄριθ. Πρωτ. 651.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τοὺς κ. κ. Γυμνασιάρχας.

Ὁ ἐνταῦθα «Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσός» πρὸς ἄλλαις κοινωφελείαις ἐργασίαις αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐθνικῆς παιδείσεως καὶ τῆς τῶν γραμμάτων προαγωγῆς καὶ διαδόσεως, ἤρξατο ἀπὸ ἐνὸς ἡδὴ ἔτους ἐκδίδων καὶ ἀξιόλογου μνησίου περιοδικὸν φιλολογικὸν καὶ ἐν γένει ἐπιστημονικὸν σύγγραμμα ὑπὸ τὸ ὄνομα **Παρνασσός**. Ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ἐκδοθέντων τευχῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων καταδεικνύεται ἡ χρησιμότης του. Ἐπιθυμοῦντες νὰ παράσχωμεν τὴν δυνατὴν ἡμῖν ὑποστήριξιν εἰς τὸ προκείμενον κοινωφελὲς ἔργον, συνιστῶμεν ὑμῖν τε καὶ τοῖς παρ' ὑμῖν κ. κ. καθηγηταῖς αὐτό, ἵνα γένωνται ὅσοι ἀν προαιρῶνται συνδρομηταὶ αὐτοῦ, ὅπως διὰ τούτου ἐνισχυθῆ ἡ ἐκδοσις.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1877.

Ὁ Ὑπουργός
Θ. Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ

Ἄριθ. Πρωτ. 5113.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τοὺς κ. κ. Γυμνασιάρχας καὶ Σχολάρχας.

Καὶ ἄλλοθεν καὶ ἐκ τῆς ἐπ' ἀριθ. 651 ἐγκυκλίου τοῦ καθ' ἡμᾶς ὑπουργείου, τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1877 ἐκδοθείσης, γνωρίζετε ὅτι ὁ ἐνταῦθα «Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσός» ἐκδίδει χάριν τῆς κοινῆς ὠφελείας, συμφῶτως δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ, περιοδικὸν σύγγραμμα φερώνυμον τοῦ Συλλόγου. Ἐν τούτῳ καταχωρίζονται λόγου ἄξια διατριβαί, καὶ ποικίλων γνώσεων πάροχοι σημειώσεις, ἔργα λογιῶν. Ἐπιθυμοῦντες χάριν τῆς ἐκ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ὠφελείας νὰ ἐνισχυθῆ κατὰ τὸ δυνατόν αὐτό, ἐθεωρήσαμεν ὅτι συμβάλλεται ἰκαρῶς εἰς τοῦτο ἢ ἐν αὐτῷ καταχώρισις διατριβῶν καὶ σημειώσεων ἀρχαιολογικῶν ἀνακαλύψεων, περὶ λευγῶν ἀρχαίων ἠθῶν καὶ ἐθιμῶν σωζομένων αὐτονοσίως ἢ καὶ κατὰ τύπον καὶ παραλλαγὰς ἐν ταῖς νῦν συνηθείαις τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινοτικοῦ βίου, περὶ λέξεων καὶ ὄρων ἐν τῇ διαλέκτῳ τοῦ κοινοῦ λαοῦ διατηρουμένων ἐν τῷ παροιμιῶν ἢ ἀξιομάτων. Ἡ διὰ περιοδικῶν διακοίνωσις τούτων ἀρτικειμένων παρέχει ἀφορμὴν ἄλλως καὶ τοῖς λογιῶσι εἰς περαιτέρω ἐρευνᾶς καὶ ἐξιχνιάσεις τῶν φιλοσοφικῶν σχέσεων τῶν διαφορῶν κοινοτήτων καὶ τοῦ ἐθνικοῦ βίου, σώζει δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ ἐξαφανισμοῦ, εἰς ὃν ὁ χρόνος καὶ ἡ ἡμέρα ἐπισυμβαλόντα μετατροπὴ τῆς βιώσεως τὰ καταδικάζει.

Οἱ προαιρούμενοι ἵνα καὶ οὕτω χρησιμὸν τὴν φιλομουσίαν καὶ ἰκαρότητα αὐτῶν καταστήσωσι θέλουσι στέλλει τὰ ἐκάστοτε εἰς γνώσιν αὐτῶν περιερχόμενα ὅπωςδὴποτε τοιαῦτα εὑρήματα κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν ἐπιστάσιαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ οὐτωσὶ συστατιομένου περιοδικοῦ ὁ **Παρνασσός**.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 23 Ἰουνίου 1880.

Ὁ Ὑπουργός
Ν. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

τείου τῆς Δωδώνης, τὸ ὅποιον οὐδ' ἀνέλαβέ ποτε ἐκ τῆς καταστροφῆς του ἐκείνης (218 π. Χ.).

Μεθ' ὅλα ταῦτα ὁ λαὸς ἐκεῖνος κάλλιστα διοργανωμένος ἦτο ἀνδρείος καὶ φίλος τῶν μαχῶν. Τὸ αἰτωλικὸν κράτος ὑπῆρξεν ἰκανῶς ἰσχυρὸν καὶ περιελάμβανε μεγίστην ἔκτασιν χώρας, διότι ἐν μὲν τῇ κεντρικῇ Ἑλλάδι κατεῖχε τὰς Θερμοπύλας, τὴν Λοκρίδα, τὴν Φωκίδα καὶ τὰς μεσημβρινὰς τῆς Θεσσαλίας χώρας. Ἐχόντες δὲ πολλοὺς συμμάχους ἐν Πελοποννήσῳ, ἐν Θράκῃ καὶ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐξήσκαον οἱ Αἰτωλοὶ σπουδαίαν ἐπιρροὴν εἰς τὰ πολιτικὰ τῶν χρόνων ἐκείνων πράγματα¹. Ἡ σπουδὴ μεθ' ἧς οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέδιωξαν τὴν συμμαχίαν τῶν Αἰτωλῶν, ὅτε ἐπολέμουν τὸν βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον, τὸν πατέρα τοῦ Περσέως, μαρτυρεῖ τὴν πολεμικὴν σημασίαν τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ἡ δὲ σπουδαία ἀρωγὴ, ἣν ἐχορήγησαν τότε πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐν ἁΚυνὸς Κεφαλαῖς πολυθρόλητον μάχην, ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον ὀρθῶς ἐκτιμῆσαι τὴν συμμαχίαν τῶν Αἰτωλῶν.

Μετὰ τῶν Αἰτωλῶν συνῆψαν τότε συμμαχίαν καὶ οἱ Κεφαλλῆνες, οἵτινες ἔχοντες πολυπληθῆ μικρὰ πλοῖα, διηκούλουν δι' αὐτῶν τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς τὰς κατὰ τῶν γειτόνων τῶν διὰ θαλάσσης ἐπιδρομὰς, καὶ εἰς πάσας τὰς ληστρικὰς αὐτῶν πράξεις ἐβοήθουν αὐτούς. Ἡ τοιαύτη ὅμως μετὰ τῶν Αἰτωλῶν συμμαχία τῶν Κεφαλλήνων ἐγένετο πρόξενος συμφορῶν εἰς αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέσπευσε τὴν πρόωρον τῆς νήσου ὑποδούλωσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὡς θέλομεν ἐκθέσει ἀκολουθῶς.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἀπαυδήσαντες ἐκ τῶν καθημερινῶν κακώσεων καὶ λεηλασιῶν τῶν Αἰτωλῶν, μὴ δυνάμενοι δὲ μόνοι ν' ἀντιταχῶσι κατ' αὐτῶν, προσέλαβον νέους συμμάχους καὶ προσέτι τὸν Φίλιππον βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας, μετὰ τῶν ὁποίων ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Αἰτωλῶν, ἔχοντες ἀπόφασιν νὰ θέσωσι τέρμα εἰς τὴν αἰτωλικὴν πλεονεξίαν καὶ αὐθάδειαν. Διὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν Ἀράτου ἀναδειχθεὶς ὁ Φίλιππος στρατηγὸς τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων, ἐπλευσε κατὰ πρῶτον εἰς Κεφαλληνίαν, ὅπως καθυποτάξῃ τὴν νήσον καὶ στερρήσῃ οὕτω τοὺς Αἰτωλοὺς τῆς ναυτικῆς τῶν Κεφαλλήνων δυνάμεως. Πολιορκήσας τότε τὴν Πάλην, μίαν τῶν τεσσάρων τῆς νήσου πόλεων, καὶ ἀποτυχὼν νὰ κυριεύσῃ αὐτήν, ἀπεσύρθη ἄπρακτος, εἰ καὶ εἶχε κατακρημνίσαι μέγα μέρος τῶν τειχῶν αὐτῆς καὶ ἀπολέσει πλείστους ἀνδρας, διανοούμενος νὰ φέρῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν καρδίαν τῆς Αἰτωλίας.

Ὁ βασιλεὺς οὗτος τῆς Μακεδονίας, ὁ διευθύνων τὸν πόλεμον τῶν συμμάχων, ἦτο μὲν ἀνδρείος καὶ ρέκτης, ἀλλ' ἦτο ἀνακόλουθος καὶ

¹ Duruy, Histoire des Romains.

ἄστατος εἰς τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις. Κατὰ τὴν κρίσιν νεωτέρου ἱστορικοῦ, ἐὰν ὁ Φίλιππος προσηλοῦτο ἐπιμόνως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀπαξ καλῶς ἐπινοηθέντος στρατηγικοῦ σχεδίου, καὶ ἐὰν μὴ κατηνάλισκεν ἀσυνέτως τὰς δυνάμεις του, ἤθελεν ἴσως δυνηθῆ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν Ἑλλάδι· ἀλλ' οὗτος διεξῆγε τὸν πόλεμον μάλλον ὡς ἀρχηγὸς συμμορίας ἢ ὡς βασιλεὺς. Ἐτρεχεν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας εἰς Κεφαλληνίαν, καὶ ἀπὸ Κεφαλληνίας εἰς τὰ Θέρμα τῆς Αἰτωλίας, ἐκείθεν δὲ εἰς Σπάρτην, οὐδένα καταβάλλων τῶν πολεμίων καὶ οὐδεμίαν τῶν πολεμικῶν του ἐπιχειρήσεων φέρων εἰς πέρας¹.

Ὁ μεταξὺ τῶν Αἰτωλῶν ἀφ' ἐνὸς καὶ τῶν Ἀχαιῶν μετὰ τοῦ Φιλίππου ἀφ' ἑτέρου πόλεμος οὗτος, ὁ ἐπικληθεὶς συμμαχικὸς, διήρκασεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 220 μέχρι τοῦ ἔτους 217 π. Χ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρεσβευταὶ οὐδετέρων ἑλληνικῶν πόλεων πρόετρεπον θερμῶς τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς τὴν εἰρήνην, φοβούμενοι μὴ τὸ πῦρ τοῦ πολέμου μεταδοθῆ καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν χώραν, καὶ ὑπεδείκνυσαν διὰ λογικωτάτων ἐπιχειρημάτων τὸν φερόμενον κίνδυνον ἀπὸ τοῦ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐγειρομένου νέφους. Οἱ πρεσβευταὶ ἐκεῖνοι ἔλεγον πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς μετὰ προφητικῆς διορατικότητος, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι, ἀπαλλασσόμενοι τοῦ Ἀννίβα, θέλουσιν ἀναμφιβόλως στρέψαι ἀπασαν τὴν προσοχὴν τῶν πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους, προσάσει μὲν εἰς βοήθειαν τῶν Αἰτωλῶν, ἀληθῶς δὲ εἰς ὑποδούλωσιν τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Αἱ καταβληθεῖσαι τότε προσπάθειαι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς εἰρήνης μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων δὲν ἀπέβησαν ὅλως μάταιαι, διότι ἐν τῷ συγκροτηθέντι Συνεδρίῳ εἰς τὰ Κεῖλα τῆς Ναυπακτίας, ὅπου προσῆλθον ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων, ἀπεφασίσθη ἡ εἰρήνη, ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ τηρήσῃ ἕκαστος τῶν συναλλαττομένων ὅ,τι εἶχεν εἰς τὴν κατοχὴν του κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης. Κατὰ τὴν γενικὴν ἐκείνην συνέλευσιν ὁ ἐκ Ναυπάκτου Ἀγελάας ἠγόρευσεν ὡς ἀληθῆς Ἕλληνας, ὑποδείξας δὲ εἰς τοὺς ἐκεῖ συνηγμένους τὸν ἀπὸ δυσμῶν ἐρχόμενον κίνδυνον, παρέστησε τὴν κατεπείγουσαν ἀνάγκην τοῦ νὰ συνδεδῶσιν ἅπαντες οἱ Ἕλληνες διὰ γενικῆς συμμαχίας, ὅπως δυνηθῶσιν ν' ἀποκρούσωσι τὸν παρασκευαζόμενον τῆς Ἑλλάδος ὄλεθρον.

Ἡ εἰρήνη ἐγένετο ἐπὶ τέλους ἐν Ναυπάκτῳ, ἀλλ' ὀλίγα ἔτη διήρκασεν. Οἱ Αἰτωλοὶ, φύσει ὄντες πλεονέκται καὶ ἄδικοι, ὡς ἀναφέρει καὶ πάλιν ὁ Πολύβιος, ἐπέδιωκον ἀεὶ ποτε ἐρίδας ὑπὸ δια-

¹ Duruy, Histoire des Romains. Ταῦτα λέγει περὶ Φιλίππου ὁ κ. Δουροῦ, ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐπικρατήσῃ τῶν πραγμάτων ἄνθρωπος, ὅστις μετ' ὀλίγον ἀπεδείχθη αἰσχροτάτος καὶ ἀνοσιώτατος τύραννος;

φόρους προφάσεις, ὅθεν ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι, φοβούμενοι τὴν εἰς Ἰταλίαν διατυμπανιζομένην ἀπόβασιν τοῦ Φιλίππου εἰς βοήθειαν τοῦ πολεμοῦντος καὶ νικῆσαντος αὐτοῦς Ἀννίβα, ἐπρότεινον αὐτοῖς συμμαχίαν, ἐδέχθησαν ἀμέσως, τὰ μάλιστα γαργαλισθέντες ἐκ τῶν ἀφθόνων ὑποσχέσεων τοῦ Μάρκου Οὐαλερίου Λεβίνου, ἐπίτηδες μεταβάντος εἰς Αἰτωλίαν καὶ παραστάντος ἐν τῷ Αἰτωλικῷ συνεδρίῳ (211 π. Χ.).

Ἐν τῇ μεταξύ Αἰτωλῶν καὶ Ῥωμαίων γενομένη συνθήκῃ, ἥτις ἔμεινε μυστική, ἐλέγετο μεταξύ ἄλλων ὅτι οἱ Αἰτωλοὶ ὑποχρεοῦνται νὰ κινήσωσιν ἀμέσως πόλεμον κατὰ γῆν κατὰ τοῦ Φιλίππου, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι θέλουσι βοηθήσει αὐτοὺς κατὰ θάλασσαν δι' εἴκοσι τοῦλάχιστον πεντηκοντόρων πλοίων. Πρὸς τούτοις εἶχε συμφωνηθῆ ὅτι ἅπασα ἡ χώρα, ἡ διήκουσα ἀπὸ τῆς Αἰτωλίας μέχρι Κερκύρας μετὰ τῶν οἰκιῶν, τῶν τειχῶν καὶ τῶν ἀγρῶν θέλουσιν ἀνήκει τοῖς Αἰτωλοῖς, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ λάφυρα θέλουσιν ἀνήκει τοῖς Ῥωμαίοις. Τέλος οἱ τελευταῖοι οὗτοι ὑποχρεοῦντο νὰ ἐργασθῶσιν, ὅπως οἱ Αἰτωλοὶ ἀνακτήσωσι τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀποσπασθεῖσαν Ἀχαρνανίαν, τοῦθ' ὅπερ ἦν τὸ προσφιλές αὐτῶν ὄνειρον. Μετὰ τὴν συνομολόγησιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς συνθήκης ὑπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς Συγκλήτου, ὁ στρατηγὸς Λεβίνος, θελήσας καὶ δι' ἔργων νὰ δώσῃ δείγματα τῆς εἰλικρινείας τῶν προθέσεων του, ἐπετέθη κατὰ τῆς πόλεως τῶν Ζακυνθίων, ἥτις διετέλει οὖσα ὑπὸ τὸν Φίλιππον, καὶ κυριεύσας ἐξ ἐφόδου αὐτὴν, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως, παρέδωκε τὴν νῆσον τοῖς Αἰτωλοῖς (211 π. Χ.). Εἶτα κυριεύσας τὰς Οἰνιάδας καὶ τὴν Νῆσον (Αἰτωλικὸν ἴσως), παρέδωκε καὶ τὰς πόλεις ταύτας εἰς τοὺς ἰδίους¹.

Οἱ Αἰτωλοὶ ἔχοντες ἤδη συμμάχους τοὺς Ῥωμαίους, ἐθρασύνησαν ἔτι μάλλον, ἐνθαρρυνόμενοι δὲ καὶ ἐκ τῆς παρουσίας ἐτέρου συμμάχου αὐτῶν, τοῦ Ἀττάλου, ἐπετίθεντο καθ' ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ γῆν, ἐνῶ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁ Ἀτταλὸς ἐπετίθεντο κατὰ θάλασσαν. Οὕτω τὰ πράγματα τοῦ Φιλίππου ἔβαινον προφανῶς εἰς κακὸν τέλος, διότι οἱ Ῥωμαῖοι διαπαλαιαγωγούντες τοὺς πάντας διὰ τοῦ ἐλληνίζοντος Τίτου Κοίντου, δεξιωτάτου καὶ πολιτικωτάτου ἀνδρός, ἐγένοντο ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐπικρατέστεροι ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Ἄρατος εἶχεν ἤδη ἀποθάνει τῷ 213 π. Χ. δηλητηριασθεὶς κατὰ διαταγὴν τοῦ Φιλίππου, ὃν ὁ ἴδιος εἶχεν ἄλλοτε περιθάλψει νέον ὄντα καὶ ἀκολούθως εἶχεν ἀναμίξει, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, εἰς τὰς μετὰ τῶν Αἰτωλῶν διενέξεις τῆς ἀρχαῖκῆς Συμπολιτείας. Στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν τότε ἦτο ὁ Ἀρίσταϊνος. Οὗτος ἀκολουθῶν ἀντίθετον πολιτικὴν τῆς τοῦ Φιλοποίμενος, ἐδέχθη προθύμως τὰς περὶ συμμαχίας προτάσεις τῶν Ῥωμαίων, καὶ τότε

οἱ Ἀχαιοὶ ἐγκαταλείψαντες καὶ οὗτοι τὸν Φίλιππον, ἠνώθησαν κατ' αὐτοῦ μετὰ τῶν Ῥωμαίων (198 π. Χ.). Κατηγορήθη τότε ὁ Ἀρίσταϊνος ὡς προδότης, διότι τῇ πρότροπῇ αὐτοῦ τὸ Συνέδριον ἐψήφισε τὴν μετὰ τῶν Ῥωμαίων συμμαχίαν, ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του ὅμως ἐθεωρήθη ὡς σωτὴρ τοῦ ἔθνους του. Ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος δικαιολογεῖ τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἀρίσταϊνου, θεωρῶν αὐτὴν συνετὴν καὶ ὡς ἀποτρέψασαν ἀπὸ τῆς πατρίδος του μεγάλας συμφοράς. Τοιαύτην φέρων γνώμην ὁ ἱστορικὸς ἐκείνος εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὰ κακὰ, εἰς ἃ ἐμελλον νὰ περιπέσωσιν οἱ μὴ συμμαχήσαντες μετὰ τῶν Ῥωμαίων, πρὸς οὓς καταφανῶς ἀπέκλινεν ἡ πλάστιγξ καὶ προσεμεῖδια ἡ τύχη. Ἄλλ' ἦτο ἄρα γε βέβαιον ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐὰν μὴ εἶχον συμμάχους τοσοῦτους Ἕλληνας ἐμελλον νὰ νικήσωσι τὸν Φίλιππον; Ἦτο ἄρα πάντῃ ἀπίθανον δι' ἐνὸς παγκοίνου καὶ ὑπερτάτου ἀγῶνος νὰ ἀποσοβῆθῃ ἡ ὑποδούλωσις τῆς Ἑλλάδος; διότι περὶ τούτου ἀκριβῶς ἐπρόκειτο.

Οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοὶ συνητηθήσαν ἐν Θεσσαλίᾳ, εἰς τινα θέσιν «Κυνὸς Κεφαλαῖ», ὀνομαζομένην, οὕτω διότι πολλοὶ μικροὶ λόφοι ἀνακύπτοντες ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, ὁμοιάζουσι πρὸς κεφαλὰς κυνῶν. Οἱ Αἰτωλοὶ κατὰ τὴν συναφθεῖσαν ἐκεῖ μάχην (197 π. Χ.), παρέταξαν ἑξακισχιλίους πεζοὺς καὶ τετρακισίους ἵππους, πρὸς τὰς εἰκοσιεξ χιλιάδας ἀνδρῶν, οὓς παρέταξαν οἱ Ῥωμαῖοι. Ὁ στρατὸς τῶν δύο συμμάχων διωκεῖτο ὑπὸ τοῦ Τίτου Κοίντου Φλαμίνιου, οἱ δὲ Μακεδόνες ἴσοι περιποῦ τὸν ἀριθμὸν, εἶχον στρατηγὸν αὐτὸν τὸν Φίλιππον. Μετὰ τινα ἀμφιταλάντευσιν, καθ' ἣν ἡ νίκη ἀπέκλινε πρὸς τὸν Φίλιππον, τὰ πράγματα μετεβλήθησαν τάχιστα καὶ οἱ Μακεδόνες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ἐνῶ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι κατεδίωκον τοὺς φεύγοντας, οἱ Αἰτωλοὶ ἔμενον διαρπάζοντες καὶ σφετεριζόμενοι τὰ ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου λάφυρα. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπανελθόντες ἐκ τῆς καταταδιώξεως οὐδὲν εὖρον, διαρπασάντων τῶν Αἰτωλῶν τὰ πάντα, εἰς τὴν πλεονεξίαν δὲ ταύτην τῶν Αἰτωλῶν ἀπεδόθη κατὰ μέγα μέρος ἡ ἐν ἀσφαλείᾳ κατορθωθείσα ὑποχώρησις τοῦ Φιλίππου¹. Ὁ Τίτος τότε θέλων νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἑνώσιν τῶν ἀναγεννωμένων ἐλληνικῶν συμμαχιῶν καὶ νὰ διασπάσῃ αὐτάς, ἀνεκήρυξεν ἐλευθέρως ἀπάσας τὰς ἐλληνικὰς πόλεις, καὶ πράγματι ἀπεδίωξε τὰς εἰς τινὰς ἐγκατεστημένας μακεδονικὰς φρουράς, ἀφῆσας εἰς τοὺς δήμους τὴν διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεων των.

Μετὰ τὴν ἐν Κυνὸς Κεφαλαῖς νικῆν ἀνεφάνισαν μετὰ τῶν Αἰτωλῶν καὶ Ῥωμαίων πλείσται δυσαρέσκεια, γινόμενα μετ' ὀλίγον τὰ σπέρματα τοῦ μεταξύ τῶν δύο συμμάχων ἐκραγέντος πολέμου. Οἱ Αἰ-

¹ Τίτος Αἰβίος XXVI, § 34.

¹ Πλούταρχος, ἐν βίῳ Τίτου.

λοι συλληφθέντες αιχμάλωτοι κατά τὰς γενομένας ἐχθροπραξίας, εἶχον ἤδη προαποσταλῆ εἰς Ρώμην, ὅπου ἔμενον φυλακισμένοι. Μετ' αὐτῶν ὑπῆρχε καὶ ὁ προαναφερθεὶς Δαμόκριτος, ἀιχμάλωτισθεὶς κατὰ τὴν ἄλωσιν τὴν Ἡρακλείας. Οὗτος ἀποδράσας τῆς φυλακῆς του καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν φυλάκων, ἐσφάγη διὰ τῆς ἰδίας σπάθης παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τιβέρεως, ἀκριβῶς ἐκεῖ ἐνθα ἠπειλήσει νὰ παραδώσῃ τὸ ψήφισμα τοῦ αἰτωλικοῦ Συνεδρίου πρὸς τὸν Τίτον Κόιντον.

Οἱ Ρωμαῖοι ἔμενον ἀνένδοτοι εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των, διότι οἱ Αἰτωλοὶ, ἀντὶ νὰ προσαρμόσωσι τὴν γλῶσσάν των πρὸς τὴν παροῦσαν αὐτῶν κατάστασιν, ὑπενεθύμιζον ἀκαίρως καὶ ὀχληρῶς τὰς πρὸς τοὺς Ρωμαίους πολλὰς καὶ μεγάλας ὑπηρεσίας των. Ὅθεν ἡ εἰρήνη δὲν ἐγένετο τότε, ἡ δὲ Ρωμαϊκὴ Σύγκλητος ἀπέστειλε τὸν στρατηγὸν Μάρκον Φούλβιον μετὰ στρατιωτικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως τελειώσῃ τὸν κατὰ τῶν Αἰτωλῶν πόλεμον. Οὗτος διεκπεραιωθείς εἰς τὴν Ἡπειρον, ἀπεφάσισε, κατὰ προτροπὴν τῶν Ἡπειρωτῶν, νὰ πολιορκήσῃ τὴν Ἀμβρακίαν, πόλιν πολυτελῶς κεκοσμημένην ὑπὸ τοῦ βασιλέως Πύρρου καὶ συμπολιτευομένην τοῖς Αἰτωλοῖς. Ἡ πόλις αὕτη, μὴ δυνηθέντων τῶν Αἰτωλῶν νὰ βοηθήσωσιν αὐτήν, μετὰ ἰσχυρὰν ἀντίστασιν παρεδόθη τέλος εἰς τοὺς Ρωμαίους (189 π. Χ.). Μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἀμβρακίας, οἱ Αἰτωλοὶ ἔτυχον τῆς τοσοῦτω ἐπιθυμητῆς εἰρήνης ὑπὸ μετριωτέρους μὲν ὄρους, ἀλλὰ καὶ τούτους ἰκανῶς ἐξευτελιστικούς διὰ τὴν αἰτωλικὴν ἀγερωχίαν καὶ λίαν περιστέλλοντας τὴν ἔμφυτον πλεονεξίαν των. Οἱ κυριώτεροι ὄροι τῆς συμφωνηθείσης καὶ ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς Συγκλήτου κυρωθείσης εἰρήνης ἦσαν οἱ ἑξῆς: ἐκ μέρους τοῦ τῶν Αἰτωλῶν δήμου θέλει τηρεῖται ἄθολος σεβασμὸς πρὸς τε τὸ κράτος καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ρωμαϊκοῦ δήμου. Οἱ Αἰτωλοὶ δὲν θέλουσιν ἐπιτρέπει τοῦ λοιποῦ τὴν διὰ τῆς χώρας αὐτῶν διάβασιν στρατοῦ πορευομένου κατὰ τῶν Ρωμαίων ἢ κατὰ τῶν συμμαχῶν καὶ φίλων αὐτῶν, οὔτε θέλουσι χορηγεῖ τι εἰς τοιοῦτον στρατόν. Θέλουσιν ἔχει τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ τοὺς αὐτοὺς τῶν Ρωμαίων ἐχθρούς, ἐὰν δὲ οἱ Ρωμαῖοι πολεμῶσι πρὸς τινὰς, θέλει πολεμεῖ αὐτοὺς καὶ ὁ τῶν Αἰτωλῶν δῆμος. Οἱ Αἰτωλοὶ θέλουσι δώσει παραχρῆμα εἰς ἄργυρον ὅμοιον τοῦ ἀττικοῦ τάλαντα εὐβοϊκὰ διακόσια πρὸς τὸν ἐν Ἑλλάδι στρατηγὸν Ρωμαῖον, ἐὰν δὲ προκρίνωσι νὰ πληρώσωσι τὸ τρίτον εἰς χρυσάν, ὀφείλουσι νὰ δώσωσι μίαν μνᾶν χρυσοῦ ἀντὶ δέκα μνῶν ἀργύρου. Προσεῖτε κατὰ τὸ διάστημα τῶν πρώτων ἑξ ἑτῶν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνταλλαγῶσιν οἱ ὄρκοι, ἐσυμφωνήθη νὰ δίδωσι κατ' ἔτος πεντήκοντα τάλαντα πληρωνόμενα ἐν Ρώμῃ. Οἱ Αἰτωλοὶ ὀφείλουσι νὰ παραδώσωσιν

εἰς τὸν στρατηγὸν τῶν Ρωμαίων τεσσαράκοντα Αἰτωλοὺς ὡς ὁμήρου ἐπὶ ἕξ κατ' ἐλλογήν τῶν Ρωμαίων, οὔτε νεωτέρους τῶν δώδεκα ἑτῶν οὔτε πρεσβυτέρους τῶν τεσσαράκοντα. Ἐξήρηθησαν δὲ τῆς ὁμηρίας ὁ στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν, ὁ Ἰππαρχος, ὁ δημόσιος γραμματεὺς καὶ οἱ ἐν Ρώμῃ διατελέσαντες τὸ πρὶν ὡς τοιοῦτοι¹. Οἱ δοθησόμενοι ὁμηροὶ θέλουσι διαμένει πάντοτε ἐν Ρώμῃ, ὁσάκις δὲ ἀποθνήσκῃ τις αὐτῶν, οἱ Αἰτωλοὶ ὀφείλουσι νὰ πέμπωσιν ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ².

Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης οἱ Αἰτωλοὶ ἀνεγνώριζον τὴν κυριαρχίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ δήμου καὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ πολεμῶσι κατὰ παντὸς πολεμίου τῶν Ρωμαίων, ἐνῶ οὗτοι οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν ἐλάμβανον νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τῶν Αἰτωλῶν, ὁσάκις ἐχθρὸς τις ἐπεχείρει κατὰ τῶν Αἰτωλῶν πόλεμον. Διὰ τοῦ ὄρου τούτου ἐτίθεντο οἱ Αἰτωλοὶ ἐν εἰλώτων μοίρα, καὶ ἡμειβοντο ἐπαξίως διὰ τὴν μετὰ τῶν Ρωμαίων συμμαχίαν των. Ἐνῶ δὲ προηγούμενος οἱ Ρωμαῖοι ὑπεδείκνυον τοῖς Αἰτωλοῖς ὡς δέλεαρ τὴν εἰς τὸ Αἰτωλικὸν κράτος προσάρτησιν τῆς Ἀκαρνανίας, διὰ τῆς συνθήκης ἀπεδίδοτο ἡ πόλις καὶ ἡ χώρα Οἰνιάδων εἰς τοὺς Ἀκαρνανάς. Προσεῖτε ἡ Κεφαλληνία, καθὼς σύμμαχος τῶν Αἰτωλῶν, ἔδει φυσικῶς νὰ συμπεριληφθῇ ἐν τῇ γενομένῃ εἰρήνῃ, ἀλλ' οἱ Ρωμαῖοι ἀπήτησαν νὰ ἐξαίρεθῇ. Τοῦτο ὑπῆρξε τὸ κέρδος, ὃ ἐπορίσαντο οἱ Αἰτωλοὶ ἐκ τῆς συμμαχίας τῶν Ρωμαίων, καὶ οἱ ὅποιοι πρῶτοι προῦκάλεσαν αὐτοὺς ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων ἔρδας καὶ νὰ καταστῶσι μετ' ὀλίγον αἰρετοκριταὶ καὶ τελευταῖον οἱ κατακτηταὶ τῆς ὅλης Ἑλλάδος.

Ἐμενεν ἤδη νὰ λυθῇ ἡ ἀπορία, ἐὰν ὑπῆρχε τοιαύτη, τίνας ἕνεκα ἡ νῆσος τῆς Κεφαλληνίας δὲν συμπεριελήφθη εἰς τὴν γενομένην εἰρήνην. Οἱ Ρωμαῖοι εἶχον ἀποφασίσει νὰ τιμωρήσωσι τὴν νῆσον καὶ καταστήσωσιν αὐτὴν ἐπαρχίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, διότι, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπολέμουν ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου, οἱ Κεφαλλῆνες ὑπὸ τὸν Σπαρτιάτην Ἰθρίστην ἐνεδρεύοντες ἐν τῷ στενῷ τῆς Κεφαλληνίας, παρηνώχλουν καὶ ἐλήστευον τὰ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας σιταγωγὰ πλοῖα τὰ κομίζοντα τροφὰς καὶ ἄλλα χρειώδη εἰς τὸν ἐν Ἀσίᾳ στρατόν. Ἄλλως τε δὲ ἡ νῆσος ἐκείνη, κειμένη εἰς τὸ στόμιον τοῦ κορινθιακοῦ κόλπου, ἦτο χρήσιμος τοῖς Ρωμαίοις διὰ τὰς ἐν τῷ μέλλοντι πολεμικὰς ἐν Ἑλλάδι ἐπιχειρήσεις. Τῷ ὄντι ὁ Μάρκος Φούλβιος μετὰ τὸ κλείσιμον τῆς

¹ Ὁ κ. Δουρουτὶ ἀναφέρων τὴν συνθήκην ταύτην, ἐσφαλμένως λέγει ὅτι μεταξὺ τῶν ὁμήρων συμπεριλαμβάνοντο καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Αἰτωλῶν καὶ ὁ Ἰππαρχος καὶ ὁ δημόσιος γραμματεὺς, ἐνῶ οὗτοι ἐξήρηθησαν.

² Ἴδε Πολύβιον, Βιβλ. ΚΒ' καὶ Τίτου Λίβιον Libr. XXXVII.

τωλοι πλὴν τῶν ἀπὸ τῆς νίκης λαφύρων, τὰ ὅποια διήρπασαν οὗτοι παρά τὰς συνθήκας, ἐκαυχῶντο προσέτι ὑπὲρ τὸ δέον ὅτι δι' αὐτῶν ἐπετεύχθη ἡ νίκη. Ἰδίᾳ δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Τίτον ἐπισκώπτων ὁ Αἰτωλὸς Ἀρχέδημος ἔλεγεν ὅτι ἐνῶ αὐτὸς ἐπετίθετο κατὰ τῶν μαχομένων ἐχθρῶν ἔχων ἐσπασμένην τὴν μάχαιραν, ὁ Τίτος ἀνατείνων τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἔμενε προσευχόμενος. Ταῦτα βλύπτουν τὸν φιλότιμον καὶ ἄλλως φθονερὸν Τίτον καὶ ἔτι μᾶλλον παρώξυνεν αὐτὸν ὅτι ποιηταὶ καὶ ἰδιῶται ἐξύμουν τὸ ἔργον ὡς νίκην δῆθεν τῶν Αἰτωλῶν, διὸ ἔπαυσε τοῦ λοιποῦ νὰ προσκαλῆ αὐτούς εἰς τὰ συμβούλια καὶ οὐδὲν ἀνεκοῖνου τοῖς Αἰτωλοῖς περὶ τῶν τοῦ πολέμου ἀποφασιζόμενων. Οἱ Αἰτωλοὶ καὶ οὗτοι τὴν αὐτὴν ἡσθάνοντο κατὰ τοῦ Τίτου ἀπέχθειαν, διὸ κατηγόρουσαν πᾶσαν αὐτοῦ πράξιν. Ὅτε δὲ ἐδέχθη τὴν παρά τοῦ Φιλίππου ἀποσταλείσαν πρεσβείαν πρὸς σύμβασιν, οἱ Αἰτωλοὶ περιτρέχοντες τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις, ἐβόων κατὰ τοῦ Τίτου ὡς πωλοῦντος τὴν εἰρήνην εἰς τὸν Φίλιππον, ἐνῶ ἐδύνατο νὰ καταλύσῃ τὴν δύναμιν ἐκείνην, ὑπὸ τῆς ὁποίας ὑπεδουλώθη τὸ πρῶτον ἡ Ἑλλάς. Ἄλλ' ὁ Τίτος εἶχε τὸ πολιτικὸν συμφέρον νὰ κλείσῃ τάχιστα τὴν εἰρήνην, διότι ἔβλεπε παρασκευαζόμενον τὸν βασιλεῖα Ἀντιόχον εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ρώμης. Ἄλλως τε ὁ Φίλιππος ἀφῆκεν εἰς τὸν Τίτον νὰ ὄρῃσῃ τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης, δι' ἧς κατέστησεν οὗτος τὸν Φίλιππον ἀνίσχυρον μὲν νὰ διαπράξῃ τι κατὰ τῆς Ρώμης, ἰσχυρὸν ὅμως ὅπως ἐξασθενίσῃ καὶ τηρῇ ἐν ἀγωνίᾳ τοὺς γείτονας αὐτοῦ.

Ὅπως ἐπέβη τελεία ἡ ρῆξις μεταξὺ τῶν πρῶτῶν συμμάχων, ἔδει νὰ δοθῇ ἀφορμὴ τις, καὶ ἡ ἀφορμὴ ἐδόθη, ὅτε ὁ βασιλεὺς Ἀντιόχος, κατὰ προτροπὴν τοῦ παρ' αὐτῷ ξενιζομένου Καρχηδονίου φυγάδος, ἐκηρύσσειτο ἀναφανδὸν πολέμιος τῶν Ρωμαίων. Οἱ Αἰτωλοὶ τότε συνεδρίασαντες ἐν τῷ Παναιτωλίῳ, ἐξέδωκαν, παρόντων τῶν Ρωμαίων, ψήφισμα, δι' οὗ προσεκάλουν τὸν Ἀντιόχον, νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς τῶν Ρωμαίων δεσποτείας καὶ νὰ τελειώσῃ τὰς μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Αἰτωλῶν διαφορὰς. Τοσαύτη δ' ὑπῆρξεν ἡ αὐθάδεια τῶν Αἰτωλῶν ἐκ τῆς προσδοκωμένης τοῦ Ἀντιόχου ἐπικουρίας, ὥστε ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Δαμόκριτος πρὸς τὸν ζητήσαντα ἀντίγραφον τοῦ ψηφίσματος Τίτον, παρόντα τότε ἐν τῷ Συνεδρίῳ, εἶπε κομπορημονῶν ὅτι θέλει τῷ δώσει τὸ ψήφισμα μετ' ὀλίγον εἰς τὴν Ἰταλίαν, στρατοπεδεύων αὐτὸς παρά τὸν Τίβεριν¹.

Ὁ βασιλεὺς Ἀντιόχος ἀφίχθεις εἰς Ἑλλάδα μετὰ μικρῶν δυνάμεων, δυσαναλόγων πρὸς τὸ μελετώμενον ἐπιχείρημα τοῦ νὰ ἐλευθε-

¹ Πλούταρχ. αὐτόθι.

ρώσῃ δῆθεν τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, αἵτινες ὅμως εἶχον κηρυχθῆ ἤδη ἐλευθεραὶ ὑπὸ τοῦ Τίτου, ἀντὶ νὰ σπεύσῃ τοῦλάχιστον καὶ νὰ ἐπιδοθῇ ἐνεργῶς εἰς τὰ τοῦ πολέμου ἔργα, αὐτὸς ἔμεινεν ἐν Χαλκίδι τῆς Εὐβοίας τρυφῶν καὶ συνάπτων παρακαίρους γάμους, διὸ οὐδὲν ἄλλο ἐπέτυχεν ἢ νὰ γενῆ αἰτίας αἰματοχυσιῶν καὶ ἀσκόπων καταστροφῶν. Νικηθεὶς καὶ οὗτος ἐν Θερμοπύλαις ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Μανίου Ἀχιλίου, δὴ ἡ Σύγκλητος εἶχε πέμψει κατ' αὐτοῦ, μ' ὄλην τὴν εἰς αὐτὸν χορηγηθεῖσαν συνδρομὴν τῶν Αἰτωλῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ κατησχυμένος εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ κατεδίωξαν αὐτὸν οἱ Ρωμαῖοι καὶ τὸν ἠνάγκασαν μετὰ τινος μάχης νὰ δεχθῆ ἀτιμωτικὴν εἰρήνην, καὶ ἐγκαταλείπων τὴν μικρὰν Ἀσίαν, νὰ δεχθῆ τὸν Ταῦρον ὡς ὄριον τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῦ.

Ἀπαλλαγέντες τοῦ Ἀντιόχου οἱ Ρωμαῖοι ἀνემιγνύοντο ἔτι μᾶλλον εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, στενωχωροῦντες τοὺς Ἀχαιοὺς. Ὁ Φίλοποιμνη τότε, ὁ ἔσχατος τῶν Ἑλλήνων, ὡς ὀρθῶς ἀπεκατέστη, ἐσπουδάξεν ὅσον ἐδύνατο ἵνα παρατείνῃ τὸ τέλος τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὃ προέβλεπε προσεχές καὶ βέβαιον. Ἀκούων ποτὲ τὸν συμπατριώτην τοῦ Ἀρίσταινον, μεγίστην ἔχοντα ἐπιρροὴν καὶ δύναμιν, συμβουλευόντα τοῖς Ἀχαιοῖς νὰ μὴ ἀρνῶνται τὰ αἰτήματα τῶν Ρωμαίων καὶ νὰ μὴ φέρονται ἀχαρίστως πρὸς αὐτούς, ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐσιώπα καὶ βαρέως ἔφερον ἐπὶ τέλους δὲ δυσανασχετῶν, εἶπε μετ' ὀργῆς· αὐ Ἀρίσταινε, τί βιάζεσαι τόσον νὰ ἴδῃς τὴν πεπρωμένην τῆς Ἑλλάδος τύχην; » Ἀλλὰ τοῦ Ἀρισταινοῦ τοῦλάχιστον ἡ διαγωγὴ ὑπῆρξεν εὐλακρῆς. Οὗτος ἐφρόνει ὅτι ἡ εἰρηνικὴ μετὰ τῶν Ρωμαίων συμβίωσις καὶ ἡ ἐνδοτικὴ πολιτικὴ ἦτο προτιμότερα, ἀφοῦ ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐπέτρεπεν ἑτέραν. Μετὰ τὸν Ἀρίσταινον ὅμως ἑτέροι ὑπῆρξαν αἰσχροὶ τῆς πατρίδος τῶν Ἐπιάλται.

Οἱ Αἰτωλοὶ μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Ἀντιόχου ἐσκέπτοντο τίνι τρόπῳ νὰ ἀμυνθῶσι κατὰ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες ἔστρεφον ἤδη τὰ ὄπλα τῶν κατ' αὐτῶν. Μετὰ τινος ἀτυχῆς μάχης, καθ' ἃς ἠλώθη ἡ Ἡράκλεια, πόλις κατεχομένη παρά τῶν Αἰτωλῶν, καὶ ἐταπεινώθησαν ἀρκούντως οὗτοι, οἱ Ρωμαῖοι προσέφερον εἰς αὐτούς τὴν εἰρήνην, ἀλλ' οἱ ὄροι ἦσαν τοσοῦτον ἐπαχθεῖς, ὥστε οἱ Αἰτωλοὶ, καὶ τοὶ δεινῶς δεδαμασμένοι, θεώρησαν ἀπαραδέκτους. Ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς πλὴν χιλίων ταλάντων, ποσοῦ ὑπερβολικοῦ διὰ τοὺς Αἰτωλοὺς, ἀπῆται προσέτι καὶ τὴν παράδοσιν τριῶν ἐπιφανῶν Αἰτωλῶν. Τεσσαράκοντα ἑτέροι Αἰτω-

¹ Ὁ ἄνθρωπος, τί σπεύδεις τὴν πεπρωμένην τῆς Ἑλλάδος ἐπιδοῦν; Πλ. Φίλοποιμνη.

εἰρήνης ἐπλευσεν ἀμέσως εἰς Κεφαλληνίαν, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ ἀπάσας τὰς πολεμικὰς μηχανάς, αἵτινες τῷ εἶχον χρησιμεύσει κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀμβρακίας. Τοιαύτην φοβεράν συνοδίαν ἔχων ὁ Φούλβιος προσεκάλεσεν ἀμέσως ἀφιχθεῖς τοὺς κατοίκους τῶν τεσσάρων αὐτῆς πόλεων ν' ἀποφανθῶσιν, ἐὰν παραδίδωνται ἀμαχητὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἢ ἐὰν θέλωσι νὰ δοκιμάσωσι τὴν τύχην τῶν ὄπλων. Καταπτοηθέντες οἱ Κεφαλλῆνες ἐκ τῆς ἀπειλητικῆς τοῦ στρατηγοῦ Φουλβίου προσκλήσεως, γινώσκοντες δὲ καὶ τὴν κατατρόπωσιν τῶν συμμάχων των Αἰτωλῶν, καὶ προσέειπεν τὴν ἥτταν τοῦ τε Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀντιόχου, τὴν δὲ Ἑλλάδα ἀπασαν φρονούσαν τὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐνόμισαν συνετὸν νὰ δεχθῶσι τὸν εἰρηνικῶς προσφερόμενον αὐτοῖς ζυγόν, ἢ νὰ ἀναλάβωσι πόλεμον, τοῦ ὁποίου τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο καταστρεπτικὴ ὅσον καὶ βεβαία ἦττα. Οὕτως ἀπασαι αἱ πόλεις τῆς νήσου ἀνήγγειλαν τὴν ὑποταγὴν των, εἰς βεβαίωσιν τῆς ὁποίας παρέδωκαν ἐκάστη εἴκοσι τῶν ἰδίων πολιτῶν ὡς ὁμήρους. Αἴφνης ὁμοῦ, ἀγνοεῖται τί παθόντες οἱ κάτοικοι τῆς Σάμης, εἰ καὶ εἶχον παραδώσει τοὺς ὁμήρους των, μεταμληθέντες ἐκλείσαν τὰς πύλας των καὶ ἀπεφάσισαν ν' ἀντιστῶσι διὰ τῶν ὄπλων εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Μάτην οἱ ἀποσταλέντες ὁμηροὶ ὑπὸ τοῦ Φουλβίου ἵνα κινήσωσιν εἰς οἶκτον τοὺς συγγενεῖς καὶ λοιποὺς συμπολίτας των, καθικέτεον αὐτοὺς νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν παράτολμον καὶ ἀπονενομημένην ἀπόφασίν των. Οἱ Σαμαῖοι ἔμενον στερεοὶ καὶ ἀκλόνητοι εἰς τὰς ἰκεσίας τῶν ὁμηρῶν, τὸ αἴτιον δὲ ἦτο ὁ φόβος μὴ ἀναγκασθῶσιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νὰ μετακισθῶσιν ἀλλαχοῦ. Τότε ὁ Φούλβιος, μὴ λαμβάνων εἰρηνικὴν ἀπάντησιν, ἔστησε τάχιστα τὰς μηχανάς του καὶ ἤρχισε πολιορκῶν τὴν πόλιν.

Τὰ καθέκαστα τῆς τετραμήνου ταύτης πολιορκίας, καθ' ἣν οἱ Σαμαῖοι ἀντέταξαν ὑπεράνθρωπον ἀνδριαν, διηγεῖται λεπτομερῶς ὁ Τίτος Λίβιος ἀκολουθῶν καὶ κατὰ τοῦτο τὸν Πολύβιον, οὗ ἀπώλεσθη τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας του¹. Οἱ Σαμαῖοι ἀπέκρουον ἐρρωμένως τὰς ἐπαναλαμβανομένας ἐφόδους τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἠμύνοντο καρτερικῶς, ἕως οὗ ἐξαντληθέντες ὑπὸ τοῦ καμᾶτου καὶ δεκατιζόμενοι ὑπὸ τῶν πελοποννησιῶν σφενδονητῶν, οὓς εἶχε προσλάβει ἐπικούρους ὁ Φούλβιος, μόλις παρεδόθησαν, ὅτε εἶδον τὸν πολιορκητικὸν στρατὸν καταλαβόντα νύκτα

¹ Διεσώθη μόνον παρὰ Σουίτσα ἐν λέξει «πραξικοπήσις» ἀπόσπασμά τι αὐτοῦ τοῦ Πολύβιου, δι' οὗ λέγει ὅτι «ὁ Φούλβιος πραξικοπήσας κατέλαβε νυκτὸς τὸ μέρος τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοὺς Ῥωμαίους εἰσήγαγε».

τινὰ αἰφνιδίως τὴν ἀκρόπολιν. Ἡ πόλις τότε διηρπάγη, οἱ δὲ κάτοικοι ἠνδραποδίσθησαν ἅπαντες¹.

Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ἐξαίρων τὸ ρωμαϊκὸν πολίτευμα λέγει ὅτι παρὰ Ῥωμαίους βλέπομεν τοὺς ἐπιφανεστάτους αὐτῶν ἀνθαμιλλωμένους ὑπὲρ δόξης καὶ κατορθούνας τὰ μέγιστα τῶν πολεμικῶν ἔργων. Παρ' ἄλλοις ὁμοῦ λαοῖς οἱ ἐπιφανεῖς ἄνδρες ζηλοτυποῦσιν ἀλλήλους, ἐνῶ οἱ Ῥωμαῖοι ἀποδίδουσι τὸν προσήκοντα ἔπαινον εἰς τοὺς ἀξίους ἐπαινοῦ. Μία τῶν διδομένων ἀμοιβῶν εἰς τοὺς ἐπανερχομένους εἰς τὴν πρωτεύουσαν μετὰ τὴν νίκην κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἦτο καὶ ὁ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου χορηγούμενος θρίαμβος, τιμὴ πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ὁποίας ἐκεντᾶτο καὶ ἐξήπτετο ἡ φιλοτιμία τῶν υἱῶν ἐκείνων τῆς μεγαλοουργοῦ Ῥώμης. Τὴν τιμὴν ταύτην ἐζήτησε παρὰ τῆς Συγκλήτου καὶ ὁ Μάρκος Φούλβιος ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην. Ἐκθῆσας τότε καὶ οὗτος ἐνώπιον τῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος συνεδριάζουσης Συγκλήτου τὸν ὑπ' αὐτοῦ αἰσίως περατωθέντα πόλεμον ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ καὶ Κεφαλληνίᾳ, ἤτησεν ἐν πρώτοις νὰ διαταχθῶσι δημόσιαι εὐχαριστίαι πρὸς τοὺς ἀθανάτους θεοὺς διὰ τὴν αἰσίαν ἐκβασιν τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους, καὶ προσέειπεν ν' ἀποδοθῶσιν εἰς αὐτὸν αἱ τοῦ θριαμβοῦ τιμαί. Ἡ περὶ θριαμβοῦ αἴτησις τοῦ Φουλβίου διεφιλονεικήθη ὑπὸ τινος τῶν δημάρχων, προτείναντος τὴν ἀναβολὴν τοῦ ζητήματος μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀπόντος Ὑπάτου Μάρκου Αἰμιλίου, προσωπικοῦ ἐχθροῦ τοῦ Φουλβίου. Ἄλλ' οὗτος ἀποκρούων τὴν πρότασιν, ἔλεγεν ὅτι ἦτο ἀνυπόφορον ν' ἀναβληθῶσιν αἱ πρὸς τοὺς θεοὺς ὀφειλόμεναι εὐχαριστίαι καὶ νὰ βραδύνη ὁ ὀφειλόμενος αὐτῷ θρίαμβος ἐνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ Ὑπάτου. «Δὲν εἶνε παντάπασιν ὀρθόν, ἀνεκράυγασε, στρατηγὸς μεγάλα διαπράξας ἔργα καὶ μετ' αὐτοῦ στρατὸς τροπαιοῦχος νὰ μένωσι μετὰ τῶν λαφύρων καὶ τῶν

¹ Ὁ ἱστορικὸς Δουρουτὶ περιπέπτει καὶ ἐνταῦθα εἰς ἕτερον λάθος, συγχέων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ῥωμαίων (τόμος β'. σελ. 48) τὰ πράγματα, διότι τὰ περὶ Ζακύνθου ἱστορούμενα ἀναφέρει αὐτὰ εἰς τὰ περὶ Κεφαλληνίας. Ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Τίτος Λίβιος λέγουσιν ὅτι ἡ νῆσος Ζάκυνθος εἶχε περιέλθει εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀχαιῶν, ἣν εἶχον ἀγοράσει οὗτοι παρὰ τοῦ ἐξ Ἀκράγαντος Ἰεροκλέους. Μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην ὁ Τίτος ἤξεν νὰ δοθῇ αὐτῇ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὑποστηρίζων δὴθεν ὅτι συνέφερεν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς νὰ περιορισθῶσιν ἐντὸς μόνης τῆς Πελοποννήσου, ὅτε θὰ ἦτο εὐχερέστερον εἰς αὐτοὺς νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν χώραν των καθὼς ἡ χελώνη, ἣτις συμμαζευομένη ἐντὸς τοῦ ὀστράκου τῆς καθίσταται ἄτρωτος καθ' οἴαν δὴποτε ἐπιθέσῃ. Τὸ συνέδριον τῶν Ἀχαιῶν πεισθὲν εἰς τὸ ἄσπειον ἐπιχείρημα τοῦ Τίτου, ἢ μᾶλλον ὑπέκρινεν εἰς αὐτόν, ἐψήφισεν τὴν παράδοσιν τῆς νήσου εἰς τοὺς Ῥωμαίους (191 π. Χ.) ἴδε Τίτον Λίβιον Βιβλ. XXXVI, § 32 καὶ Πλούτ. ἐν βίῳ Τίτου.

αιχμαλώτων έξω τῶν πυλῶν, ἕως οὗ εὐαρεστηθῆ ὁ Ὑπάτος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ρώμην, ἐνῶ εἶνε γνῶστὸν ὅτι θὰ βραδύνη ἐπίτηδες τὴν ἀφιξίν του». Ἡ Σύγκλητος πεισθεῖσα εἰς τοὺς ἐπιτηδείους λόγους τοῦ Φουλβίου, ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὸν θρίαμβον, μετ' ὃ εὐχαριστήσας εὐτος τοὺς Συγκλητικούς, προσέθηκεν ὅτι καθ' ἣν ἡμέραν περιήλθεν εἰς τὴν κατοχὴν του ἡ Ἀμβρακία, ὑπεσχέθη νὰ τελέσῃ δημοσίους ἀγῶνας εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερτάτου Διός, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο ἔλαβεν ἀπὸ τῶν πόλεων ἑκατὸν λίτρας χρυσοῦ, τὰς ὁποίας ἤτει νὰ χωρισθῶσιν ὑπὸ τοῦ εἰς κόσμον τοῦ θριαμβοῦ ὠρισμένου χρυσοῦ, τοῦ μέλλοντος νὰ κατατεθῆ εἰς τὸ δημοσίον ταμεῖον. Ἡ Σύγκλητος ἠρώτησε τότε τοὺς ἱερεῖς, ἐὰν ἔπρεπε νὰ δαπανηθῆ ὀλόκληρον τὸ ποσὸν τῶν ἑκατὸν λιτρῶν εἰς τέλεσιν τῶν προτεινομένων ἀγῶνων. Ἄλλ' ἀποφανθέντων τῶν ἱερέων ὅτι ὁ προσδιορισμὸς τῆς δαπάνης δὲν ὑπήγετο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν των, ἡ Σύγκλητος ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὸν Φούλβιον νὰ ὀρίσῃ αὐτήν, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ μὴ ὑπερβῆ αὕτη τὸ ποσὸν τῶν ὀγδοήκοντα χιλιάδων ἀσσαρίων¹. Οἱ ἀγῶνες διαρκέσαντες ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἐτετέλεσθησαν μετὰ πλείστης πολυτελείας, χάριν δὲ τοῦ Φουλβίου ἦλθον ἐξ Ἑλλάδος διάφοροι ἠθοποιοὶ καὶ πρώτην ἤδη φορὰν εἶδον τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἀθλητικῶν παραστάσεων θεάματα.

Ὁ ἐπὶ τῶν Αἰτωλῶν καὶ τῶν Κεφαλληνῶν θρίαμβος τοῦ Μάρκου Φουλβίου εἶνε εἰσενεὶ ὁ ἐπίλογος τῆς μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων καὶ Αἰτωλῶν συμμαχίας, διὸ ὀφείλμεν ν' ἀναφέρωμεν τὰ περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Τίτου Λιβίου γενομένην λεπτομερῆ περιγραφὴν.

Πρὸ τοῦ θριαμβικοῦ ἄρματος ἐφέροντο χρυσοὶ στέφανοι ἑκατὸν καὶ δώδεκα λιτρῶν χίλια καὶ ὀγδοήκοντα τρεῖς λίτραι ἀργύρου· διακόσαιο καὶ τεσσαράκοντα τρεῖς λίτραι χρυσοῦ. Ἐκατὸν δέκα καὶ ὀκτὼ χιλιάδες τετράδραχμα ἀττικά· δώδεκα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι εἰκοσιδυὸ Φιλίππειοι. Εἶτα ἐφέροντο διακόσιοι καὶ ὀγδοήκοντα πέντε ἀνδριάντες χάλκινοι καὶ ἕτεροι διακόσιοι τριάκοντα ἐκ μαρμάρου. Προσέτι διάφορα ὄπλα, οἶον καταπέλται, κροαί, καὶ ἄλλαι πολιορκητικαὶ μηχαναὶ καὶ πλείστα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν διάφορα λάφυρα. Τελευταῖοι δὲ κατὰ τὴν τάξιν εἶποντο αἰχμαλώτοι εἴκοσιν ἐπτὰ ἀρχηγοὶ τῶν ἠττηθέντων Αἰτωλῶν καὶ Κεφαλληνῶν, ἐν οἷς ἦσαν καὶ τινες ἐκ τῶν τοῦ Ἀντιόχου.

¹ Δύο ἡμισὺ ἀσσάρια ἤξιζον ἐν μικρὸν σηστέριον, τὸ δὲ σηστέριον ἦτο τὸ τέταρτον τοῦ δηναρίου, ἐπομένως ἐν δηνάριον ἦτο ἴσον πρὸς τέσσαρα σηστέρια, ἢ δέκα ἀσσάρια. Ἐπὶ δημοκρατίας μέχρι τοῦ Αὐγούστου ἡ ἀξία ἐνὸς σηστερτίου ἦτο ἴση πρὸς εἴκοσιν ἑκατοστὰ τοῦ γαλλικοῦ φράγκου. Πλὴν τοῦ μικροῦ σηστερτίου, ἦτο καὶ τὸ μέγα σηστέριον, μονὰς ὀνομαστική, ἴσον πρὸς χίλια μικρὰ σηστέρια.

Τὴν προτεραιαν τῆς εἰς Ρώμην εἰσόδου του διένειμεν ὁ Φούλβιος ἐν τῷ Φλαμινίῳ θεάτρῳ στρατιωτικὰς δωρεὰς εἰς τοὺς δημάρχους, ἐπαρχους, ἰππεῖς καὶ ἑκατοντάρχους· ἀπὸ δὲ τῶν λαφύρων ἔδωκεν εἰς ἕκαστον στρατιώτην ἀνά πέντε καὶ εἴκοσι δηνάρια, τὸ διπλάσιον τούτων εἰς ἕκαστον ἑκατόνταρχον, καὶ τὸ τριπλάσιον εἰς ἕκαστον ἰππία.

Οὕτω περιγράφει ὁ Τίτος Λίβιος¹ τὸν τελεσθέντα θρίαμβον τοῦ Φουλβίου μετὰ τὴν πκράδοσιν τῆς Ἀμβρακίας καὶ τὴν ἀλωσιν τῆς Σάμης, ἀπορεῖ δὲ τις ὅτι ἀπὸ δύο μόνων πόλεων τὸσαῦτα καλλιτεχνήματα καὶ τὸσαῦτος χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐκόσμησαν τὸν θρίαμβον τοῦ νικητοῦ. Δέον ὅμως νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ καλλιτεχνήματα, ἅπαντα ἴσως, ἠρπάγησαν ἀπὸ μόνης τῆς Ἀμβρακίας, διότι ἡ πόλις τῶν Σαμιαίων δὲν ἦτο πιθανὸν ὅτι ἐπλούτει ἐκ πολλῶν τριούτων ἔργων. Ὁ Πολύβιος ρητῶς λέγει, ὅτι ὁ Μάρκος παραλαβὼν τὴν Ἀμβρακίαν τοὺς μὲν Αἰτωλοὺς ἀφῆκεν ὑποσπόνδους, τὰ δὲ ἀγάλματα καὶ τὰς γραφὰς ἀπήγαγεν ἐκ τῆς πόλεως, ὄντα καὶ πλείω, διὰ τὸ γεγονέναι βασιλείον Πύρρον τὴν Ἀμβρακίαν². Ἄλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Τίτου Λιβίου μαθηθόμεν ὅτι πρεσβεία Ἀμβρακιωτῶν ἀφικθεῖσα ὕστερον εἰς Ρώμην, κατεμήνυσεν ἐνώπιον τῆς Συγκλήτου τὸν Μ. Φούλβιον ὅτι πλὴν τῶν ἄλλων ἀδικημάτων, ὅσα κατ' αὐτῶν διέπραξε, ἀφῆρεσε καὶ αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ἀπὸ τῶν ναῶν, ὥστε δὲν τοῖς ἀπέμενον αἰσθητὰ κἄν εἶδωλα, ὅπως προσφέρωσιν εἰς αὐτὰ τὴν λατρείαν των.

Γ. Μαυρογεάννης.

ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΚΟΙΝΟΒΙΟΝ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

(Ἐξ ἀνεκδότου περιηγήσεως εἰς τὸν Ἄθωνα).

Μετὰ εικοσαήμερον περιοδείαν ἀνά τὰς ἱεράς τοῦ Ἁγίου Ὄρους Μονὰς, ἀρχὰς Αὐγούστου, ἀπεφάσισα νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ τὰς Σκήτας, καὶ ἰδίως τὴν περιφημὸν Ἁγίαν Ἄνναν, ἧς αἱ καλύβαι, ὅτε κατέπλεον, μοὶ ἐφάνησαν ἀπὸ τοῦ πελάγους ὡς κοπάδιον ἀγρίων ζώων, ἀναρριχωμένων εἰς τοὺς βράχους ἐκεῖ τοὺς ἀποτόμους, πρὸς τὴν νοτιοδυτικὴν κλιτὸν τοῦ Ἄθωνος.

¹ Βιβλίον XXXIX § V.

² Πολύβιος Βιβλ. ΚΒ' § 13. Μεταξὺ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀμβρακίας ἀρπαγέντων καλλιτεχνημάτων ἦσαν καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν Μουσῶν, τὰ ὁποῖα ὁ Φούλβιος ἔστησεν ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ ἀνεγερθέντι ναῷ, ἀφιερῶσας αὐτὰ τῷ Μουσηγέτῃ Ἡρακλεῖ. Duruy, Histoire des Romains.

Ἦτο παραμονὴ τῆς Μεταμορφώσεως. Λειτουργηθεὶς ἐν τῷ κομφῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Σταυροῦ, τῆς φιλοξενωτάτης Μονῆς τοῦ Ἐηροποτάμου, πρωτὶ-πρωτὶ, κατῆλθον εἰς τὸν Ἄρσανῶν τῆς Μονῆς, κ' ἐπιβάς κομφοτάτης λέμβου, μὲ τένταν λευκὴν, διέπλεον τὸν Σιγγιτικόν, ἀκίνητον ὡς ἐξ ἐλαίου, κατευθυνόμενος πρὸς ἀνατολάς, ὅπου ἡ Ἁγία Ἄννα.

Ὁ καύσων ἦτο ἀφόρητος, ἀρξάμενος ἀπὸ πρωΐας κ' ἐντεινόμενος σὺν τῇ ἀνυψώσει τοῦ ἡλίου.

— Ἄλλα, Ἀποστόλη!

Παρεθάρρυνον τὸν ἀσθμαίνοντα κωπηλάτην μου, μεσόκοπον ἄνδρα, κοσμικόν.

— Μὰ τί; Παπόρι εἶνε;

Ἄνταπῆντα κἀθιδρος ὁ κωπηλάτης, ἐντεινῶν ἐν τούτοις τὰς δυνάμεις του, ἢ τοῦλάχιστον προσποιούμενος.

— Τὸ ξεύρω, δὲν εἶνε παπόρι! διέκοπτον ἐνίοτε τὴν φλέγουσαν σιωπὴν, ἐξηπλωμένοι ἐν τῇ πρῶμῃ τῆς ὥραιας λέμβου, ὑπὸ τὴν σκιάζουσαν, ἀλλ' οὐδόλως δροσιζούσαν τένταν.

Ἦδη ἀπεθαύμαζον τὴν Σιμόπετραν, Κοινόβιον αἰωρούμενον ὡς ἀπὸ τῶν οὐρανίων καὶ μόλις ἐπακκουμβῶν ἐπὶ τῆς φαλακρᾶς κορυφῆς ἀποτόμου κώνου, εἶδος φραγκικῆς πύργου, μὲ τὰς πέντε σειρὰς τῶν παραθύρων του, ὡς φωλεὰς χελιδόνων. Κατόπιν ὀπτασίας ἐκεῖ ὁ ἅγιος Σίμων ἀπεφάσισε νὰ πῆξῃ τὴν ἀσκητικὴν καλιάν του. Οἱ κτίσται, πρὸς οὓς ἀπετάθη κατὰ πρῶτον, ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς παράφρονα. Τόσον ἡ κορυφὴ ἦν στενὴ, δύσβατος καὶ ἀκατάλληλος πρὸς οἰκοδομίαν. Ἐν τούτοις ὁ ἅγιος ἐπέμεινε, πεπειθὼς εἰς τὴν θεῖαν δύναμιν. Ἄλλ' ἡμέραν τινα ὁ διάκονος, ἐκεῖ ποῦ ἐκερνοῦσε τοὺς κτίστας, παραπατήσας, εὐρέθη αἴφνης κάτω εἰς τὴν ἔβυσσον, ὁπόθεν μετ' ὀλίγον ἀνῆλθε πάλιν, βαστάζων τὴν βαύκαλιν σῶαν καὶ τὸ ποτήριον πλήρες ἀκμὴ ρακῆς. Οἱ κτίσται πρὸς τὸ θέαμα τοῦτο καταπλαγέντες, ἐθάρρησαν, κ' ἐξηκολούθησαν ἀγογγύστως τὴν οἰκοδομὴν. Ἐνταῦθα κατόπιν, ἀπρόσιτος, ἐπὶ ἀπροσίτου χώρου, ἔζησε μεταξὺ κολοκυνθίων καὶ σικυῶν ὁ βασιλόπαις Ἰωάννης, καὶ μόνον τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ἐδήλωσε τὸ ὄνομά του καὶ τὸ γένος του....

Παρέκει θαλασσοδρεκτος ἡ Μονὴ τοῦ Γρηγορίου, θαρρεῖς καὶ λούεται εἰς τὰ προσμειδιῶντα κύματα τοῦ Σιγγιτικῆς, καμαρόνουςα τὴν κατέναντι λοφώδη Σιθωνίαν, εἰς τὴν κωνικὴν ἄκραν τῆς ὁποίας περιπετῶσιν οἱ ἀετοί, ὡς ἐναέριοι ἐρημίται.

Ἄλιᾶδες καλογηρικοί ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐχάνευσον διὰ τὴν αὖριον ἰχθυοφάγον τῆς Μεταμορφώσεως ἡμέραν. Οἱ ἀλιεῖς μοναχοί, ἰλαροί, κύπτον-

τες ὑπὸ τὸ καῦμα, ἀνέσυρον τὴν καθετὴν, φέρουσαν ὄμμαθὸν περκῶν καὶ χάνων, σιωπῶντες, πλὴν νοερῶς ἐπιλέγοντες τὴν εὐχὴν τὸ: Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ....

— Ἄλλα, Ἀποστόλη!

— Μὰ τί; παπόρι εἶνε;

Ἄνω αἱ ἄγρια καὶ ἀπότομοι καὶ γυμναὶ κορυφαὶ τοῦ Ἄθωνος πληρεῖς μεγαλείου. Κατωτέρω τ' ἀμύθητα δάση τῶν καστανεῶν, λοφωτά, κατὰμαυρα, ἀκίνητα, φλογιζόμενα ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ καίουτος ἡλίου καὶ ὀλονέν πυκνούμενα, πυκνούμενα, ὡς θέλοντα νὰ σχηματίσωσι μίαν μεγάλην, ἀδιαπέραστον ἀσπίδα ἐκ τῶν ἀκτινωτῶν φύλλων των, ὡσπερ φολιδοτὴν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐναρμονίως κελαρύζουσιν ὕδατα, πτηνά, σήμαντρα καὶ προσευχαί.

Κάτω ἡ θάλασσα λεία, ἀκύμαντος, λιμνοειδῆς, ζεστή, νερόβραστος. Καὶ ὁ πυθμὴν ζοφερός, ἀθέατος, ἀπέραντος.

— Νά, ὅσο ψηλά εἶνε τὰ βουνά, ἄλλο τόσο εἶνε βαθεῖα τὰ νερά!

Εἶπεν ὁ κωπηλάτης καὶ ἔστη, ὡς διὰ ν' ἀνασάνῃ.

— Βεβαίως ἄγρια ψάρια, σκυλόψαρα....

Διέκοψα.

— Γκαβοντόλια τὰ λένε. Χιλιαὶς ὀκάδες τὸ ἓνα! Ὀχτακόσιας ὀκάδες: ταῖς προάλλαις ἔπεσεν ὄξω ἓνα....

— Καραβί;

— Ἐνα Γκαβοντόλι! Κάθησε σὲ μίαν ἀμμοῦδα καὶ ἐμιαούριζε σὰν γατί.

— Ὡστε δὲν ἦτο ἄφρων ὡς ἰχθύς!...

— Μωρὲ ἔκανε σὰν νᾶκλαιγε παιδί!

Εἶνε οἱ λεγόμενοι φυσητῆρες, τὰ δυσκίνητα ἐκεῖνα κῆτη, ἀτινα συνεχῶς ἐπιφοιτῶσιν ἐν τῇ θαλάσῃ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ἦδη ἀπὸ τινος ἄκρας, παρακάμψασα, ἐπεφάνῃ μεγάλῃ, βαρεῖα λέμβος, πλήρης μοναχῶν. Ἐφηροι, πρεσβύτεροι, γηραλέοι, πολλοί, μιζοπόλιοι: πῶγωνες καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὠχραὶ ὄψεις ἐπὶ μέλανος βάθους, ἄλλοι φαιδρῶς πρόσβλέποντες τὸ κύμα, ἄλλοι σκυθρωποὶ καὶ κατηφεῖς, ἄλλοι ρεμβώδεις καὶ τινες μετὰ περιεργείας θεωροῦντές με ὡς τινα κάτοικον ἄλλου ἀγνώστου ἡμισφαιρίου, κάτοικον τῆς γῆς, ἐὰν ἐκεῖνοι ἦσαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ πάντες ἀψηφούντες τὰς καυστικὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας.

Κωπηλάται τέσσαρες ἐκωπηλάτουν καὶ μόλις ἐκινεῖτο ἡ βαρεῖα καὶ ὑψηλὴ λέμβος, μαύρη μὲ μαῦρον ρορτίον, διελθοῦσα ἐγγὺς τῆς λευκῆς βαρκούλας μου ὡς τι πένθηφοροῦν θαλάσσιον κῆτος, ἀγιορειτικόν Γκαβοντόλι, ἀνελθὸν ἐκ τοῦ ἀγνώστου πυθμένος.

— Τί εἶνε ; ἤρώτησα.

— Εἶνε ἡ βάρκα τῆς Ἁγίας Ἄννας. Τὸ Ρούσικο μοναστήρι κάθε παρασκευὴ μοιράζει ἐλεημοσύνη. Καὶ οἱ ἀσκηταὶ ἀπὸ τὰ Καφουκαλύβια καὶ ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Ἄνναν πηγαίνουν νὰ πάρουν τῆς ἐβδομάδος τὴν ἐλεημοσύνη.

— Καὶ πῶς δὲν βάζουν πανὶ σὲ τόσον μεγάλη βάρκα ;

— Ταῖς προάλλαις, ἐκεῖ ποῦ πηγαιναν μὲ τὸ πανί, πάφ ! ἓνα ἄγριο σαχανάκι ἀπὸ τὸν γέρω-Παπποῦ, τὸν Ἄθωνα. Ἡ βάρκα ἀναποδογύρισε κ' ἐπνίγηκεν κάμμιὰ εἰκοσαριά ! Ἀπὸ τότες ἡ Μεγάλῃ Μίσῃ ἐδιάταξε νὰ μὴ βάζουν πλεῖα πανί.

Ἦδη ἐβλέπομεν τὸ ἱερόν Κοινόβιον τοῦ Διονυσίου ἐπὶ ὕψηλῳ στακτεροῦ, γυμνοῦ βράχου, ἀπολήγοντος εἰς τὴν θάλασσαν ἀποτόμως. Τόσον, ὥστε τὴν νύκτα ἀπὸ τῆς ἀκτῆς, εἰάν ἀνατείνῃς τὰ ὄμματα πρὸς οὐρανόν, ἀντὶ ἀστρων, θὰ ἴδῃς τὰ φῶτα τῶν κελλιῶν τοῦ Κοινοβίου, ὅπερ ὡς λαξευτὸν φαίνεται ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ βράχου, μετασχηματισθεῖσα εἰς θόλους, πύργους κ' ἐπάλλξεις.

— Ἡ Ἁγία Ἄννα ;

— Ποῦ ἀκόμα ; Ἀπήτησεν ἀναστεναῶν ὁ κωπηλάτης μου. Θὰ φῶμε πολὺ ψωμί ἀκόμα !

— Ἥλιο, θέλεις νὰ πῆς !

Ἐἴτε διότι ἐκουράσθη τῶντι ὁ κωπηλάτης μου, εἴτε διότι δὲν ἦτο θέλημα Θεοῦ νὰ ἴδω τὴν Ἁγίαν Ἄνναν, θεωρήσας πρὸς τὰ κάτω, ὅπου μοῦ εἶδειξεν ὁ Ἀποστόλης, θολὸν τὸν ὀρίζοντα ὡς φλόγα ἀπὸ καμίνου θολὴν καὶ καπνισμένην, κ' αἰσθανόμενος ἤδη φλέγουσαν τὴν λευκὴν τένταν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου, ἀπεφάσισα νὰ ἐορτάσω τὴν Ἁγίαν Μεταμόρφωσιν εἰς τὸ σεμνότατον τοῦ Διονυσίου Κοινόβιον.

Ἠγχυροβολήσαμεν εἰς ἀπόκρυφον ὀρμίσκον, ὅπου ὁ Ἄρσανας τῆς Μονῆς, μὲ τὰς ἐσχάρας τὰς ξυλίνοὺς διὰ τὰς λέμβους τοῦ Κοινοβίου, αἰτίνες ἀνασύρονται ὑψηλὰ ὑπὸ στέγας, προφυλασσόμεναι ἀπὸ τῶν ἄγριων τρικυμιῶν τοῦ νότου, ὅστις εἰσβάλλει μανιῶδης, ἀναταράσσων τὸν Σιγγιτικὸν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀοράτων πυθμένων του. Διεθόντες εἶτα δροσεροῦς πλατάνους καὶ καρυὰς, σκιαζούσας τὴν δελτοειδῆ ἄμμον ξηροῦ χειμάρρου, κατερχομένου ἀπὸ τοῦ Ἄθωνος, δι' ἐλικοειδοῦς δρόμου καλδεριμωμένου, μετὰ ἐπίπονον καὶ ἀνωφερῆ πορείαν ἡμισείας ὥρας, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν πυλῶνα τοῦ Μοναστηρίου, ὡς φρουρίου πυλῶνα, ἄνω τοῦ ὁποίου ὑψοῦται πύργος πολεμικός, τοῦ Κοινοβίου ὁ πέτρινος ὀπλίτης.

* *

* *

Ἐξηλωμένοι ἐπὶ μαλακοῦ ἀνακλίντρου, σοφῶ προγονικοῦ, ἐκπληκτος, ἀντὶ τῆς λευκῆς τέντας ἐθεώρουν πλεόν καθαρὰν ὀροφήν, τὴν ὀροφήν τοῦ ὕψηλῳ ἀρχονταρικίου. Πολιὸς ἀρχοντάρης, σεβάσμιος μεγαλόσχημος, μᾶς προσέφερε κατὰ τὸ ἀγιορειτικὸν ἔθος τὸ γλυκὸ μετὰ ψυχροῦ ὕδατος καὶ ρακῆς, ὁ γραμματεὺς δὲ τῆς Μονῆς, ὁ ἐξ Ἑλλάδος Χραλαμπης, πλήρης ἀγαλλιᾶσεως μὲ προσηγόρευε καὶ μ' ἐπεριποιεῖτο, ἀντιπρόσωπος γλυκὺς τῆς ἀγιορειτικῆς φιλοξενίας, ἀπονεμομένης κοινῶς πρὸς πάντα, ἀλλ' ἰδίως πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Τότε ἡ χαρὰ τῆς καρδίας τῶν μοναχῶν ἀναβλύζει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἡδὺ δάκρυ. Μᾶς ἀγαπῶσιν ὑπερβαλλόντως ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, μᾶς μακαρίζουν καὶ μᾶς ζηλεύουν. Μᾶς θεωροῦσιν ὡς φύλακας τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος, ὡς αὐτοὶ πάλιν, νεκροὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ἀλλὰ ζῶντες ἐν τῷ παρελθόντι, κ' ἐλπίζοντες νὰ ζήσουν ἐν τῷ μέλλοντι, θεωροῦνται φύλακες τῆς πίστεως τοῦ Γένους, ἐλευθέρου καὶ δούλου. Τῆς ἁγίας πίστεως, ὡς ἐμορφώθη αὕτη καὶ διεπλάσθη ὑπὸ τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων, ὑπερτελής, σεπτὴ καὶ ἄμωμος.

Τῶντι, εἰάν ἐν Ἑλλάδι διακρίνης πολλὰς διατυπώσεις τῆς ἀρχαίας τῶν Ἀθηναίων πολιτείας, μεταμορφωμένας ὅμως, ὡς τινα Πλάτωνα παραδείγματος χάριν φραγκοφοροῦντα, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἐκκλησιαζόμενος, θὰ φαντασθῆς ὅτι παρίστασαι ἐν μέσῳ Χριστιανῶν τῆς βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ὅτε μάλιστα μνημονεύονται τὰ μεγάλα ὀνόματα τῶν βασιλείων καὶ βασιλισσῶν, κτιτόρων καὶ ἀφιερωτῶν τῶν Ἱερῶν μοναστηρίων ἐν μακρᾷ σειρᾷ συγγενῶν καὶ τέκνων, τόσον ἡ ἀπάτη προβαίνει, ὥστε στρέφεις γύρω σου ἐν φόβῳ προσαναμμένων νὰ συναντήσης στέμματα βυζαντινὰ καὶ σηπτρα καὶ σκαραμάγγια, ὅλα κύπτοντα καὶ σιωπηλὰ πρὸ τῶν Ἀγίων ἐν τῇ μεγάλῃ εἰσόδῳ.

Δὲν παρήλλαξεν ἡ θεία ἀκολουθία ἐν τῷ Ἄθωνι κατὰ τὴν μακρὰν τῶν αἰῶνων περιφορὰν οὔτε κατὰ ἓνα βηματισμόν, οὔτε κατὰ ἓν ἰῶτα. Τὰ πάντα θαρρεῖς νὰ ἐχρδίσθησαν ὑπὸ τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορος καὶ Πατριάρχου κ' ἔκτοτε κανονικῶς καὶ δι' ἐπηκριβωμένων κινήσεων ἡ θρησκευτικὴ τοῦ τυπικοῦ μηχανῆ ἐνεργεῖ στερεὰ καὶ ἀσφαλῆς. Οἱ κατὰ καιροὺς μοναχοί, ὄργανα τῆς θαυμασίας ταύτης μηχανῆς, ἐκτελοῦσι τὰς ὀρισμένας αὐτοῖς ἱεράς ὑπηρεσίας ἐν ἀπταιστῷ τάξει. Οἱ πρῶτοι παρέρχονται, κ' ἔρχονται κατόπιν ἄλλοι, ἵνα διαδεχθῶσιν αὐτοὺς ἕτεροι καὶ ἡ μηχανῆ τῆς Ἐκκλησίας : τικ-τάκ, τικ-τάκ, τικ-τάκ ! θέλγουσα, καταλύγουσα, γοητεύουσα, πρὸ τοῦ ἀκατανοήτου μυστηρίου τῆς ὁποίας νόθοι μόνον ἡμπορεῖ νὰ μείνωσιν ἀπαθείς καὶ ἀναίσθητοι, νόθου γενεᾶς νόθα τέκνα, ὧν τὸ στόμα οὐδέποτε ἐφέλλισεν

ιερόν ὕμνον, καὶ ὧν ἡ ρις οὐδέποτε ὠσφράνθη τοῦ θυμιάματος, ἀλιβά-
νιστοι ἄνθρωποι, μὲ τὰς σάρκας τὰς παχείας, προβάλλοντες κριταὶ
τῶν ἀύλων τῆς Ἐκκλησίας μας παρατάξεων.

Ἴδων εἰς τὰς Βασιλικὰς Μονὰς τοὺς φρουροὺς, τοὺς χρυσοστολίστους
Μακεδόνας μὲ τὰ χρυσὰ τσαπράζια καὶ τ' ἀργυρὰ χαϊμαλιά, τοὺς
πανόπλους Σειμένιδες, οὕτω Σειμένην τῆς πίστεως ἐστρατοπεδευμέ-
νον ἐκάλεσα καὶ τὸν πολίον Ἄθωνα....

* *

Ἦτο μεσημέρι πλέον. Καὶ μετ' ὀλίγον παρεκάθισα εἰς τὴν τράπεζαν
τῶν ξένων μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν ὀδοιπόρων, τράπεζαν λιτὴν καὶ νη-
στήσιμον. Δεκαπενταύγουστος βλέπετε, καὶ πρὸς τούτοις παραμονὴ
τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. Τὴν πρωτοκαθεδρίαν κατέλαβε δι-
καιωματικῶς πολὺς κελλιῶτης ἐκ τῆς περιοχῆς τῆς Λαύρας, ἐλθὼν
διὰ τὴν πανήγυριν. Παρεκάθισεν ὡσαύτως καὶ τις ἐξ Ἀταλάντης ιε-
ρεὺς, ἔχων τὴν ὑπομονὴν πεζῇ νὰ διέρχεται τὰς μονὰς.

Ἐν ᾧ δ' ἤρχισαμεν νὰ τρώγωμεν, ἐσήμανεν ὁ μικρὸς κώδων τοῦ
ναοῦ καὶ μετ' ὀλίγον ἤκούσαμεν ἔγγυς ἡμῶν ψαλλόμενον τὸν παρακλη-
τικὸν τῆς Θεοτόκου κανόνα, ὃν ἀπαραβάτως κάθε μεσημέρι ψάλλουσιν
ἐν Ἁγίῳ Ὁρει, ἀφιερωμένῳ ἀρχῆθεν εἰς τὴν προστασίαν τῆς Ἁει-
παρθένου Θεομήτορος, ἧς καὶ περιβόλι ὁ Ἄθως προσωνομεῖται.

Ἐτρώγωμεν σιωπηλοί. Ἄλλὰ τότε ὁ πρωτοκαθεδρὸς κελλιῶτης λα-
βῶν τὸν λόγον λέγει :

— Οἱ πατέρες, ξεύρετε, τρώγουν ἀκούοντες τὴν ἀνάγνωσιν.

Καὶ ἤρχισε νὰ μᾶς διηγῆται περὶ τοῦ φοβεροῦ ληστοῦ Σαλονίκα, ὅστις
ἐκείνας τὰς ἡμέρας εἶχε διαπράξει πρωτάκουστον ληστείαν, συλῆσας
τοὺς Γιασαφαίους, τοὺς περιφήμους ἀγιογράφους τῶν Καψοκαλυθίων.

— Μὰ τὸ παράκαμαν οἱ εὐλογημένοι! Μέσα 'ς τὸ δάσος πῆγαν
νὰ χτίσουν παλάτια!

— Καὶ σράξανε καὶ ζωντανά, πρώτη φορὰ μὲς 'ς τὰ Καψοκαλύθια!

Προσέθηκεν ὁ γηραιὸς ἀρχοντάρης, ἐπισείων τὴν πολιὰν κεφαλὴν
ταλανιστικῶς.

— Εἶχε κιάλι, μωρὲ-γυιέ μου, ὁ Σαλονίκας καὶ τήραζε. Φαντα-
σθῆτε, ἐγνώρισε τὸν προηγούμενον τὸν Ναθαναήλ, τὸν Ἐηροποταμινό, ποῦ
εἶχε πάει 'ς τὴ Λαύρα 'ς τὴν πανήγυριν τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου. Αὐτὸν εἶ-
χαν σκοπὸ νὰ πιάσουν, γιὰτὶ εἶνε παχύς. Ὁ προηγούμενος τῆς Λαύ-
ρας, ὁ λόγιος Ἀλέξανδρος, τοὺς ἐπῆρε γιὰ τοὺς νέους σερδαρέους τῆς
Κοινότητος κ' ἔστειλε τὸν ὑπηρέτην του νὰ βάλῃ 'ς τὰ παιδιὰ νὰ
φάγουν....

* *

Μετ' ὀλίγον ἀπομονωθεὶς ἐρρέμβαζον ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου τοῦ δρο-
περοῦ ἀρχονταρικού, θεωρῶν τὴν περὶ ἐμὲ ἀγρίαν καὶ πετρώδη φύσιν,
ἧτις ἐδῶ ἀντικαθιστᾷ στακτερῶς τὴν θαυμασίαν τῆς Χερσονήσου Χλω-
ρίδα. Ἐβλεπον κάτω τὰς ὀροφὰς τῶν νεοσοίκων, ὡς σπιτάκια παιδιῶν
ποῦ παίζουν, καὶ τοὺς λεμβούχους ἐν τῇ παραλίᾳ ὡς καρκίνοους βό-
σκοντας, ἐν ᾧ ἄνωθεν μου ὕψουντο αἱ καιούσαι γυμναὶ ράχεις τῶν πε-
τρωδῶν βουνῶν, ἐν αἷς ἡ δικορφος ξηρὰ πέτρα, ὅπου ἠσκήτευεν ὁ ἅγιος
Διονύσιος, φέγγων τὴν νύκτα ἐν τῇ προσέυχη, ὡς λαμπὰς, πυρσεύουσα
τὰ πέριξ. Ὅδοι περικαμπεῖς, λιθόστρωται, λαξευτοί, ἄγουσι πρὸς τὸ
ιερόν τοῦτο ἐνδιαίτημα. Κοίτη ἀγρία χειμάρρου κατέρχεται ἀπότομος,
πρὸς τὸν μικρὸν ἀμμάδῃ ὄρμον, ὅπου προκυμαία ὑψηλὴ κωλύει τὰ κύ-
ματα τοῦ νότου καὶ προστατεύει τὴν θαλερὰν συστάδα τῶν πλατά-
νων καὶ καρῶν, αἵτινες καλλύνουσιν εὐαρέστως ἐν πρασίῳ χρωμα-
τισμῷ τὴν φαιὰν μονοτονίαν τῶν πέριξ, σαπφείρινον στρώμα ἐπάνω
εἰς τέφραν.

Ὁ ἥλιος φλέγει τὸ δειλινὸν καὶ καταφλεγεῖσαι ἐνθεν κάκειθεν αἱ
ξηραὶ πέτραι καὶ αἱ κροκάλαι τοῦ χειμάρρου, πυρπολοῦν, θαρρεῖς, τὴν
Μονήν, στενοχωρημένην ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ βράχου μετὰ πληκτικῷ προαυλίου.

Οἱ μοναχοὶ κοιμῶνται. Ἄκρα ἡσυχία βασιλεύει. Δὲν σείεται οὔτε
φύλλον... οὔτε βράχος ἤθελα νὰ εἶπω.

Ἄλλ' ἐν κελλίον ἐν μέσῳ τοῦ φαλακροῦ τούτου βουνοῦ, ἐρημικὸν
κελλίον, μικρὸν κελλίον, μὲ τὸν ναῖσκον τοῦ τὸν βυζαντινὸν ὡς ζωγρα-
φιστὸν ἐκεῖ, ὡς λαξευτὸν ἐπὶ τοῦ βράχου, τὸ κελλίον τῶν Ἁγίων Ἀπο-
στόλων, δεσμεύει τὴν προσοχὴν μου, ἐπὶ ὄραν τὸν πόθον μου. Καὶ
φαντάζομαι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναῖσκου μὲ τῆς Παναγίτσαις του, τὰ
κανδυλάκια του καὶ τὰ στασιδάκια του. Καὶ φαντάζομαι τὸν οἰκιστὴν
του, μικρὸν καὶ αὐτὸν, ἀσκητὴν, ξηρὸν, χωρὶς σάρκας, αἱ ὅποια σή-
πονται, μὲ ὅστ' ἄ μόνον, τὰ ὅποια εὐωδιάζουν, μικρὸν ὡς μίαν ψυχὴν,
ἄυλον ὡς ζωγραφιστὸν καὶ αὐτὸν, ὡς φαίνεται μακρόθεν λαξευτὸς ὁ
ναῖσκος καὶ τὸ κελλίον, ἄνθος πέτρινον τοῦ φαίου βράχου...

* *

Τὸ Καθολικὸν τοῦ Διονυσίου δὲν εἶνε ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, ὡς ἐν ἄλ-
λαις μοναῖς, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἄκραν, ἀνατολικῶς συνεχόμενον μετὰ τῆς
κόρδας τῶν κελλίων, διότι δὲν ὑπῆρχε χώρος ἰκανός, ὅπως εὐρυθῆ τὸ
τετράγωνον.

Ἐπ' ὀνόματι τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τιμῶμενον ἐκτίσθη τὸ ἱερόν
τῆτο Κοινόβιον ὑπὸ τοῦ ἁγίου πατρὸς Διονυσίου, Διονυσάτικο κοινῶς

λεγόμενον, δι' ἐξόδων τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, κατόπιν θαυμασίου θεάματος, ἐκεῖ ὅπου μία «μεγάλη λαμπάδα ἀπτουμένη» ἐφωγγεν ἕως τὸ ξημέρωμα. Ὁ ὄσιος ἐξομολογηθεὶς τὸ φανέν πρὸς τινα διακριτικὸν ἀσκητὴν μετέβη μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τόπου.

«Καὶ εἶδασιν ὀφθαλμοφανῶς τὸ θαυμάσιον. Καὶ εἶδασι τὸ θεῖον ἐκεῖνο λαμπρότατον φῶς ὡς λαμπάδα πυρὸς καιομένην . . . Τὸ ταχὺ ἐπήγα-σιν εἰς τὴν πέτραν, ὅπου τὸ ἔβλεπον, καὶ ἐγύρευσαν ἐὰν ἦταν ξύλα καυμένα ἢ κάρβουνα, καὶ δὲν εὗρήκασι τίποτα. Τότε ὁ ἀσκητὴς ἐκεῖνος εἶπε προφητικῶς πρὸς τὸν θεοπέσιον Διονύσιον: Θέλημα Θεοῦ εἶνε νὰ κτισθῇ ἐδῶ ἱερόν Μοναστήριον, νὰ συναχθῶσι πολλοὶ ἐνάρετοι» . . .

«Μετὰ καιρὸν ὁ ὄσιος, καθὰ διαλαμβάνει ὁ κατὰ πλάτος βίος αὐ-τοῦ, μαθὼν ὅτι ὁ ἀδελφός του ἐγένετο Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος, μετέβη νὰ τὸν ἀπολαύσῃ καὶ συνάμα νὰ παρακαλέσῃ τὸν βασιλέα, ὅστις διέτριβε τότε ἐν Τραπεζοῦντι, νὰ τοῦ δώσῃ ἐξόδον νὰ κτίσῃ τὸ μονα-στήριον. Καὶ ἀφοῦ ἐχαιρετίσθησαν, ἠρώτησεν ὁ αὐτοκράτωρ τὸν ὄσιον, πῶς ἐκοπίασεν ἕως ἐκεῖ καὶ πῶς περνοῦσι τοῦ Ἄθω τὰ μοναστήρια. Ὁ δὲ ὄσιος μὲ πραεῖαν καὶ ἰλαρὰν φωνὴν ἀπήντησεν εἰς τὰς ἐρωτή-σεις τοῦ βασιλέως καὶ τέλος τὸν ἐπαρακίνησε νὰ γείνη κτίτορας τοῦ μοναστηρίου, νὰ ἔχῃ τὸ μνημόσυνόν του αἰώνιον.

»Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ βλέποντας ἐκεῖνο τὸ χαριέστατον πρόσωπον, τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ ἡδύτατον, καὶ τὴν λοιπὴν συνετὴν κατά-στασιν, τὸν ἠγάπησεν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας του. Καὶ κρίνοντας ὅτι καθολικὰ ὁ Θεὸς τοῦ τὸν ἔστειλεν, ἀπεκρίνατο λέγωντας. Ἐγὼ, πάτερ, νὰ πληρῶσω τὸν πόθον σου, νὰ σοῦ δώσω ὅσην ἐξόδον χρειάζε-ται. Μόνον νὰ εἶστε χρεῶσται μὲ ὅλους τοὺς διαδόχους σου νὰ μὲ μνη-νεύετε εἰς τὰς εὐχὰς καὶ λειτουργίας σας πάντοτε μὲ ὅλους τοὺς προ-γόνους καὶ ἀπογόνους μου . . . Ὁ δὲ βασιλεὺς παρευθὺς ἐμπροσθεν πάν-των ἔκαμε γράμμα χρυσόβουλλον νὰ ὀνομάζεται ἡ Μονὴ τοῦ μεγάλου Κομνηνοῦ. Καὶ τότε μὲν ἔδωκε τοῦ ὁσίου χρυσίον φλωρία 50 καὶ ἔταξε νὰ τοῦ δώσῃ ἄλλα τόσα εἰς ὀλίγον διάστημα, νὰ κτίσῃ ὅσα χρειάζε-ται. Εἰς δὲ τὸ χρυσόβουλλον ἔγραφε νὰ δίδουν κάθε χρόνον τοῦ μονα-στηρίου ἀπὸ τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν χίλια ἀργύρια . . .»

Οὕτω λοιπὸν ἐκτίσθη τὸ ἱερόν τοῦ Διονύσου Κοινόβιον τὸν 14ον αἰῶνα ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ ἀποτόμου βράχου, στενοχωρημένον, καὶ ἄβατον, μέ-χρι τοῦ νῦν δὲ τρεῖς τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ὄρθρῳ καὶ τῇ λειτουργίᾳ καὶ τῷ ἑσπερινῷ ὁ διάκονος μνημονεύει ἐν τῇ στήλῃ τῶν τεθνεώτων :

«Ἐπι δεόμεθα ὑπὲρ μακαρίας μνήμης καὶ αἰωνίου ἀναπαύσεως τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου ἀοιδίμου βασιλέως ἡμῶν Ἀλεξίου τοῦ

Κομνηνοῦ, τοῦ κτίτορος τῆς Ἁγίας Μονῆς ταύτης. Καὶ ὑπὲρ τοῦ συγ-χωρηθῆναι αὐτῷ πᾶν πλημμέλημα ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον».

Καὶ ἔχει λοιπὸν ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς τὸ μνημόσυνόν του αἰώνιον, καθὰ ὑπεδήλωσεν αὐτῷ ὁ ὄσιος . . .

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκάη δλόκληρον τὸ καθολικὸν κ' ἐσώθη μόνον μία εἰκὼν τοῦ Προδρόμου, φέρουσα ἔτι τὰ ἔχνη τῆς πυρᾶς. Ἡ εἰκὼν αὕτη κεῖται νῦν ἐν ἰδίῳ εἰκονοστασίῳ, ὀπισθεν τοῦ Δεσποτικοῦ, ἔχουσα τὰς πτέρυγας τοῦ Προδρόμου ἐπηργυρωμένας διὰ λεπτοτάτης βυζαντινῆς ἀργυρογλυπτικῆς τέχνης. Ὁ Βαπτιστὴς εἰκονίζεται μέχρις ὀσφύος καὶ κρατεῖ σταυρὸν ἐπὶ κονταρίου.

Ἐπιγραφή ἐνδον ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ Καθολικοῦ φέρει τάδε :

« Ἀνηγέρθη ἐκ θάβρων καὶ ἀνιστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος ναὸς οὐ-τος τοῦ τιμίου καὶ ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου, Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων τοῦ εὐσεβεστάτου αὐθέντου πάσης Μολδο-βλαχίας Πέτρου Βοεβόδα, ἡγουμενεύοντος τοῦ κυρ Ματθαίου, ἐν ἔτει ZNE' μαΐου 5».

Ἡ ζωγραφία τοῦ καθολικοῦ εἶνε πολὺ εὐμορφος. Ἡ Κοίμησις ἐν τῇ θέσει τῆς πολυσύνθετος. Ἐν τῇ δεξιᾷ κόγχῃ τῶν χορῶν ἡ Μεταμόρ-φωσις, ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἡ Ἀνάστασις. Οἱ μάρτυρες δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μεγάλοι μὲ τοὺς Σταυρούς. Ὁ Εὐαγγελισμὸς ὡσαύτως ἐν τῇ θέσει του, ἦτοι ἡ Θεοτόκος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πινσοῦ πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα, ὁ δὲ ἀρ-χάγγελος ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ, ὑπὸ τὰ τόξα πάλιν τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ὁ Παντοκράτωρ ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ θόλου, ὠχρὸς, μέγας, ἐξάγων ἀπὸ τοῦ ἱματίου τὴν εὐλογοῦσαν χεῖρα, φέρων τὴν πυκνὴν κα-στανὴν κάμην πρὸς τὸν δεξιὸν ὤμον, κατὰ τὸν τύπον τῶν εἰκόνων τοῦ Πανσελήνου.

Εἰς μίαν γωνίαν δεξιὰ εἶνε ζωγραφισμένος καὶ ὁ νέος κτίτωρ Πέ-τρος ὁ βοεβόδας μετὰ τῶν τέκνων του.

Ὅπισθεν τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ, ἀπέξω, ἐπὶ τοῦ βράχου, ὑπάρχει μι-κρὸν προσκύνημα, εἰς ὃ εἰσερχόμεθα διὰ μικρᾶς θυρίδος. Εἶνε ὁ βρά-χος, ἐφ' οὗ ὁ ὄσιος ἔβλεπε τὴν καιομένην λαμπάδα, ὡς εἶπομεν.

Τὰ κελλία εἶνε μικρά, κοινοβιατικά, μετὰ μικρῶν θυρίδων, βυζαν-τινῶν. Ἡ τράπεζα δὲ κεῖται, ὡς συνήθως, κατέναντι τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ. Εἰς ταύτην εἰσερχόμεθα διὰ τινος στοᾶς, εἰς τοὺς τοίχους τῆς ὁποίας εἶνε ζωγραφισμένοι σκηναὶ ἐκ τῆς Ἀποκαλύψεως πολυσύνθετοι καὶ πολυπρόσωποι. Ἐντὸς δ' αὐτῆς ἐν σχήματι Γ ἐκτεταμένης ὑπάρχουσιν ἐξαιρετοὶ τοιχογραφίαι πᾶριστῶσαι τὴν Κλίμακα τοῦ Ἰωάννου, τὴν πτώσιν τοῦ Ἐωσφόρου, τοὺς ἑπτὰ κοιμωμένους παῖδας καὶ τὸν Μυστι-

κόν δειπνον, ἐπάνω ἐν τῇ κόγχῃ, ὅπου ἡ θέσις τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν ἱερέων εἰς τὸ κάτω ἄκρον τοῦ στοιχείου Γ. Ὁ ἄμβων αὐτῆς, ἔνθα κατὰ τὴν ὥραν τῆς τραπέζης γίνεται ἡ ἀνάγνωσις, εἶνε χρυσοῦς, σκαλιστός, τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ φέρεται εἰκὼν τοῦ Προδρόμου καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς κλίμακος ὁ ὅσιος Νήφων ὁ Πατριάρχης καὶ ἀσκητής, παραιτήσας τὸν θρόνον κ' ἐδῶ κοιμηθεῖς.

Ἀναγινώσκονται δὲ καλλιγραφικῶς γεγραμμένοι ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος αἱ ἐπόμενοι λαμβικαὶ ἐπιγραφαί :

Ἰθι προφητῶν ἀκρέμων τε καὶ κλέος
ἀστὴρ φαεινέ, μακρόφων Ἡσαΐα,
πληθὺν ἀστέρων τῶν μοναζόντων γένος
ἅπας ὁ διψῶν ἐκδοῶν μακρὸν ἔπος.
Ἰτω, τρυγάτω, δαφιλῶς δῶρον μέγα
τιμῆς τ' ἀργύρου ἐμπορούμενος ἄτερ
πᾶσι περ Χριστὸς προῖκα τουτὶ παρέχει.
Αὕτη ἡ μονὴ τοῦ σεβαστοῦ Προδρόμου
μεσίτου ὄντος παλαιᾶς τε καὶ νέας
σεμνεῖον ὄντως μεστόν ἁγιασμάτων,
τοῦ περ μέρος φέριστον οὗτος ὁ ἄμβων,
ὄνπερ ἀνεστήσατο θεοῦ εἰς δόξαν
πόθῳ καὶ ζήλῳ εὐσεβεῖ ἐξ οἰκείων
πόνων, ὁ κλεινὸς πρόηγούμενος Νήφων,
ἐκ Σαντορίνης καὶ ἀγχιστεύς τοῦ πάνυ
σκευοφύλακος Ἰωακείμ, πρὸ χρόνων,
τέρμα τεχνικὸν καὶ χερσὶ τοῦ ζωγράφου
καλλύνας τοῦτον εὐφυῶς πως ἂν φράσῃς,
λέλοιπεν ἡμῖν κόσμον λαμπρὸν καὶ μέγαν
ᾧ καὶ παράσχοις ἀγγέλων συναυλίαν,
Χριστὲ βασιλεῦ, πανδερκὲς παντοκράτωρ.
ΑΨΛ μαίτου 12 ἡγουμενεύοντος
κυρίου κύρ Σεραφεῖμ.

Ἡ ἐπιγραφή φέρεται καταλογάδην, σημειοῦνται δὲ οἱ στίχοι διὰ στιγμῶν ἐρυθρῶν.

Ἐπὶ δὲ τοῦ πρεβαζίου φέρεται ἄλλη ἐπιγραφή :

Ἄμβων αἰσθητῆς τραπέζης τετυγμένος
τεχνούργημα πέφυκα εὐφυῶς ἄμφω
δαπάνη καὶ σπούδασμα ἐνδὲ τῶν ὧδε
Νήφωνος ἀνδρὸς τοῦ προκαθηγουμένου
εὐνομούσης γόνου τε τῆς Σαντορίνης.

Καὶ κατωτέρω :

... τρώγε τὰ προκείμενα φίλε,
ἀθόρυθον σαυτὸν πάντα τήρει·
ὥτὶ δὲ τρέφε τὰς ψυχικὰς αἰσθήσεις.
Τὸ πνεῦμα κάτω, τὸ βλέμμα δ' ἔχων ἄνω.
Μηδὸλως φέγγου, τῶν πάλ' ἀκούων λόγων,
σιγᾶν μονασταῖς ἐντελλομένων πρέπειν
ἐν παντὶ ἔργῳ, ἐν δὲ τραπέζῃ πλέον.

Ἐνταῦθα μετὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Μεταμορφώσεως ἐγευματίσα μετὰ τῶν πατέρων γενόμενος θεατῆς τῆς λαμπρᾶς τῶντι κοινοβιακῆς τάξεως, καθ' ἣν καὶ ἡ τροφή ὡς προσευχὴ λογίζεται, οὕτω, μετὰ πολλῆς κατανύξεως τελουμένου τοῦ γεύματος, ὅτε ὁ εὐλαβῆς μοναχὸς δὲν γνωρίζει τί νὰ προτιμήσῃ : τὴν ὑλικὴν τροφήν παρακειμένην ἐμπρός του ἐν μεταλλίῳ πινακίῳ ἢ τὴν πνευματικὴν καὶ ἄυλον, τὸν θεῖον λόγον, ὅστις ἀπαγγέλλεται μεγάλη καὶ βραδεία τῇ φωνῇ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος. Καὶ μὲ τοὺς λογισμοὺς αὐτοὺς ἵσταται ὁ μοναχὸς, ὁ εὐλαβῆς μοναχὸς, κρατῶν ἀκίνητον τὴν χεῖρα μὲ τὸ τεμάχιον τοῦ ἄρτου, ἐνατενίζων πρὸς τὸν ἄμβωνα, τὸν διαλαλοῦντα τὸν θεῖον λόγον. Τότε ἔρχεται εἰς τὴν διάνοιαν κανενὸς νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν μὴ τρώγοντα μοναχὸν τὸ τοῦ Εὐαγγελίου :

— Ραββί, φάγε !

Ἄλλ' ὁ εὐλαβῆς μοναχὸς ἐκαίνοσ θ' ἀπαντήσῃ ὡσαύτως :

— Ἐγὼ βρωσιν ἔχω φαγεῖν, ἦν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε . . .

Μετὰ τὴν λειτουργίαν λοιπόν, ποῦ λέτε, κρουσμένων τῶν κωδῶνων, τῶν φαλτῶν φαλλόντων τῆς Μεταμορφώσεως τὸ ἀπολυτίκιον καὶ προηγούμενων δύο λαμπάδων, μετέβη εἰς τὴν Τράπεζαν ὁ ἡγούμενος, φέρων τὸν χρυσοπάστον μανδύαν καὶ κρατῶν τὴν λιθοκόλλητον πατερίτσαν, ἀκολουθούντων ὄλων τῶν μοναχῶν μὲ τὰ κουκουῦλια καὶ τὰ κομβοσχίονια. Παράταξις μεγαλοπρεπῆς. Ἡ Τράπεζα ἦτο ἔτοιμος, ἐστρωμένη. Μετὰ τὴν εὐλόγησιν τῶν ὄψων ἤρξατο ἡ ἀνάγνωσις ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος καὶ συγχρόνως ἤρξαντο τρώγοντες καὶ οἱ μοναχοὶ μετὰ φόβου καὶ προσοχῆς. Περί τὸ μέσον ὁ ἡγούμενος, κρούσας τὸ περούνιόν του ἐπὶ τοῦ πινακίου, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος τῆς πόσεως τὴν στιγμήν. Ἡ ἀνάγνωσις διεκόπη. Ἐπιε πρῶτον ὁ ἡγούμενος καὶ εἶτα κατόπιν οἱ ἀδελφοί· καὶ πάλιν εἶτα ἐπανήρχισεν ἡ ἀνάγνωσις, ἕως οὗ οἱ μοναχοὶ ἀπετελείωσαν τὸ γεῦμά των, τῶν ὑπηρετῶν περιφερομένων καὶ διδόντων ὕδωρ ἢ ἄρτον εἰς τοὺς αἰτοῦντας. Τέλος ἐγείρονται ὄλοι καὶ ἵστανται ἐν παρατάξει. Ὁ διαβαστῆς καταβαίνει ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος καὶ περιέρχεται τὰς τράπεζας ἐπιλέγων : δι' εὐχῶν τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν . . . ἕως οὗ φθὰς ἐπάνω, φιλεῖ τὴν χεῖρα τοῦ ἡγουμένου.

Οἱ ψάλται ψάλλουσι τὸ μεγαλυνάριον, τελεῖται ἡ ὕψωσις τοῦ ἔρτου εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, οὐ μεταλαμβάνουσι πάντες, τσιμπῶντες ὀλίγον παρὰ τοῦ ἐπιφέροντος αὐτὸν ἱημερίου, ὁ τραπεζάρης ἀπαγγέλλει τὴν εὐχαριστίαν καὶ ἀπέρχονται, τοῦ ἡγούμενου ἰσταμένου παρὰ τῆ θύρα κ' εὐλογοῦντος τοὺς μοναχοὺς ἐξερχομένους καὶ ἀσπαζομένους τὴν χεῖρά του, ἐνῶ οἱ μάγειροι γονυπετεῖς πρὸ τῆς θύρας ἀναφωνοῦσι πρὸς τοὺς ἐξερχομένους: Συγχώρησον, ἀδελφέ . . . Μὴ τυχὸν τάχα καὶ δὲν ἤρσεν εἰς τινα τὸ φαγητόν . . .

* *

Τὸ Κοινόβιον τοῦτο εἶνε ἐκ τῶν καλῶν τοῦ Ὄρους Μοναστηρίων, τέταρτον ἐν τῇ σειρά, ἔχον κτήματα ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, μετόχια ἑνδεκά. Ἐν τῷ μοναχολογίῳ φέρονται ἀναγεγραμμένοι 125 μοναχοί, ὧν οἱ 50 μόνον παραμένουσιν ἐν τῇ Μονῇ, οἱ μᾶλλον γέροντες. Οἱ λοιποί, ὧν οἱ πλείστοι δόκιμοι, διαμένουσιν ἐν τοῖς μετοχίοις, καλλιεργοῦντες τὰ κτήματα, παρ' ὧν εἰσάγεται ὁ σίτος, καὶ ὁ οἶνος καὶ τὰ λοιπὰ χρειώδη ἥτοι τυρός, ῥά, ὄσπρια. Ὁ προϋπολογισμὸς τῶν δαπανῶν ἀνέρχεται εἰς 3000 λιρῶν ἑτησίως. Ὡστε ἡ Μονὴ θεωρεῖται ἐκ τῶν πλουσιῶν. Ἄλλ' ἰδίως διακρίνεται μεταξὺ τῶν ἄλλων διὰ τὴν αὐστηρὰν κοινοβιακὴν τάξιν, ἀπαρασάλευτον ἀπὸ αἰῶνων. Πάντες οἱ ἐν αὐτῷ μοναχοὶ πρέπει νὰ φέρωσι τὸ Ἀγγελικὸν Σχήμα. Ἀμόναχοι μοναχοὶ δὲν εἶνε δεκτοί. Τὸ κάπνισμα ἀπαγορεύεται. Εἰς τὰ κελλία δὲν ἐπιτρέπεται τὸ παραμικρὸν ἴδιον πρᾶγμα νὰ ἔχη ὁ μοναχός. Ἡ ἀκτημοσύνη εἰς ὅλους. Τὰ πάντα κοινὰ τοῖς πᾶσιν. Ὁ ἡγούμενος ἰσοβίως ἐκλεγόμενος, διοικεῖ αὐταρχικῶς. Ἀφ' ἐσπέρας δίδει τὰς δεούσας παραγγελίας περὶ τῶν ἔργων τῆς αὔριον εἰς τοὺς διακονητάς, οἵτινες, τὸ βράδυ ἐμφανιζόμενοι πρὸ αὐτοῦ, ζητοῦσι τὰς διαταγὰς του. Ὡσαύτως ἀφ' ἐσπέρας δηλοῖ εἰς τὸν μάγειρον τὸ εἶδος τῆς τροφῆς διὰ τὴν αὔριον.

Ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὸ Κοινόβιον ξένος πάραυτα αἰσθάνεται τὰ καλὰ τῆς τάξεως εὐρισκόμενος ἐνώπιον σιωπῆς ὡς ἐν ἐρημίᾳ, ἐκάστου τῶν μοναχῶν καταγινομένου μετὰ τὸ διακόνημά του. Οἱ μοναχοὶ σέβονται τὸν ἡγούμενον ὡς πατέρα, καὶ οὗτος ἀγαπᾷ αὐτοὺς ὡς τέκνια του. Ὅτε ἔληξεν ὁ ὄρθρος τῆς Μεταμορφώσεως, ἀνεγνώσθη ἡ Μετάληψις, καὶ εἶτα πάντες ἐγονυπέτησαν ἐν τῷ ἐδάφει, ὁ δὲ ἡγούμενος ὄρθιος ἐν μέσῳ ἰστάμενος ἀνέγνω ἐπ' αὐτοῖς τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν. Τῇ ἑπαύριον δὲ μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν πάντες, φέροντες τὰ κουκούλια καὶ τὰ ἐρυθροποικίλτα Σχήματα, ἐκοινωνήσαν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Οἱ πλείονες τῶν μοναχῶν κατάγονται ἐκ τῶν ὑποδούλων ἐπαρχιῶν

καὶ ἰδίως ἐκ τῆς μεγάλης Μακεδονίας, τινὲς ὅμως κατάγονται κ' ἐξ Ἑλλάδος, ἐν οἷς ὁ κάλλιστος γραμματεὺς τῆς Μονῆς Χαραλάμπης, ἔχων καὶ τὸ διακόνημα τοῦ Κανδηλάπτου. Ὅτε ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς χορούς, φέρων τὸν μαῦρον μανδύαν καὶ τὸ μακρὸν ἐπανωκαλύμμαυχον, κ' ἔβαλε μετάνοιαν ἵνα ἀψῆ τὰς λαμπάδας, ἦτο ἀγνώριστος ὑπὸ τὴν σεμνὴν περιβολὴν του. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πάντες φέρουσιν ἐμβάδας συρτάς, ἵνα μὴ θορυβῶσι βαδίζοντες νὰ προσκυνήσωσιν. Εἰς ἐμὲ ὡσαύτως ἔδωκαν ἐμβάδας κ' ἐφόρεσα. Τόσον φροντίζουσι περὶ τῆς ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ ἡσυχίας. Ἐν τῷ ναῷ οὐδὲν ἄλλο ἀκούει ὁ προσευχόμενος ἢ τὴν φωνὴν τοῦ ψάλτου καὶ διαβαστοῦ καὶ τὸν ρυθμικὸν τοῦ ἐκκρεμοῦς κτύπον. Ἐνίοτε ὁ πλέον εὐαίσθητος ἀκούει καὶ τοὺς παλμούς τῆς καρδίας του . . .

Ἐν τῇ ἐκτεταμένῃ περιοχῇ τῆς Μονῆς οὐδεὶς ῥώσσοσ ὑπάρχει, οὐδὲ εἶνε δεκτὸς πρὸς ἄσκησιν . . . κατακτῆσεως.

— Φοβοῦ τοὺς ῥώσσοσ καὶ χαβιάριον φέροντας, λέγουσιν οἱ Διονυσᾶται. Μὲ πολὺ δίκαιον.

* *

Πλὴν τῆς σπουδαίας βιβλιοθήκης, ἐν ἣ κεῖνται πολλὰ χειρόγραφα, τὸ Κοινόβιον τοῦ Διονυσίου κέκτηται σεμνὰ κειμήλια, πάντα ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ ἀποκείμενα, ἐν τῷ ἁγίῳ Βῆματι ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Βηματοῦρου, ὅστις ἐκλέγεται μεταξὺ τῶν μᾶλλον εὐλαβῶν καὶ παιδευμένων. Μεταξὺ ἄλλων μετὰ πίστεως προσκυνεῖται αὐτόθι ἡ δεξιὰ τοῦ τιμίου Προδρόμου ἐν ἀργυροτεύκτῳ θήκῃ, ἀρίστης ἐργασίας λεπτοουργικῆς, κεκοσμημένη διὰ πολυτίμων λίθων καὶ μαργαριτῶν. Ἡ θήκη αὕτη μόνον εἰς ἓν μέρος, ἐπὶ τῆς παλάμης, εἶνε ἀνοικτή, ὅθεν φαίνεται ἡ βαπτίσασα τὸν Κύριον χεῖρ, ἡ ἀψαμένη τῆς θείας κορυφῆς, ξηρὰ. μαυροκίτρινος, εὐωδιάζουσα. Σφραγίδες αὐτοκρατορικαὶ καὶ πατριαρχικαὶ βουλλαι μαρτυροῦσι περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῆς, ἧς ἡ θήκη οὐδέποτε ἀνοίγεται, οὕτως ἀείποτε ἐσφραγισμένη. Ὡσαύτως ἀπόκειται ἐκεῖ ἡ δεξιὰ τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ, ἡ τοῦ ἱερομάρτυρος Ἀντύπα, ἡ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, ἡ τῆς ἁγίας ἁσιομάρτυρος Παρρασκευῆς, ὅλα δῶρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζοῦντος Κομνηνοῦ ἐν θήκαις ἀργυροτεύκτοις. Πρὸς τοῦτοις μέρος τῆς ἀλύσεως τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, λείψανον τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τὰ λείψανα πάντα τοῦ Πατριαρχου Νήφωνος, πλὴν τῆς ἁγίας Κάρας, ἀποκείμενα ἐντὸς ὠραίου σκαλιστοῦ κιβωτίου ἐν σχήματι θολοσκεποῦσ ναοῦ.

Ὡσαύτως ἐν τῷ ἁγίῳ Βῆματι ἀπόκεινται πέντε μεγάλαι εἰκόνες τοῦ

Καταρθώσας νὰ δώσῃ γλυκυτάτην εἰς αὐτὴν προφορὰν, ὥστε ν' ἀντηχῇ εἰς τὴν ἀκοήν μου ὡς ἡ ἑλληνικὴ φράσις :

— Τί καλὰ ! Τί καλὰ !

Καὶ νὰ φαίνεται εὐμορφος ὡς τὸ μπουκετάκι τοῦ ἀμαράντου, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐχάρισαν οἱ ἀγαθοὶ Ρῶσσοι, τοῦ σεμνοῦ ἀμαράντου, ὅστις στίλπνός, ῥοδόχρους, ὡς ἀποκρυσταλλωμένα χεῖλη, φύεται εἰς τὴν φαλακρὰν τοῦ Ἄθωνος κορυφὴν, ἀμάραντος ἀνάμνησις ἐκείνων, οἵτινες, περιφρονοῦντες τοὺς κεραυνούς, διανυκτερεύουσι μίαν νύκτα ἐπὶ τῆς αἰθερίας κορυφῆς τοῦ ἁγίου Ὄρους, γινόμενοι θεαταὶ ἀλησιμονήτου θεάματος.

— Χαρασσό ! Χαρασσό !

Ἄπῆντησα εἰς τοὺς νεαροὺς μοναχοὺς σὰν νὰ τοὺς ἔλεγα φαφούτικα Ἑλληνικά.

— Εὐχαριστῶ ! Εὐχαριστῶ !

Α. Δ. Μωραετίδης.

ΛΙΓΟ ΑΠ' ΟΛΑ

ΠΡΑΞΙΣ Α'

Ἡ σκηνὴ παριστᾷ τὸν σταθμὸν τοῦ Σιδηροδρόμου ΠΑΠ.

ΣΚΗΝΗ Α'

Εἰσέρχεται παῖς πωλητῆς ἡθημερίδων.

Τὸ παράρτημα καὶ ἡ ἀφιξίς τῶν Τριπολιτῶν (ἄδει).

Πάρτε, πάρτε ἡθημερίδες
Νὰ διαβάσετε τὰ νέα
Ἐλα πάρτε, μουστερήδες,
Γράφουμε πολλὰ ὠραία.

Γράφουν γιὰ τὰς διασκεδάσεις
Ποῦ σὲ κάνουν νὰ τὰ χάσης,
Γράφουν γιὰ τοὺς Τριπολίτας
Ποῦ θὰ φθάσουν τώρα ἐδῶ . . .
Ἐ! γι' αὐτοὺς τοὺς συμπολίτας
Κι' ἐγὼ τώρα τραγουδῶ.

Τὸ παράρτημα καὶ ἡ ὑποδοχὴ τῶν Τριπολιτῶν μίᾳ πεντάρα.

Σημ. Δ. Π. Τὸ ἔργον τοῦτο, οὐτινος δημοσιεύομεν τὴν Α' πράξιν εὐμενῶς χορηγηθεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ἀνήκει εἰς τὸ εἶδος τῶν λεγομένων κωμικῶν ἐπιθεωρήσεων, ὅπερ πρώτην φορὰν διὰ τοῦ «Λίγο ἀπ' ὅλα» εἰσήχθη ἐφέτος εἰς τὴν ἑλληνικὴν σκηνήν. Περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐν διασσήματι ἑνὸς μηνὸς μόλις παρεστάθη ὑπὸ τοῦ θιάσου «Πρόδου» εἴκοσι φορὰς, μέχρι σήμερον, ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Παραδείσου καὶ κατόπιν ἐν τῷ τῆς Ὀμονοίας.

ΣΚΗΝΗ Β'.

Εἰσέρχονται Κουριέριδες ξενοδοχείων, ὁ ἄνω.

Κουριέριδες.

Πῶ, πῶ, κόσμο ποῦ θάχουν τὰ τραῖνα
Δὲν θάχῃ τὸ πλήθος παιδιὰ μετρημῶ.

Πῶ—πῶ—πῶ !

Δόρδοι θάρβουν τρανοὶ ἀπ' τὰ ξένα,
Κουριέριδες ὅλοι εμπρὸς στὸ Σταθμῶ.

Σταθῆτε, σταθῆτε,
Φευγάτ' ἀπ' τὴ μέση,
Παράς δὲν θὰ πέση
Σὰν τώρα ποτέ.

Μπρέ !

Πῶ, πῶ, κέρδη πῶ, πῶ, εὐτυχία,
Θὰ χάσουμε πλέον τὸ λογαριασμό,

Πῶ—πῶ—πῶ !

Ἄρα τώρα τὰ ξενοδοχεῖα,
Θὰ βροῦν ἐργασίεσ χωρὶς τελειωμῶ.

Σταθῆτε, σταθῆτε
Φευγάτ' ἀπ' τὴ μέση,
Παράς δὲν θὰ πέση,
Σὰν τώρα ποτέ.

Μπρέ !

Α'. Κουριέρης. Τί εἶνε αὐτὸ βρὲ σύ ; Τί παράρτημα.

Ὁ Παῖς. Νὰ τὸ παράρτημα καὶ ἡ ἀφιξίς τῶν Τριπολιτῶν.

Α'. Κουριέρης. Καμμία ψευτιὰ πάλη. Φέρε ἐδῶ (τὸ ἀγοράζει καὶ ἀναγινώσκει).

Β'. Κουριέρης. Γιὰ διάβασε δυνατά.

Α'. Κουριέρης. «Σήμερον δι' ἐκτάκτου ἀμαξοστοιχίας ἀφικνεῖται ἐκ Τριπόλεως ἡ συντεχνία τῶν φανοποιῶν καὶ ἡ συντεχνία τῶν σιδηρουργῶν. Εἰς τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν τούτους ἀφικνουμένους ἵνα δώσωσι μεθ' ἡμῶν τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν, ἐπιβάλλεται ἵνα γίνῃ ὡς οἶόν τε μεγαλοπρεπεστέρα ὑποδοχὴ. Τὰ προεδρεῖα τῶν ἐνταῦθα συντεχνιῶν τῶν φανοποιῶν καὶ τῶν σιδηρουργῶν συνεδριάσαντα ἐψήφισαν, ἵνα τὰ μέλη μετὰ τῶν οἰκείων σημαίων συνέλθωσιν ὥρα 5 μ. μ. εἰς τὸν σταθμὸν Ἀθηνῶν καὶ ὑποδεχθῶσι τοὺς ἀφικνουμένους ἀδελφούς. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸν λαὸν ἐν γένει τῆς πρωτεύουσας ἐπιβάλλεται τὸ καθήκον, ἵνα ὑποδεχθῇ σύσσωμος τοὺς Τριπολίτας. Ἡ Τρίπολις κέντρον καὶ ἀφετηρία οὔσα . . .

Γ'. Κουριέρης. Βρὲ ἀδελφεὶ σῶνε. Ἱστορία τώρα θὰ μᾶς μάθης ;
τομος ιζ'. Σεπτέμβριος.

Πανσελήνου, ὁ Χριστός, ἡ Θεοτόκος, ὁ Πρόδρομος καὶ οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος.

Μεταξὺ τῶν κειμηλίων καταλογίζεται καὶ ἄλλη τις μικρὰ εἰκὼν, παριστῶσα τὴν Γέννησιν τοῦ Προδρόμου, εἰς τιμὴν τῆς ὁποίας εἶνε κυριῶς ἀφιερωμένον τὸ Μοναστήριον, ἐπηργυρωμένον φέρουσα μόνον τὸ περιθώριον αὐτῆς μετὰ τῶν ἐξῆς στίχων :

Φάους προφήτα, λύχνη τοῦ θείου λόγου,
ὁ Μητροφάνης ἄζυγός τε καὶ θύτης
μονῆς ποτ' ἀρχὸς τῆς τοῦ Διονυσίου
Γενεθλίων σῶν εἰκονίζων τὸν τόκον,
δέδωκε δῶρον τοῖς ἐκείσε πατράσι
λαβεῖν σε δ' αἰτεῖ κλημμελημάτων λύσιν.

Ἄλλὰ σεπτοτάτη κεῖται μικρὰ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἡ ἀναβλύσασα μύρον. Αὕτη ἀπόκειται ἐν ἰδίῳ παρεκκλησίῳ, ἀρχαιοτάτῳ, κυκλικῷ, ἀριστερᾷ τοῦ νόθου, προσκεκολλημένῳ πρὸς τὸ Καθολικόν. Εἶνε μικρὰ ἡ Παναγίτσα αὕτη, μιᾶς σπιθαμῆς καὶ πέντε δακτύλων τὸ μῆκος, μιᾶς σπιθαμῆς καὶ τριῶν δακτύλων τὸ πλάτος. Εἶνε χρυσοποι-
κιλος, ἐντὸς εὐρυτάτου πλακίστου, ἐφ' οὗ εἶνε ζωγραφισμένοι γύρω-γύρω οἱ χαιρετισμοί. Τὸ ἀναβλύσαν μύρον κατεκάλυψε τὴν ζωγραφίαν καὶ φαίνεται μαύρη ὡς κεκαυμένη. Δῶρον ἀνεκτίμητον καὶ αὕτη τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἐπὶ τοῦ ἀργύρου φέρεται ἐπιγραφή: Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἱερεμίου ἀρχιερέως 1786.

* *

Ὡς εἶπομεν, ἡ περὶ τὴν Μονὴν φύσις εἶνε ἀγρία, πετρώδης, ἀύχηρὰ, ἄβατος. Οὐχ ἦντον ὑπάρχουσι κλιμακωτοὶ κῆποι ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀρδευόμενοι ὑπὸ ἀφθόνου ὕδατος, ἐν οἷς θάλλουσι καταπράσινα λαχανικὰ καὶ λεμονεῖα, κατὰφορτοὶ καρποῦ. Τὴν ἐσπέραν, ὅτε, δύσαντος τοῦ ἡλίου, ἔδρυσίθη ὀλίγον ἡ φύσις, περιεπάτησα ἐντὸς τῆς ποτισμένης αὐτῶν πόας, ἐξῆλθο, δὲ καὶ πέραν ἀκόμη, ὅπου ὁ τάφος τοῦ ἁγίου Νήφωνος, κτιστὸς ὡς οἰκίσκος, ἐν ᾧ εἰσέρχεται κανεὶς διὰ θυρίδος καὶ προσκυνεῖ. Καθήμενος δ' εἶτα παρὰ τὴν γηραιὰν κυπάρισσον, τὴν αἰωνόβιον, τὴν ἀριθμοῦσαν τεσσαρῶν αἰώνων ἀσκητικὸν βίον, τὴν σιωπηλὴν δρυφορὸν τοῦ μνήματος ἑνὸς ἁγίου, ἀναπολῶ τὴν ἀφελῆ ἱστορίαν τοῦ Πατριάρχου, ὅστις κατὰ τὸ 1360 καταλιπὼν τὸν θρόνον τῶν Χρυσοστόμων, ἦλθε ξένος καὶ ἄγνωστος, ἀπλοῦς μοναχός, ἐργατικὸς καὶ ἀπαίδευτος καὶ κοινοβιάσας ἔλαβε τὴν βαρεῖαν διακονίαν νὰ περιποιῆται τοὺς ἡμιόνους τῆς Μονῆς, ἕως οὗ ἡ ἀρετὴ, ἣτις καίει καίει κρυφά, πλὴν ἐπὶ τέλους

ἀναλάμπει, ἐφανερώσεν εἰς τὴν ἀποραῦσαν ἀδελφότητα ὅτι ὑπὸ τὸ τρυπημένον κουκούλιον ἐκρύπτετο ἡ πατριαρχικὴ μίτρα καὶ ὑπὸ τὸ ἀπλοῦν καὶ ἀγροῖον ἐκεῖνο σῶμα ἡ ψυχὴ ἑνὸς ἁγίου.

Προχωρήσας ἀκόμη πορρωτέρω ἐπὶ τοῦ βράχου, διέκρινα μακρόθεν τὰς καλύβας τῆς Ἁγίας Ἄννης ὑπὸ σκιερᾶς ἀναδενδράδας καὶ ἀναβλύψας εἶδον ἐπάνω μου τὸν Ἄθωνα ὑψηλόν, ἄβατον, φαλακρὸν ὡς γυμνὴν κεφαλὴν ἀσκητοῦ καὶ ἐπ' αὐτῆς ὡς στίγμα μὲν φανταστὸν τὸν ναὸν τῆς Μεταμορφώσεως, ἀπὸ τοῦ ὁποίου σπανίως ἀποχωρίζονται τὰ νέφη καὶ μεθ' οὗ οἱ κερανοὶ παίζουσι συνεχῶς φρικτὸν καὶ πύρινον παιγνίδιον.

* *

Ἄν κ' ἐπόθουν νὰ διαμείνω εἰσέτι ἐν τῷ ὡραίῳ τούτῳ κοινοβίῳ, ὅμως, ἕνεκα τοῦ ἐκτάκτου καύσωνος τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, ἀπῆλθον μετὰ δύο ἡμέρας, πρὸς μεγάλην χαρὰν τοῦ γέρω-Ἀποστόλη, ὃν ἐκράτουν δέσμιον δύο ὅλας ἡμέρας.

Ἄλλ' ἐνῶ ἐπλέομεν πρῶτ-πρῶτὸν κατευθυνόμενοι πρὸς τὴν Δάφνην, ὁ κωπηλάτης ὡς νὰ ἦτο ἀλιεύς, ἔβλεπε συνεχῶς πρὸς τὴν ἀκτὴν.

— Τί θὰ καμακίσης; Τὸν ἠρώτησα.

— Κανένα ρούσσο! ἀπήντησε.

Τῶντι μετ' ὀλίγον προσηγγίσαμεν εἰς τὴν παραλίαν καὶ παρελάβομεν δύο χαριστάτους μοναχοὺς, νεαροὺς Ρώσσοις, οἵτινες κατήρχοντο ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθωνος, ἀναβάντες χάριν τῆς πανηγύρεως.

Κατὰ τὸν πλοῦν ὁ γέρω-Ἀποστόλης καμακίσας οὕτω δύο ρούβλια ρωσικὰ, τὸν ναῦλον τῶν μοναχῶν, ἤρχισε νὰ καμακίξῃ καὶ ρούσσια, διαλεγόμενος μετ' αὐτῶν περὶ τῆς ἐφεινῆς πανηγύρεως ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἄθωνος, ἣτις τελεῖται πάντοτε κατ' ἔτος τῇ 6 Αὐγούστου καὶ ὅπου οἱ ἀναβαίνοντες μοναχοὶ λαμβάνουσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἀνά ἓν μέγα καυσόξυλον ὡς ράβδον, ἵνα χρησιμεύσῃ αὐτοῖς διὰ τὴν πυρὰν τῆς παγερᾶς νυκτός. Ἦκουον δὲ μετὰ περιεργείας τὴν ἀκομφὸν καὶ τραχιᾶν σλαβικὴν γλῶσσαν, ἐπαναλαμβάνων συνεχῶς κ' ἐγὼ τὸ τῶν νεαρῶν Μοναχῶν :

— Χαρασσό! Χαρασσό!

Δι' οὗ ἐξέφραζον τὴν εὐχαριστήσιν των διὰ τὴν συντροφίαν μας.

Ἄλλ' ὁ πονηρὸς κωπηλάτης, πλέον ἀκόμη εὐχαριστημένος, διότι εἰς τὸ ἰδικόν μου δεκάδραχμον προσετίθεντο, δύο ρωσικὰ ρούβλια καὶ συχνότερον ἐπανελάμβανε τὴν σλαβικὴν λέξιν :

— Χαρασσό! Χαρασσό!

Α'. Κουριέρης. Ἡ Τρίπολις . . .

Β'. Κουριέρης. Τί μας μέλλει. Ἄστ' αὐτά.

Α'. Κουριέρης. Ἐσύρεις φίλε μου ποῦ με αὐτάς τὰς ἐκδρομάς, πᾶνε νὰ λυσσάξουν τὰ ξενοδοχεῖα, καὶ τὸ κυριώτερον πᾶμε νὰ λυσσάξωμε ἑμεῖς. Τώρα ποῦ βγήκε ἡ μόδα νὰ ταξιδεύουν με φθηνὸ ναῦλο πάει καὶ ἔλα, ἔρχονται στὴν Ἀθήνα, κάθονται μίαν δύο ἡμέρας καὶ ἔπειτα χαιρετίσματα καὶ καλὴ σας νύκτα.

Φύλαξ σταθμοῦ. Καὶ τί κακὸ σας κάνει αὐτό ;

Α'. Κουριέρης. Μᾶς κάνει πρῶτον ὅτι αὐτοὶ ποῦ ἔρχονται δὲν ἔρχονται στὰ ξενοδοχεῖα, μόνον οἰκονομοῦνται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ στὰ δικὰ τους πατριώτικα σπίτια, δεύτερον ὅπου μαζὺ μ' αὐτοὺς ἔρχονται καὶ δύο τρεῖς καλοὶ οἱ ὅποιοι ἂν δὲν ἦτον ἡ ἐκδρομὴ θὰ ἔρχονταν στὴν Ἀθήνα καὶ θὰ ἔμεναν ὄχι δύο ἡμέρες ἀλλὰ μίαν ἐβδομάδα, καὶ τρίτον καὶ κυριώτερον ὅτι σοῦ ἔρχονται ὅλοι μπουλοῦκι, μπουλοῦκι φεύγουν ἀπὸ τὸν σταθμὸν καὶ ζῖντε νὰ τσακώσης κανένα νὰ τὸν πάρης εἰς τὸ ξενοδοχεῖον νὰ πάρης τὸ μπαξήσι σου.

Φύλαξ σταθμοῦ. Ὡστε ὁ καυγᾶς γιὰ τὸ πάπλωμα.

Β'. Κουριέρης. Μήπως σεῖς οἱ σιδηροδρομικοὶ δὲν τὸ κάνετε γιὰ τὸ πάπλωμα ; Βλέπετε τώρα ποῦ τὰ βαπόρια σας ἔδωκαν καὶ καταλάβετε στοὺς καθημερινούς ὁρόμους, τώρα ποῦ με τὰ βαπόρια τραβάει κανεὶς χάρισμα στὴν Πάτρα, στὸ Ναύπλιο καὶ παντοῦ, ἀναπνέει τὸν μπάτη τὸν ἰλόφρεσκο, μὲ βγάλατε τὰς ἐκδρομάς, τὴν ἀδελφότητα τῶν πόλεων, τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν κατοίκων, λόγια τόσῳ μεγάλα καὶ παχειὰ ὅσῳ μικρὰ καὶ ἑλεεινὰ εἶναι τὰ βαγόνιά σας καὶ ἡ γραμμὴ σας.

Φύλαξ σταθμοῦ. Βρὲ ἀμὰν κάμε νισάφι. Πῆρ' ἡ γλώσσά σου κατήφορο. Αὐτὸ γίνεται γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἔθνους.

Α'. Κουριέρης. Γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἑταιρίας. Σὰν θέλετε τὸ καλὸ τοῦ ἔθνους, βάλτε δύο τρία τραῖνα χάρισμα κάθε τόσο νὰ φέρνουν τὸ φτωχὸ κόσμον. Σὰν θέλετε τὸ καλὸ τοῦ ἔθνους κατεβάστε τοὺς καθημερινούς ναύλους. Σὰν θέλετε τὸ καλὸ τοῦ ἔθνους . . .

(Ἀκούονται ἤχοι μουσικῆς· σπεύδουν ὅλοι πρὸς θεᾶν).

Α'. Κουριέρης. Μωρὲ εἶναι οἱ τενεκετζήδες μετὰ τῆ σημαία. Ἐρχονται νὰ ὑποδεθῶν τοὺς τενεκετζήδες. Τενεκὲς ποῦ τοὺς λείπει!

(Ἐισέρχονται αἱ συντεχνίαι μετὰ μουσικὴν καὶ σημαίας. Κόσμος πολὺς. Ἐφημεριδοπῶλαι παῖδες καὶ ὑποδηματοκαθαρισταὶ καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ὁ μικρὸς ἐν ἀρχῇ πωλητής).

ΣΚΗΝΗ Β'.

Ὁ Πρόεδρος τῶν Φανοποιῶν, ὁ Γραμματεὺς. Κόσμος πολὺς. — Ἀστυφύλαξ.

Φωναί. Ζήτω ἡ συντεχνία. Ζήτω ἡ Τρίπολις

Ἀστυφύλαξ. Ἐν ἡσυχίᾳ καὶ τάξει. Αἱ φωναὶ νὰ λείπουν. Ἄλλως θὰ πράξω τὸ καθήκον μου.

Ὁ Πρόεδρος. Ἐννοιά σου, κύριε Ἀστυφύλακα. Θὰ φωνάζουμε σιγὰ καὶ ὀλίγο, θὰ φωνάζουμε μετὰ μέτρον.

Ἀστυφύλαξ. Ἐχει καλῶς.

Ὁ Πρόεδρος. Μέλη καὶ συνέταιροι τῆς συντεχνίας. Ἐνώπιον ὑμῶν ἔχετε τὸν Πρόεδρον τὸν ὅποιον ἡ ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς περιβάλλει διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ σας. Οἱ φανοποιοὶ οἱ ὅποιοι ἔρχονται σήμερον καὶ οἱ ὅποιοι εἶναι συναδέλφοι, συνέταιροι καὶ οἱ περισσότεροι συμπολίται πρέπει νὰ τοὺς ὑποδεθῶμεν με θάρρος καὶ ζέσιν. Πρέπει νὰ τοὺς προσφωνήσωμεν καὶ ἡ προσφώνησις νὰ γίνῃ ἀπὸ ἄνδρα ἐννοοῦντα τὸ ὕψος καὶ τὸ βάθος τῆς ὑποδοχῆς. Καὶ τοιοῦτος ὑποδεικνύομαι ἐγὼ (Ψιθυρισμοί). Ἐγὼ ὁ ὅποιος ἐννοῶ καὶ ἐννοοῦμαι. Ἄς λείψῃ πᾶσα μικροφιλοτιμία καὶ ἐγωϊσμὸς καὶ ἐνώπιον τοῦ μεγαλείου τῆς ἡμέρας ὅλοι δεχθῆτε τὴν πρότασιν.

Εἷς Φανοποιός. Καὶ διατὶ νὰ μὴ τοὺς μιλήσῃ ὁ γραμματεὺς. Αὐτὸς ἤξεύρει γράμματα περισσότερα καὶ ἔπειτα αὐτὸς ἐξελέχθη παμψηφεί γραμματεὺς. ἐνῶ τοῦ λόγου σου πρόεδρος ἐξελέχθη μετὰ μίαν ψήφον τὴν ἰδικὴν σου καὶ ἂν δὲν ἐψήφίζες ὅπως εἶναι γενικῶς παραδεγμένον τὸν ἑαυτὸν σου, δὲν θὰ ἦσεν σήμερον πρόεδρος.

Πρόεδρος. Τὰς προσφωνήσεις τὰς κάμνουν οἱ πρόεδροι.

Γραμματεὺς. Τοῦ φίλου τὴν γνώμην καὶ παραδέχομαι καὶ δὲν παραδέχομαι. Τὴν παραδέχομαι καθόσον εἶναι παραδεκτὴ, δὲν παραδέχομαι ὅμως τὰ μὴ παραδεκτὰ αὐτῆς μέρη καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ προβῶμεν εἰς ψηφοφορίαν.

Πρόεδρος. Τί ψηφοφορία καὶ κολοκύθια ; Ψηφοφορίαν θὰ κάμωμεν ἐδῶ εἰς τὸ ὑπαιθρον ; Ἡ ψηφοφορία γίνεται εἰς κλειστὰ μέρη διὰ νὰ βλέπῃς ποῖοι κάθονται καὶ ποῖοι θὰ σηκωθοῦν. Ἐδῶ εἶναι ὅλοι σηκωμένοι. Τί θὰ καταλάβετε ;

Μέλος. Μὴ μᾶς τὰ φέρνης ζερβόδεξια.

Πρόεδρος. Τί ζερβὰ καὶ δεξιά. Τὰ σωματεῖα εἶναι σωματεῖα καὶ αἱ συντεχνίαι συντεχνίαι. Ὁ πρόεδρος εἶναι ἡ κεφαλὴ των, ὁ ἀντι-

πρόσωπός των παντού και πάντοτε. Ἐγὼ εἶμαι πρόεδρος, ἐγὼ θὰ ὁμιλήσω.

Β'. Κουριέρης (πρὸς τὸν Α'). Μωρὲ ξέρετε πῶς ἔχει γούστο και μου φαίνεται πῶς θὰ τελειώσῃ μὲ κανένα καυγατζῆκο.

Μέλος. Τί λὲς τοῦ λόγου σου, κύριε γραμματεῦ. Τοῦ λόγου σου ἔκαμες τὸν κανονισμόν και τὸν ἔχεις στὸ κεφάλι σου.

Γραμματεὺς. Ὁ κανονισμὸς εἶναι ἡ βᾶσις τῶν σωματείων. Ὁ κανονισμὸς διὰ τὰς συντεχνίας εἶναι ὅ,τι το Σύνταγμα διὰ τὴν Ἑλλάδα, διὰ τὴν πατρίδα. Ὁ κανονισμὸς δὲν ἤμπορεῖ νὰ μεταβληθῆ, δὲν ἤμπορεῖ νὰ μεταλλάξῃ. Ὁ γέγραπται, γέγραπται.

Μέλος. Βρὲ ἀδελφε μίλα καθαρά. Τί ἐννοεῖς; Θέλεις και τὸν Θεὸν νὰ δουλεύῃς και τὸν Μαμμωνᾶν; ἤμπορεῖ νὰ ὁμιλήσῃ ὁ πρόεδρος ἢ δὲν ἤμπορεῖ; Τί κασκαρικός εἶναι αὐτὰ ποῦ μᾶς ἀραδειάζεις;

Γραμματεὺς. Και τὸ γράμμα τοῦ κανονισμοῦ και τὸ πνεῦμα αὐτοῦ δὲν ἀφίνουσι κενὴν ἔννοιαν. Αἱ ἔννοιαι συμπύσσονται και ἀναπτύσσονται.

Α'. Κουριέρης. Σὰν τὰ λάστικα.

Γραμματεὺς. Ἐνώπιον τῆς ἐννοίας ἐπικρατεῖ πάντοτε ἡ συνείδησις τοῦ γεγονότος και τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι δὲν ἤμποροῦμεν νὰ πράξωμεν ἄλλως.

Μέλος. Ἄλλως ἀπὸ τί;

Γραμματεὺς. Ἀπὸ τὴν γνώμην τῆς πλειοψηφίας.

Πρόεδρος. Βρὲ τί πλειοψηφίας και μειοψηφίας, Βουλὴ εἴμαστε; Σὺ δὲν μοῦ εἶπες ὅτι πρέπει νὰ ὁμιλήσω και μάλιστα μοῦ ἔγραψες και τὸν λόγον και σοῦ ἔδωκα ἕνα δεκάρικο, διότι μοῦ εἶπες ὅτι και προχθὲς ὁ πρόεδρος τῶν ἀμαξάδων τόσο σοῦ ἔδωκε διὰ τὸν λόγον ποῦ ἔβγαλε τὴν βραδειὰν τῆς ἐπιτυχίας του;

Μέλος. Βρὲ τὸν ἀρχιλωποδύτη. Ἔτσι τὰ φτιάχνεις; Και τί ἤλθες και μοῦ κόλλησες σὰν τομποῦρι και μοῦ εἶπες νὰ εἰπῶ ὅσα εἶπα και νὰ προτείνω νὰ μιλήσῃς ἔτσι διὰ νὰ σὲ γνωρίσουν και σὲ κράξουν στὴν ἐπαρχία νὰ διοργανώσῃς τὰ σωματεῖά τους και τὰς συντεχνίας, ὅπως διοργανώσῃς και τὰ ἰδικὰ μας ἐδῶ και τὰκαμες ρόιδο και τρώγονται τὰ περισσότερα σὰν τὰ σκυλιὰ και κατάντησεν ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ δὲν εἴχαμε ἄλλη φορὰ κανένα σωματεῖον νὰχομε τώρα κάθε συντεχνία ἀπὸ διπλὰ και διπλοῦς προέδρους και τὴν ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς δόστου φορὰ κάμες και κουμποῦρια. Και πάει στὸ διάολο ἡ δουλειὰ και δεκαπέντε ἡμέραις πρὶν τῆς ἐκλογῆς ὅλοι ἄλλο δὲν μιλοῦμε παρά δι' ἐκλογὰς και ποιὸς θὰ γίνῃ πρόεδρος και ποιὸς ταμίας και ποιὸς σύμβου-

λος. Και δὲν κοτᾶνε τ' ἀφεντικὰ νὰ μιλήσουν στοὺς καλφάδες γιατί τοὺς θέλουν διὰ τὴν ψῆφο και χρεώνονται διὰ βεγγαλικά και διὰ γέυματα και ὅλη αὐτὴ ἡ φασαρία διατί; Διὰ νὰ κράξουν τὴν πρώτη τοῦ χρόνου τὸν πρόεδρο εἰς τὸ χορὸ τοῦ παλατιοῦ και γιὰ νὰ μοῦ τραβᾶς τοῦ λόγου σου, κύρ γραμματεῖα, ἀπὸ ὅλα τὰ σωματεῖα ἕναν καλὸ λουφέ. Και τί ἄλλο, τί ἄλλο; Τὰ πανηγύριά μας ὅπου ἦταν μιὰ φορὰ λαμπρὰ και ὠραῖα τώρα γίνονται μισὰ και σακάτικα, ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ προέδρου ἢ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του, ἡ δύναμις ὅπου εἴχαμε και ἐπιβαλλόμεστε σὰν συντεχνίας πάει πάει, γιατί βλέπεις γιὰ νὰ γίνουν οἱ πρόεδροι κολλοῦν σήμερον στὸν ἕνα και αὔριο στὸν ἄλλο δυνατὸ τῆς ἡμέρας και τοὺς παίζουν σὰν τόπι και τοὺς ἐξευτέλισαν και μαζὺ τους ἐξευτελιστήκαμε και μεῖς και πάει ἡ δύναμις μας, πάει ὁ λαός. Ἄλλοτε οἱ δυνατοὶ τὸν ἐφοβοῦντο, τώρα τὸν τσαλαπατοῦν.

Τὰ περισσότερα τῶν μελῶν. Μπράβο, μπράβο.

Β'. Κουριέρης. Φίλε μου νὰ σὲ συγχαρῶ. Βρὲ τὰ λὲς σὰν Θεός. Πάλι καλλίτερα ἐμεῖς οἱ κουριέρηδες ποῦ δὲ ἔχομε σωματεῖο. Εἴχαμε κάμει μιὰ φορὰ και τὸ χαλάσαμε ἀμέσως. Οὔτε ψηφοφορίας, οὔτε σκοτούραις. Ἄμα ἐλθῆ τὸ τραῖνο και πάρομε τοὺς ξένους εἰς τὰ ξενοδοφεῖα μαζεύομασθε ὅλοι στοῦ Μανώλη τὴν ταβέρνα . . .

Ὁ μικρὸς ἐφημεριδοπώλης. Ρίχνετε μιὰν κουμποῦριὰ και ἀνοίγουν τὰ βαγένια και χύνονται τὰ κρασιά.

Α'. Κουριέρης. Βρὲ ἀντε χάσου λούστρο.

Ὁ μικρὸς ἐφημεριδοπώλης. Ἐγὼ δὲν εἶμαι λούστρος εἶμαι ἀπορος παίς.

Β'. Κουριέρης. Πᾶς στὸ σχολεῖο;

Ὁ μικρὸς ἐφημεριδοπώλης. Και βέβαια, και θὰ πάρω τὸ πρῶτο βραβεῖο και θὰ κερδήσω τὸ λαχεῖο. Γιατί τώρα βλέπεις ὁ Θεὸς εὐλογεῖ τοὺς ἀπόρους παιδάς και σ' αὐτοὺς πέφτουν τὰ λαχεῖα. Δὲν εἶδες τὸν Σταθόπουλο, τὸν Γιαταγᾶνα.

Β'. Κουριέρης. Ποῖοι εἶναι αὐτοί;

Ὁ μικρὸς ἐφημεριδοπώλης. Νὰ οἱ συμμαθηταὶ μου ποῦ ἐκέρδησαν τὸ λαχεῖο. Ὁ ἕνας 20,000 ὁ ἄλλος 2,500.

Α'. Κουριέρης. Και τί θὰ τὰ κάμῃς τὰ χρήματα σὰν κερδήσῃς τὸ λαχεῖο.

Ὁ μικρὸς ἐφημεριδοπώλης. Πρῶτα θὰ δώσω ἕνα βραβεῖο διὰ τὸ Σχολεῖο, ἔπειτα ἕνα δῶρο στὸ Σύλλογο γιατί μᾶς ξεστράβωσε, ἔπειτα θὰ παντρέψω τὲς ἀδελφές μου, θὰ ξεχρεώσω τὸν γέρο μου και θ' ἀνοίξω ἕνα μαγαζάκι.

Β'. Κουριέρης. Μὰ πῶς σοῦ καταϊθαίνουν αὐτὲς ἡ ιδέες ;

Ὁ μικρὸς ἐφημεριδοπώλης. Πῶς ; νὰ ἔτσι. — Καὶ τί ἀνάγκη ἔχουν νὰ μοῦ κατεβούνε ιδέες, αὐτὰ εἶναι πράγματα φυσικά, αὐτὰ μαθαίνουμε εἰς τὸ σχολεῖον.

Τὸ μέλος. Τάκοῦς τοῦ λόγου σου, κύρ γραμματέα ; Αὐτὰ εἶναι πράγματα, καὶ ὄχι ἡ θεωρίαις ἢ δικαίαις σου.

(Ἀκούεται μακρόθεν σφύριγμα).

Ἄστυφύλαξ. Κύριοι, μακρὰ ἀπὸ τὴν γραμμὴν. Μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθῃ τὸ τραῖνον, ἀφήσατε τὴν κυκλοφορίαν ἐλευθέραν.

Πρόεδρος. Λοιπὸν τὸ ζήτημα ἔληξε. Συγκεντρωθῆτε συμμαζευθῆτε, ἢ σημαῖα ἐπὶ κεφαλῆς καὶ πλησίον μου τὰ ὄργανα.

Μέλος. Βρὲ τί ὄργανα καὶ ζῶργανα. Τοῦ λόγου σου εἶπομεν καὶ τὸ λέμε δὲν θὰ ὁμιλήσῃς.

Ἔτερον μέλος. Ἄμ, παιὸς θὰ ὁμιλήσῃ ; ὁ γραμματεὺς ;

Πολλοί. Ὅχι κἀνένας κἀνένας (ὁ γραμματεὺς φεύγει).

Τὸ δ'. μέλος. Θὰ ὁμιλήσῃ ὁ Πρόεδρος. Ἔτσι γίνεται πάντοτε ἔτσι θὰ γίνῃ καὶ τώρα.

Τὸ α'. μέλος. Γιὰ ἐσύ. Νὰ τὰ ποῦμε καθαρά καὶ σκέτα. Κύτταξε νὰ μὴ γίνῃ κἀνένα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ πράγματα ποῦ κἀνένας μας δὲν θέλει νὰ γίνῃ. Ἀφήσατε τὰς ὁμιλίαις καὶ ἄς ὑποδεχθοῦμε ἔτσι τοὺς ξένους.

Τὸ β'. μέλος. Ἡ ὁμιλία θὰ γίνῃ.

Τὸ α'. μέλος. Δὲν θὰ γίνῃ.

Τινές. Θὰ γίνῃ.

Ἄλλοι. Δὲν θὰ γίνῃ.

(Συμπλέκονται. Ἀπὸ ὤθισμῶν ἔρχονται εἰς χεῖρας καὶ ράβδοι ἐπιπίπτουν κατὰ κεφαλῶν, ὁ ἀστυφύλαξ παρεμβαίνει. Τὸ σφύριγμα τοῦ σιδηροδρόμου. — Ἀπάγονται δύο τρεῖς. Ἡ ἡσυχία ἐπανέρχεται. Ἀκούεται ἔξωθεν ὁ συρμὸς φθάνων καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ὁδηγοῦ.

— Ἀθῆναι, δέκα λεπτά).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Εἰσέρχονται πολλοὶ μετὰ σημαίας ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐπὶ κεφαλῆς φουστανελλοφόρος. Ὅργανα ἐγχώρια.

Ὁ Πρόεδρος. Ζήτω ἡ Τρίπολις. Καλῶς ὤρισατε, ἀδελφια.

Πολλοί. Ζήτω ἡ Ἀθήνα. (Ἦχουν τὰ βαρβαρόφωνα, ἐνῶ ἄρχονται αἱ περιπτύξεις καὶ οἱ ἀλληλοσπασμοί).

Πρόεδρος. Κύριοι, (οἱ ἀμικόμενοι ξένοι ἀρχοῦνται ἀπομακρυνόμενοι).

μενοι). Κύριοι, σταθῆτε μίαν στιγμὴν. Ἔχει λόγον. (Συνεγνωστικὸς πρὸς ἀλλήλους, ὁ ἠγούμενος τῶν Τριπολιτῶν σταματᾷ τούτους διὰ χειρονομίας). Κύριοι, ὑπερήφανος διὰ τὸ καθῆκον καὶ τὴν εὐχαριστήσιν τὴν ὁποῖαν μοῦ παρέχει ἡ ὑψηλὴ αὐτὴ στιγμὴ σὰς χαιρετῶ. Γιὰ σας ἀδελφια, γιὰ σας εἰς οἱ ἀντιπρόσωποι συνάμα καὶ συμμέτοχοι βιομηχανίας κραταιᾶς καὶ πόλεως μεγάλης. Χαρὰ εἰς σας, εὐγενεῖς συνάδελφοι. Μὴ λησμονῶμεν ὅτι διαχειριζόμεθα τὸ πῦρ τὸ ὁποῖον ἔφεραν ὁ ἀρχαῖος ἡμῶν προπάτωρ Προμηθεὺς (ζήτω ὁ Προμηθεὺς) καὶ ἀνέπτυσεν ὁ Ἡφαίστος (ζήτω ὁ Ἡφαίστος) καὶ ἀν' ὁδὸς ἡμῶν ἡ συνοικία ἡμῶν φέρῃ, τὸ ἱερόν τοῦ Ἡφαίστου ὄνομα (ζήτω ὁ Ἡφαίστος), ἀλλ' ὅλοι ἡμεῖς δὲν λησμονοῦμεν ὅτι ὁ Προμηθεὺς (ζήτω ὁ Προμηθεὺς) ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐφευρέτης τοῦ πυρός καὶ ὅτι ἡμπορεῖ νὰ καυχῆθῃ καὶ νὰ γραφῇ εἰς τὴν ἱστορίαν ὅτι εἰς τὸν Προμηθεῖα κατατρωγόμενον ὑπὸ τοῦ γυπὸς ἐδόθη ἀπὸ τὴν Τρίπολιν νέον ἦπαρ καὶ νέα ρώμη. Τὴν ρώμην ταύτην κατόπιν κατέλαβεν ἡ Δημοκρατία καὶ ἡ Αὐτοκρατορία ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐπτὰ αὐτῆς λόφων ἀνέτειλε ζωογόνον τὸ νέον πῦρ τοῦ νέου κόσμου, ἡ νέα θρησκεία ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, κτίσας τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν φερώνυμον αὐτῷ πόλιν ἐγένετο ὁ πρωτοστάτωρ καὶ πρόδρομος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Τριπόλεως. Ζήτω ἡ Τρίπολις ζήτω αἱ Ἀθῆναι (Ζήτω).

Εἰς Τριπολίτης. Ἐκαταλάβετε τίποτε ;

Ἄλλος. Ὅχι· ἀδιάφορον ὠραία μιλεῖ.

Ὁ Α'. Μωρὲ πρωτεύουσα μία φορά. Εἶδες λόγον ἀδελφέ, εἶδες κρίσιν.

Τὸ μέλος. Ἀκρισίαν δηλαδὴ καὶ κουταμάραν. Αὐτὰ εἶναι ἡ μπουρμπουλιθρες τοῦ κύρ γραμματέα ποῦ δὲν λένε τίποτα καὶ κἀνουν τοὺς κουτούς νὰ τὸν πιστεύουνε μὲγάλον ἄνθρωπο. Σιωπῆ, γιὰτί θὰ μιλήσουνε αὐτοί.

Ὁ ἠγούμενος τῶν Τριπολιτῶν. Ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ Ἀθηναῖοι τενεκετζήδες. Σας ἀγαπῶ, σας ἀγαποῦμεν, σας εὐχαριστῶ, σας εὐχαριστοῦμεν. Τί εἴμεθα τί εἰσθε ; ὁ λόγος ἡ σύμπνοια, ἡ ἀγάπη μᾶς ἐνθουσιάζουν, γιὰσας ἀδελφια. Δίντε κι' ἄς φέξῃ. Ζήτω ἡ Ἀθήνα.

(Αἱ μουσικαὶ παιανίζουσιν).

Α'. Κουριέρης. Ἐλάτε εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὁ Ἀριστοτέλης.

Β'. Ξενοδοχεῖον Φίλιππος ὁ Μακεδῶν.

Α'. Κουριέρης. Ὁ Φρουρὸς τῆς Τριπόλεως.

Ἄλλοι. Σουθῆας, Νορβηγίας, τὸ Σικάγον.

(Ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ξένων, ὧν σύρουσι τὰ πράγματα, γίνεται ὤθισμὸς μέγας καὶ σύγχυσις).

Ἄστυφύλαξ. Ἐ! σεῖς κύριοι, σεβασθῆτε τοὺς ξένους τῆς πόλεως. Σεβασθῆτε τοὺς εὐγενεῖς Τριπολίτας.

Ὁ ἠγούμενος τῶν Τριπολιτῶν. Ἐλάτε, ἀφῆστέ μας. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν περιποίησιν. Κύριε πρόεδρε, εὐχαριστοῦμεν καὶ πάλιν διὰ τὸν λόγον. Τώρα ποῦ θὰ πάμε;

Ὁ Πρόεδρος. Ὅλοι μαζί θὰ σὰς συνοδεύσωμεν εἰς τὴν πόλιν. Εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος νὰ διαλυθῶμεν.

Ὁ ἠγούμενος τῶν Τριπολιτῶν. Αἴντε ντέ. Βαρῆτε τὰργανα. Ἐλάτε νὰ στήσωμεν καὶ ἓνα χορόν. Βαρῆτε τὰ νταούλια.

(Στήνεται χορός. Ὁδηγεῖ τοῦτον ὁ πρόεδρος ἐρχομένου δευτέρου τοῦ Τριπολίτου καὶ κατόπιν ἀλλάσσουσιν).

(Ὁ χορὸς ἀναπτύσσεται. Αἱ πλώσκαὶ ἐκατέρωθεν κυκλοφοροῦσι πλήρεις οἴνου).

(Κτυπᾷ ὁ κώδων τοῦ σιδηροδρόμου. Ὁ ὀδηγὸς φωνεῖ; Ἔτοιμοι. Ἀναχώρησις).

Ἄστυφύλαξ. Κύριοι, ἐμπρὸς κυκλοφορεῖτε. Ὁ σταθμὸς θὰ κλείσῃ.

Ὁ Πρόεδρος. Νὰ πάμε εἰς τὴν πλατεῖαν ἔξω νὰ χορεύσωμεν, ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν.

(Ἐξέρχονται ὅλοι).

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Ὁ Ἀγροικογιάννης εἰσέρχεται ὡσεὶ περιδεὴς καὶ θυρόμενος.

Βρὲ ἀδελφέ, τί κακό. Μῖδα κ' ἔπαθα νὰ γλυτώσω· αὐτοὶ μάτια μου σέ λίγο θὰ ἦναι ὄλοι στουπί. Νᾶμε πάλι στὴν Ἀθήνα. Δὲν γνωρίζω ἂν μὲ ἐνθυμῆσθε. Εἶμαι ὁ Ἀγροικογιάννης ἀπὸ τὸ χωρίον Ποντικό-τρουπα τοῦ δήμου Παραβυστίων, παλαιὸς τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν ἔργων. Ἡ ἱστορία μου εἶναι γνωστὴ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μαθητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων. Μὲ ὕμνησεν ὁ Ραγκαβῆς πρῶτα εἰς τὸ πεζὸν καὶ ἔπειτα εἰς τὸ ἔμμετρον. Ἦλθα εἰς τὰς Ἀθήνας νὰ πάρω τὴν Ἀρχοντοῦλα . . . καὶ μὴ πρὸς κακοφανισμόν σας μόνον τοῦτο . . . καὶ τὴν ἔπαθα διωρίσθην εἰσπράκτωρ καὶ ὁ Ὑπουλίδης ἐπῆρε τὴν ἀνεψιάν μου Ἀσπασίαν. Κάτι μοῦ ἔμενεν ἀπὸ τὴν εἰσπρακτορίαν, ἐπῆρα καὶ τὴν σύνταξιν μου, ἀλλὰ μοῦ ἦλθεν ὄρεξις νὰ πάρω καὶ γυναῖκα. Ἄς ἦναι ἓνα πρῶτ' ἡξέυρετε . . . ὁ γραμματεὺς τῆς Ἐφορείας . . . τέλος πάντων τί σας μέλλει; Ἐφυγεν ἀνεπιστρεπτεῖ, καὶ τὸ χειρότερον μοῦ ἐπῆρε καὶ κάτι λιανώματα. Ὅπωςδήποτε δὲν εἶμαι δυσαρεστημένος. Ἦτο ἀσυμβίβαστος γυναῖκα . . . Διὰ νὰ ξεσκάσω ἀπεφάσισα νὰ τα-

ξειδέωσω καὶ νὰ ἔλθω πάλιν στὴν Ἀθήνα. Ἐδιάβασα εἰς τὰς ἐφημερίδας τὰς ἐκδρομὰς ποῦ κάνουν οἱ σιδηροδρομοὶ, κατέβηκα ἀπὸ τὴν Ποντικότρουπα ποδαρηδὸν στὴ Μάσκλαινα καὶ ἐκεῖ στὸ σταθμὸ, τὴν στιγμὴν ποῦ περνοῦσε τὸ τραῖνο χώθηκα σένα βαγόνι καὶ εἰς ἔτη πολλά καὶ καλά. Σιδηροδρομοῦ; σοῦ λέει ἄλλος. Βρὲ ἀδελφέ, τί ἐφεύρεσις. Περνάς καὶ χάνεις τὰ πράγματα καὶ τὰ δάση καὶ τὰ χωριά. Σὺ ἔρχεσαι στὴν Ἀθήνα καὶ αὐτὰ τραβοῦν διὰ τὴν Τρίπολιν. Ἄλλὰ βάσανο. Κατεβαίνο στὸν Ἀχλαδόκαμπο νὰ πιῶ ὀλίγο νερό. Εἰς τὰς θέσεις σας. Χτυπάει ἓνα κευδοῦνι καὶ φρ . . . φωνάζω, μὲ ἀνεβάξουν μὲ χίλια στανιά καὶ ἀπὸ τότε ἐγὼ ἐκεῖ καρφωμένος οὔτε βῆμα. Ἀλήθεια ἂν σοῦ ἔλθῃ καὶ τίποτε ἀλλοίμονον. Ἄλλη χάρι ἔχει, ἀδελφέ, ἡ θάλασσα. Τραβοῦμε στὴν Κόρινθον, βλέπω ἐκεῖ ποῦ κόψαν τὴν θάλασσα, ὄχι θέλω νὰ πῶ τὴν στεριά, καὶ νὰ με στὴν Ἀθήνα. Καὶ πῶς εἴσθε καλά; Πολὺ καλά εὐχαριστῶ. Ἄ! ἀλήθεια ποῦ νὰ φυλάξω τοῦτο τὸ χαρτάκι; Μ' αὐτὸ λέει θὰ γυρίσω στὴ Μάσκλαινα. — Τί κάμνουν οἱ σύντροφοί μου; (ἀκούεται τὸ νταούλι). Ἄ! χερεῦουν. Ἐγὼ τὸ στρήσω, ἀλλὰ ποῦ νὰ πάω καὶ ἀπὸ ποῦ. Ἐδῶ, ἀδελφέ, ὁ σταθμὸς εἶναι στὴν ἄλλη ἄκρην τοῦ κόσμου. — Ἐχομε δρόμο καὶ δρόμο. — Ἄς τραβῶ.

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Εἰσέρχεται ἡ Δημαρχία. Ὁ ἄνω. Ἡ Δημαρχία ἔχει περιβολὴν ἀρχαϊκὴν καὶ μεγάλα ὑποδήματα. Κρατεῖ εἰς χεῖρας ράβδον.

Ἄγρ. Μωρὲ τί περίεργη γυναῖκα εἶναι αὐτὴ;
Δημ.

Ἐγὼ 'μαι ἡ Δημαρχία
Μὲ περικεφαλαία,
Σὰς φαίνομαι ὡραία,
Καὶ εἰμ' ἀληθινά.

Ἐγὼ μεγάλην ἔχω
Στὰ κράτος σημασίαν
Γιατ' ὑπὸ προστασίαν
Μὲ ἔχ' ἡ Ἀθηνά.

Κι' ἂν σκόνην σὰς προσφέρω
Καὶ λάσπες τὸν χειμῶνα,
Δὲν εἰν' αὐτὰ τὰ μόνον
Καλὰ ποῦ δίδω ἐγώ.

Καμμιά φορὰ σὰς δίδω
Νοσήματα παντοῖα,
Καὶ στὰ νεκροταφεῖα
Εἴθους σὰς ὀδηγῶ.

Δημ. Ποῖος εἶσαι τοῦ λόγου σου ;

Ἄγρ. Γιάννης Ἀγροικογιάννης μὲ τοὺς ὀρισμούς σας καὶ μὴ πρὸς κακοφαιισμόν σας. Ἀπὸ τὸ χωρίον Ποντικότρουπα τοῦ Δήμου Παραβυστίων. Ἦλθον ἐδῶ μὲ τοὺς Τριπολίτας.

Δημ. Καὶ διατι ἀφήκες τοὺς συντρόφους σου ;

Ἄγρ. Ἠξέυρετε ἐγὼ, κυρία, εἶμαι ἕνας φιλήσυχος ἄνθρωπος. Ἐνα κομματί μάλαμα. Θὰ μὲ ἔχετε ἀκουστά. Θέλω νὰ ὑπάγω ἤσυχα ἤσυχα εἰς τὸ σπῆτι.

Δημ. Γνωρίζεις τὰς Ἀθήνας ;

Ἄγρ. Μάλιστα καὶ ὄχι. Ἠξέυρετε τὸν καιρὸ τὸν περασμένο ἄλλοι χρόνοι. Τότες ἡ πολιτεία ἦτον μικρὴ, τῶρα βλέποντας τὰ ἔχω χάσει. Ἀπὸ τὸν σιδηρόδρομον ἄλλο δὲν ἔβλεπα παρὰ σπήτια καὶ σπήτια. Ἐσάστισα. Καὶ εἶναι νὰ μὴ σαστίσης. Καὶ μὲ συγχώρησιν, ποῖα εἶσαι τοῦ λόγου σου ;

Δημ. Ἡ Δημαρχία. Μὲ ἔστειλεν ὁ Δήμαρχος διὰ νὰ ὑποδεχθῶ τοὺς ξένους.

Ἄγρ. Καὶ διατι κρατεῖς μπαστοῦνι ;

Δημ. Εἶναι τῆς μόδας.

Ἄγρ. Καὶ διατι δὲν ἦλθεν ὁ Δήμαρχος ;

Δημ. Δὲν εὐκαιρεῖ· ἔχει συνεδρίασιν μὲ τὸ συμβούλιον.

Ἄγρ. Καὶ κάμνει συχνὰ συνεδριάσεις ;

Δημ. Κάθε ἡμέρα ;

Ἄγρ. Ἐμεῖς εἰς τὸν δῆμον Παραβυστίων κάμνουμε κάθε χρόνο. Καὶ τί κάμνουν κάθε ἡμέρα εἰς τὸ συμβούλιον ;

Δημ. Τίποτε.

Ἄγρ. Πῶς ;

Δημ. Ἡ συνεδρίασις προσκαλεῖται εἰς τὰς 5 μαζεύονται εἰς τὰς 6 ἀρχίζουν τὰς 6 $\frac{1}{2}$ διαβάξουν τὰ πρακτικά, μαλόνουν, φεύγουν δύο τρεῖς, εἰς τὰς 7 δὲν εἶναι ἀπαρτία, καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν τὰ αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς.

Ἄγρ. Δὲν εἶναι κακὴ ἰδέα αὐτῆ. Ἐτσι φαίνονται πῶς κάτι κάμνουν. Καὶ ὁ Δήμαρχος τί κάνει ;

Δημ. Κάθεται καὶ τοὺς βλέπει, καὶ ὅταν φεύγουν φεύγει καὶ αὐτός.

Ἄγρ. Ἄμ' ὁ πρόεδρος ;

Δημ. Δὲν ἔχουν πρόεδρον.

Ἄγρ. Καὶ ὁ νομάρχης ;

Δημ. Δὲν ἔχει νομάρχην.

Ἄγρ. Εὐτυχησμένοι τόπος. Ἄμ πῶς λοιπὸν γίνονται τὰ πράγματα, αἱ ὑποθέσεις ;

Δημ. Μὰ δὲν σοῦ εἶπα πῶς δὲν γίνεται τίποτα.

Ἄγρ. Καὶ ὁ κόσμος τί λέει ;

Δημ. Τίποτε, δὲν λέει τίποτε. Μόνον αἱ ἐφημερίδες γράφουν ἐνίοτε κατὰ, ἀλλὰ βάζομεν καὶ ἡμεῖς ἄλλας καὶ γράφουν ὑπὲρ καὶ ἐρχόμεθα ἰσα ἰσα.

Ἄγρ. Ἐχει εἰσπράκτορα ὁ δῆμος ;

Δημ. Ὅχι, ἔχει ὑποταμίαν.

Ἄγρ. Γιατί ὑποταμίαν ; Κοτσάμ δῆμος σὰν τῶν Ἀθηνῶν ἔπρεπε νὰ ἔχη ὀλάκερον ταμίαν.

Δημ. Ἐτζι θέλει ὁ νόμος.

Ἄγρ. Ἐμεῖς στὴν Ποντικότρουπα ἔχομεν εἰσπράκτορα. Τώρα μάλιστα ποῦ ἐπῆρα τὴν σύνταξίν μου ἀπὸ εἰσπράκτωρ τοῦ Δημοσίου, θὰ μὲ κάμουν ἐμένα.

Δημ. Καὶ τί εἰσπράξεις ἔχει ὁ δῆμος ;

Ἄγρ. Ἐχει παραπάνω ἀπὸ 1000 δραχμάς.

Δημ. Καὶ σὺ τί ἀπολαβὴν θὰ ἔχης.

Ἄγρ. Παραπάνω ἀπὸ 1000 δραχμάς.

Δημ. Πῶς ;

Ἄγρ. Αὐτὰ εἶναι μυστικά. Ἐπειτα ὁ δῆμος Παραβυστίων εἶναι καὶ γ' τάξεως καὶ δι' αὐτὸ θὰ ἔχω 1000 δραχμάς· εἰς ἄλλους δήμους οἱ εἰσπράκτορες ἔχουν πολλὰς χιλιάδας καὶ ὅταν δὲν μποροῦν νὰ τὰς πάρουν, κάμνουν τρόπον καὶ πέρνουν αἱ χιλιάδες τοὺς εἰσπράκτορας καὶ φεύγουν. Δὲν μοῦ λές, κυρία, ἔχει πολλὰς εἰσπράξεις ὁ δῆμος ;

Δημ. Πολλὰς, περισσότερον ἀπὸ ἑκατομμύριον.

Ἄγρ. Καὶ θὰ σὰς περισσεύουν πολλὰ.

Δημ. Πεντάρια. Δὲν ἔχομε νὰ πληρώσουμε τὰ τακτικά μας ἐξοδα.

Ἄγρ. Καὶ διατι ;

Δημ. Διότι πᾶνε ὄλα.

Ἄγρ. Ποῦ ;

Δημ. Νὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Πρῶτον ἔχομεν στὸ Δημαρχεῖον περισσότερους ὑπαλλήλους ἀπὸ ὅσους χρειάζονται.

Ἄγρ. Καὶ διατι δὲν τοὺς παῦει ὁ Δήμαρχος ;

Δημ. Κοτᾶ ; ἄμα παυθῆ κανένας, ἀμέσως ἀναφορὰ στὸ συμβούλιο καὶ ἡ θέσις ξαναφικιάνεται, καὶ ἂν τὴν παύση τὸ συμβούλιον, τὴν φικιάνει καὶ ὁ νομάρχης, καὶ ἂν τὴν παύση ὁ νομάρχης, τὴν φικιάνει ὁ Ὑπουργός. Ἐπειτα αὐτοὶ οἱ ὑπάλληλοι πληρόνονται διπλὸ ἀπὸ ὅ,τι πρέπει.

Ἄν κόψη ὁ Δήμαρχος τοὺς μισθοὺς γίνεται πάλιν ἡ αὐτὴ ἱστορία.

Ἄγρ. Αὐτὰ δι' ἐμὲ εἶναι ἀνεξήγητα πράγματα.

Δημ. Ἐπειτα ἔχομεν τὰς ἀγαθοεργίας ποῦ πληρόνομεν ἑκατὸν χιλιάδας δραχμάς.

Ἄγρ. Τί εἶναι αἱ ἀγαθοεργίαι ;

Δημ. Νὰ εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα . . .

Ἄγρ. Μὰ αὐτὸ εἶναι σωστό. Εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, τὸ Βρεφοκομεῖον . .

Δημ. Ὅχι καλὲ ἔξω ἀπ' αὐτὰ. Αὐτὰ ἔχουν χωριστοὺς προϋπολογισμοὺς. Ἡξεύρεις ἐδῶ τώρα ἐπίασεν ὅλον τὸν κόσμον μία μεγάλη μανία εἰς τὸ νὰ ἀγαθοεργῇ μὲ τὴν τσέπη τοῦ ἄλλου καὶ δὸς του κάθε ἡμέραν σύλλογοι καὶ ἑταιρίαι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν. Τὸ νοσοκομεῖον μόλις διατηρεῖται καὶ νάσου καὶ ἔγινε καὶ ἄλλο καὶ οὔτε τὸ ἕνα προκόβει οὔτε τὸ ἄλλο· δὲν σοῦ σώνουν τὰ δύο καὶ ἀμέσως σοῦ κορδίζουν ἕνα σωρὸ ἄσυλα. Τὸ βρεφοκομεῖόν μας μόλις ζῆ καὶ νάσου γίνονται καταστήματα διὰ νὰ βυζαίνουν τὰ παιδιὰ τὴν ἡμέραν, ἄλλα γιὰ νὰ μὴ βυζαίνουν διόλου καὶ ἔτσι τὸ χρέμα σκορπάει, καὶ κἀνένα ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσῃ καὶ δὸς του καὶ εἰς τὸν Δῆμον. Καὶ εὐρίσκουν κἀνένα σύμβουλον καὶ τὸ προτείνει εἰς τὸ συμβούλιον καὶ αἱ χιλιάδες ψηφίζονται ἀκαταπαύστως.

Ἄγρ. Πολλοί ;

Δημ. Ὑπερβολικαί. Ἐπειτα ἔχομεν τὰς ὑποτροφίας, τοὺς συλλόγους καὶ τοὺς ὀμίλους, οἱ ὅποιοι κάθε ἡμέραν ξεφυτρώνουν σὰν μανιτάρια.

Ἄγρ. Διατί τοὺς λένε ὀμίλους ; ἐπειδὴ ὀμιλοῦν ;

Δημ. Ἀκριβῶς τὸ ἐναντίον. Δὲν ὀμιλοῦν διόλου δυστυχῶς.

Ἄγρ. Ἀλλὰ τί κάμνουν ;

Δημ. Λένε πῶς καλλιεργοῦν τὰς τέχνας, τὴν μουσικὴν, τὰ ὄπλα, ἀλλὰ τὸ σωστὸν εἶναι ὅτι καλλιεργοῦν τὰ χαρτιά καὶ μόνον.

Ἄγρ. Τῆς τράπουλας ;

Δημ. Ἀκριβῶς.

Ἄγρ. Μὰ ἐπιτρέπεται ἡ χαρτοπαιξία ; Ἐγὼ ἄκουσα ποῦ ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Μπαϊρακτάρη οἱ χαρτοπαῖκται δὲν ἔχουν ποῦ νὰ σταθοῦν στὴν Ἀθήνα.

Δημ. Οἱ μικροί. Οἱ μεγάλοι ὄχι. Συμβαίνει, ὅ,τι μὲ τὴν ἀράχνην . . .

Ἄγρ. Κατάλαβα. Ἡ μεγάλες μυῖγες τὴν τρυποῦν καὶ φεύγουν καὶ αὐτὴ πιάνει τὲς μικρὰς.

Δημ. Ἐπειτα βλέπεις ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα τὰ ἔλλα παιγνίδια μᾶς ἐκόλλησε καὶ τὸ μάκος.

Ἄγρ. Τί εἶναι τὸ μάκος ;

Δημ. Νὰ παιγνίδι. Ἀρχίζει ἀπὸ δεκάρες καὶ τελειώνει μὲ χιλιάδες.

Ἄγρ. Ἄς ἦναι· δὲν καταλαμβάνω.

Δημ. Κατόπιν ἔχομεν τοὺς λυσοδόηκτους.

Ἄγρ. Τοὺς λυσοσιασμένους ;

Δημ. Τούλάχιστον ὅσους λέγουν ὅτι εἶναι. Καθένας ὁποῦ τὸν ἐδάγκασεν ἕνας σκύλος σοῦ παρουσιάζει ἕνα πιστοποιητικὸν ὅτι τὸ σκυλὶ ἦτον λυσασμένο καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃ εἰς Παρισίους. Δὸς του λοιπὸν καὶ πιστώσεις καὶ χρήματα.

Ἄγρ. Μὰ δὲν ἔμπορεῖτε νὰ ἀποφύγετε αὐτὰ ;

Δημ. Πῶς ;

Ἄγρ. Πρῶτον οἱ ἱατροὶ νὰ δίδουν πιστοποιητικὰ δι' ἐκείνους μόνον ποῦ ἐδάγκασαν λυσοασμένα σκυλιὰ.

Δημ. Καὶ μήπως τὰ γνωρίζουν ;

Ἄγρ. Καὶ ἔπειτα τὸ συμβούλιον νὰ ψηφίζῃ πιστώσεις μόνον δι' αὐτούς.

Δημ. Καὶ ποῦ νὰ τοὺς μάθωμεν ;

Ἄγρ. Ἐ ! μὰ τότε τί νὰ σὰς εἰπῶ. Καὶ μὲ ὅλα τὰ σχολεῖά σας, μὲ ὅλους τοὺς σοφοὺς σας, μὲ ὅλα τὰ γράμματά σας, ἕνα ξεύρω, πῶς δὲν ξεύρετε τίποτε ἐδῶ στὴν Ἀθήνα.

Δημ. Δυστυχῶς ναί. Ἐπειτα . . .

(σφύριγμα σιδηροδρόμου).

ΣΚΗΝΗ 5'.

Εἰσέρχονται οἱ κουριέρηδες. Οἱ ἄνω.

Κουρ.

Νὰ τὸ τραῖνο φθάνει,
Τρίλα, ρίλα, τριλαρό.
Παίρνει ὅσους προφθάνει,
Τρίλα, ρίλα, τριλαρό,
Ἐένους ὅσους θέλει,
Παίρνει ἕνα σωρό.

Κι' ἀπὸ ξένους τόπους
Φέρνει στ' ἄστν τὸ κλεινὸν
Τοὺς ἀντιπροσώπους
Τόσων τόσων δανειστῶν,
Γιὰ νὰ πάρουν τόκους
Τόσο τὰ ἑκατόν.

Α'. Κουρ. Τὸ τραῖνο πλησιάζει.

Β'. Κουρ. Ποιὸς εἶναι αὐτός; Ἐπιθυμεῖτε ξενοδοχεῖον, κύριε. Ἐνοδοχεῖον Φίλιππος ὁ Μακεδῶν.

Α'. Κουρ. Ἐνοδοχεῖον ὁ Ἀριστοτέλης.

Ἄγρ. Ἀφήσατέ με ἡσυχον καὶ μὴ πρὸς κακοφανερισμὸν σας μὸλον τοῦτο. Δὲν θέλω ξενοδοχεῖον. Θέλω ἡσυχίαν.

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

Ἀστυνόμος μετὰ δύο ἀστυφυλάκων, φύλαξ σταθμοῦ. Οἱ ἄνω.

Ἀστυν. Τί τραῖνον ἔρχεται τώρα ;

Φύλαξ. Τὸ κατ'εὐθείαν τῶν Πατρῶν.

Ἀστυν. Καλά. Προσοχή. Ἀπομακρύνετε τοὺς περιέργους.

Δημ. Τί τρέχει ; πρόκειται τίποτε ;

Ἀστυν. Ἐλαβον ἐντολήν. Ἔρχονται οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δανειστῶν.

Ἄγρ. Τί νὰ κάμουν ;

Δημ. Διὰ τὸν συμβιβασμόν.

Ἄγρ. Ποῖον συμβιβασμόν ;

Α'. Κουρ. Μωρὲ ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι τοῦ λόγου καὶ δὲν ξεύρεις τίποτε ; Καὶ δὲν ξεύρεις πῶς ἔρχονται τώρα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἀπὸ τὴν Γερμανίαν καὶ ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν διὰ νὰ συμβιβασθοῦμε εἰς τὰ δάνεια.

Ἄγρ. Μὰ διατί νὰ συμβιβασθοῦμε ;

Β'. Κουρ. Γιατί δὲν ἔχουμε νὰ πληρώσουμε. Γιατί ἐσκάσαμε κανόνι.

Ἄγρ. Καὶ εἶναι σωστὸ αὐτό ;

Α'. Κουρ. Σωστὸ ξεσωστὸ ἔτσι ἔγεινε τώρα καὶ φαίνεται πῶς ἔτσι γίνεται παντοῦ. Δὲν βλέπεις πόσοι ἄλλοι ἐσκάσανε κανόνι προτῆτερα ἀπὸ μᾶς καὶ πόσοι ἄλλοι ἐτοιμάζονται νὰ τὸ σκάσουν κατόπιν.

Ἄγρ. Μὰ γὼ ξεύρω πῶς ὁ Σπῦρος ὁ Πατσόθემος ὁ μπακάλης στὴν Ποντικώτρουπα ποῦ ἐσκάσε κανόνι τὸν ἔβαλαν μέσα.

Α'. Κουρ. Μὰ ἔτσι φαίνεται θὰ γίνῃ καὶ ἐδῶ καὶ διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Ἀστυνόμος.

Δημ. Ἀφῆτε τὸν ἄνθρωπον ἤσυχον.

(Νέον σφύριγμα).

ΣΚΗΝΗ Η'.

Διέρχονται ἐπιβάται πολλοί. Πολλὰ κιβώτια πραγμάτων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου, ὁ Ἀστυνόμος ἀνοίγει τὸν δρόμον.

Α'. Κουρ. Σὲ ποῖον ξενοδοχεῖον θὰ πᾶνε ;

Β'. Κουρ. Δὲν βλέπεις πέρα τὸν ἄνθρωπον τοῦ Κούκ ; Εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεττανίαν. Ἐνοικίασαν ὀλόκληρον πάτωμα πεντακόσια χρυσὰ φράγκα τὴν ἡμέραν.

Ἄγρ. Πόσον κάμνουν ;

Α'. Κουρ. Πὲς χίλιες δραχμῆς.

Ἄγρ. Καὶ ποῖος ταῖς πληρώνει αὐτές ;

Α'. Κουρ. Μὰ ἐκεῖνοι ποῦ τοὺς ἔστειλαν.

Β'. Κουρ. Ὁ συμβιβασμός.

Ἄγρ. Θὰ μείνουν πολλὰς ἡμέρας ;

Α'. Κουρ. Ὡς ποῦ νὰ γίνῃ ὁ συμβιβασμός.

Ἄγρ. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα φόβος εἶναι νὰ φάνε ὅσα χρήματα ἔμειναν.

Β'. Κουρ. Ἐτζι φαίνεται.

(Τέλειον σκότος. Ἀκούονται φωναί. — Εἰσέρχονται ὁ Πρόεδρος καὶ οἱ Ἀθηναῖσι).

ΣΚΗΝΗ Θ'.

Πρόεδρος, Ἀθηναῖοι. Οἱ ἄνω

Κουρ. Τί τρέχει ;

Πρ. Μὰ αὐτὸ εἶναι φοβερόν. Νὰ ἦλθαν κἄτι ξένοι καὶ μόλις ἐξέκλινεσεν ἡ ἀμαξα, ἐπέσειν εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς λάκκους ὅπου εἶναι ἔξω εἰς τὸν δρόμον καὶ ἔσπασε. Τοὺς ἔβαλαν σκῆλην ἀμαξα, ἀλλὰ ὁ ἓνας ἔβγαλε τὸ χέρι του.

Ἄγρ. Μὰ τί διάολο δὲν ἐπρόσεχεν ὁ ἀμαξᾶς.

Πρ. Τί νὰ προσέχῃ ; Εἶναι σκοτάδι. Δὲν ἀναψαν τὰ φανάρια τοῦ γαζιοῦ.

Ἄγρ. Μήπως εἶναι Πανσέληνος ἀπόψε ;

Πρ. Τί Πανσέληνος ; Ἡ Ἐταιρία τὰ χάλασε μὲ τὸ Δῆμο καὶ δὲν ἀνάφτει τὰ φῶτα τοῦ γαζιοῦ.

Ἄγρ. Καὶ γιατί ;

Πρ. Διότι τῆς χρεωστοῦν 400,000 χιλ. δραχμᾶς.

Ἄγρ. 400,000 !! (πρὸς τὴν Δημαρχίαν). Πῶς ;

Δημ. Πῶς ; εἶναι μακρὰ ἱστορία. Μᾶς χρεωστεῖ καὶ αὐτὴ 400,000 ἀπὸ πρόστιμα. Τώρα πρόκειται νὰ τὰ συμφηψίσουμε. Ἐγειναν ἕως τώρα δεκατέσσαρες συμβάσεις, ἀλλὰ πότε δὲν συμφωνεῖ ὁ Νομάρχης καὶ πότε τὸ συμβούλιον καὶ τὰ πράγματα μένουν ἐκκρεμῆ.

Ἄγρ. Καὶ ἡ πόλις στὸ σκοτάδι. Καὶ τώρα ἐγὼ ποῦ δὲν ξεύρω τοὺς δρόμους πῶς θὰ πάω μέσα στὴν Πολιτεία.

Δημ. Ἀκολούθει ἐμέ. θὰ σοὶ χρησιμεύσω ὡς ὀδηγός καὶ θὰ μάθῃς καὶ θὰ ἴδῃς λίγα ἀπ' ὅλα, ἀφοῦ ἦλθες ἐδῶ νὰ σπουδάσῃς.

(Ἀπέρχονται)

ΣΚΗΝΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ

Εισέρχονται οί Τριπολίται καὶ ὁ ἡγούμενος αὐτῶν.

Ὁ Πρόεδρος καὶ αἱ συντεχνιαί.

Ὁ Ἦγ. Τώρα καλὰ χορέψαμε καὶ καλὰ ἤπιαμε. Τί θὰ κάμουμε ; Πρέπει νὰ πᾶμε μέσα. Μ'αὐτὸ τὸ σκοτάδι.

Πρ. Ἐννοία σας, φίλοι καὶ ἀδελφοί. Ἐγὼ ἐπρονόησα δι' ὅλα. Ἐφέραμε βεγγαλικά καὶ ρουκέταις καὶ θὰ γίνῃ διαδήλωσις φοβερά. Καλλίτερα ποῦ εἶναι σκοτάδι. Ἐμπρὸς τὰ ὄργανα. Αἰ σημαῖαι. Καὶ Ζήτω ἡ Ἀθήνα καὶ ἡ Τρίπολις.

Ὅλοι. Ζήτω.

(Ἄδουσιν ὅλοι ὁμοῦ).

Ζήτω, ζήτω ἡ Ἀθήνα μας,
Ζήτω ἡ Τριπολιτῶνά μας,
Ζήτω, ζήτω ἡ Ἀθήνα μας
Ζήτω καὶ ἡ Τριπολιτῶνά.

(Διαδήλωσις. Καταπίπτει ἡ αὐλαία).

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ ΤΟΥ

Οἱ πάντοτε κουρασμένοι πόδες του κατήρχοντο προσεκτικῶς, μὲ βραδύτητα ἔκτακτον, τὰς βαθμίδας τῆς περιστροφόμενης κλίμακος. Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς χαμηλομένους εἰς τὴν λευκότητα τοῦ τοίχου καὶ ἀφηρημένους χωρὶς συνείδησιν κατήρχετο τοῦ δωματίου τοῦ ἱατροῦ νομίζων πάντοτε ὅτι εἰς τὰ ὠτὰ του σθέννυται ἀκόμη ἡ ἡχώ τῆς καταδίκης τὴν ὁποῖον εἶχον ἀκούσῃ.

Ἦνοιξε ἔπειτα τὴν θύραν ἡσύχως, μὲ τὴν αὐτὴν πάντοτε ψυχραιμίαν τῶν κινήσεων καὶ ἐξῆλθε εἰς τὴν ὁδὸν τὴν πλήρη κινήσεως καὶ βόμβου.

Ὅλη ἡ ἔκφανσις ἡ πολυτάραχος ἡ πάλλουσα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἡ ὁποῖα ἠπλοῦτο μυριόμορφος ἔμπροσθέν του, ὑπὸ τὴν δόξαν τὴν λευκὴν καὶ χρυσοῦν τοῦ μεσουρανοῦντος ἡλίου, τοῦ ὑπέκαυσε τὸν πόνον, τοῦ ἠρέθισε, τοῦ ἐγαλβάνισε τὴν ἄπειρον λύπην καὶ τὴν ἀπελπισίαν τὴν ἀδρανῆ, καὶ ἤρχισεν ἤδη ὠχρότατος νὰ τρέχῃ μᾶλλον νὰ σπεύδῃ πρὸς τὴν μεγάλην ὁδὸν ἐκ τῆς ὁποίας τὸ ἄκρον μόλις ἔβλεπε παισιουμένην ἐν πρασίῳ καὶ κυανῷ τὴν ἐξοχὴν.

Ἐξ ὅλης τῆς συγχύσεως τοῦ ἐγκεφάλου του μία μόνον ἰδέα, μία μόνον συναίσθησις ὑψοῦτο καθαρὰ σχηματισμένη, ἀναπόφευκτος, ἡ ἰδέα, ἡ συναίσθησις τῆς δυστυχίας του.

Ἦτο δυστυχῆς! δυστυχῆς! δυστυχῆς!

Τὸ σῶμά του αὐτὸ τὸ ἀσθενικόν, τὸ δυστυχῆς ἤδη, μὲ τὰ νεῦρα τὰ εὐέξαπτα, τὰ πάντοτε πληγωμένα, τὰ τεταμένα πάντοτε, τὰ ἐξησθενημένα καὶ παράξενα καὶ τρελλὰ, ἔμελλε νὰ καταστραφῇ νὰ βυθισθῇ εἰς τὸν θάνατον τῆς ἀκινήσιας χωρὶς δύναμιν μυῶν πλέον, μὲ θραυσμένην τὴν συγκοινωνίαν, σάκκος σαρκῶν ζωντανῶν καὶ παραλυμένων ἀνικάνων πρὸς ὑπηρεσίαν, μὲ τὴν ζωὴν ἐνοικουσαν μόνον ὡς εἰρωνείαν ἐντὸς αὐτῶν.

Ὀλίγος καιρὸς ἀκόμη ἀπέμενε εἰς τὴν ἐλευθέραν, τὴν βουλευτικὴν κίνησιν τῶν μυῶν του καὶ ἔπειτα θὰ ἐσυντρίβετο ἡ μηχανὴ καὶ θὰ ἀπέμενε αὐτὸς ἐρείπιον παράλυτον, ἀσθενῆς καὶ βαρετὸν εἰς τὸν κόσμον, μὲ τὴν συναίσθησιν τοῦ ἐκμηδενισμοῦ τῆς δυνάμεώς του καὶ τῆς ἐλευθερίας του ἀπόμαχος ἄχρηστος καὶ ἀσθενῆς τοῦ μεγάλου ἀγῶνος τῆς ἐξελίξεως.

Πρὸ μίας ὥρας οὐδεμία ὑποψία δὲν τὸν ἐβασάνιζε καὶ εἶχε ἀνέβῃ ἡσυχος, ἀδιάφορος, σχεδὸν τυφλὸς πρὸς τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, τὴν κλίμακα τοῦ ἱατροῦ μὲ ἐσκοτισμένην ἀκόμη τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς μελέτης, τῆς διηνεκοῦς μελέτης, ἡ ὁποία εἶχε καταστῆ τὸ μόνον του πάθος.

Καὶ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ μικροῦ ἐκείνου γέροντος τοῦ νευρικοῦ μὲ τὸ λεπτὸν ὅλως ἀσυνείδητον εἰρωνικὸν μειδίαμα, τὸ ὁποῖον ἔτρεχε πάντοτε ἀπὸ τῶν χειλέων εἰς τὰς πτυχὰς τῶν παρειῶν του, ἤκουσε τότε ἀπαγγελλομένην φοβεράν καὶ ἐπίσημον τὴν μοιραίαν ἀποκάλυψιν τῆς καταστροφῆς.

Ἦτο φίλος του καὶ παλαιὸς φίλος τῆς οἰκογενείας ὁ ἱατρὸς καὶ ἐγνώριζε τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ψυχραιμίαν του. Τοῦ εἶχεν ὀμιλήσει κάπως προφυλακτικῶς κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἔπειτα κατ' ὀλίγον ἡ ὁμολογία ἔρρευσε μὲ δισταγμοὺς, μὲ συμπληρούμενα κενὰ, ἀπερίσκεπτος, ἐκ τῶν χειλέων του.

Ἦτο ἀναπόφευκτον ἀποτέλεσμα — τοῦ εἶπε — τῆς κληρονομικότητος καὶ τῶν σφαλμάτων τοῦ πατρός του, ὅστις εἶχε κληρονομήσει τὴν ἐπιληψίαν ἐκ τῆς οἰκογενείας του καὶ εἶχε διασαλεύσει καὶ εἶχε μολύνει καὶ εἶχε μετασχηματίσει εἰς πύον ἐντὸς τῶν ἀρτηριῶν τὸ αἷμά του κατὰ τὴν νεότητά τὴν τρελλὴν τὴν ἐκφαλισμένην.

Ὁ ἱατρὸς ὁ γηραιὸς εἶχε παραστῆ εἰς τὸν θάνατον τοῦ πάππου τοῦ ἀποθανόντος ἐκ πτώσεως κατὰ παροξυσμὸν ἐπιληπτικόν, καὶ εἶχε περιτομῶν 12'. Σεπτέμβριος

ποιηθῆ τὸν πατέρα τὸν ἀκμαῖον, τὸν οἰκτρῶς νεάζοντα ἀκόμη κατὰ τὴν μακρὰν τὴν βαρεῖαν περίοδον τῆς δηλητηριώδους νόσου.

Ἐγνώριζεν ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας καὶ εἶχε προῖδει τὴν ἀναπότρεπτον, τὴν μοιραίαν τοῦ υἱοῦ καταδίκην, τὴν κληρονομίαν τοῦ αἵματος τοῦ παθολογικοῦ, τοῦ δηλητηριασμένου — καὶ τὴν διακρίνει τῆς προγονικῆς ἀτελείας καὶ τῆς πατρικῆς ἀμαρτίας εἰς δλόκληρον κλάδον δυστυχῶν.

Ἐπρεπε καὶ αὐτὸς νὰ λάβῃ τὸ μερίδιον τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἐκμηδενίσεως τῆς οἰκογενείας καὶ νὰ βυθισθῆ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἀσθένειαν καὶ νὰ ἐξοφλήσῃ καὶ αὐτὸς μέρος τῶν ἀμαρτιῶν, μεταβιβάζων αὐτὰς εἰς ἄλλους ἔπειτα, δυστυχεῖς ἀπογόνους.

Ὅταν τὸν ἐζήτησεν ὁ ἰατρός καὶ ἤκουσε τοὺς φοβεροὺς προαγγέλους τῆς κινητικῆς ἀταξίας, τὰς ὀξείας κεφαλαλγίας καὶ τὰ ἀνησυχητικὰ συμπτώματα τῆς βαρεῖας νευρασθενείας, ἐκίνησε τὴν κεφαλήν καὶ πρὶν ὁμολογήσῃ τοὺς φόβους του, πρὶν ἐξηγηθῆ εἰς τὸν νέον, τὰ εἶχαν ὅλα ἐννοήσει ἐκ τῆς προηγουμένης γνώσεως τῆς ἱστορίας τοῦ ἀσθενοῦς.

Καὶ κατῆλθεν αὐτὸς ἀπελπισ καταδικασμένος τὴν κλίμακα μὲ δλόκληρον ὄριζοντα δυστυχίας, δλόκληρον τὴν ἀποκάλυψιν τῆς καταδικῆς αὐτῆς τῆς φυλῆς του καὶ τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ φοβεροῦ μέλλοντος, τὸ ὁποῖον ἀπαίσιον, χωρὶς μυστήρια Ἰστατοπρὸ αὐτοῦ, καλύπτει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπασαν διὰ τῆς θανατικῆς ἀποφάσεως, διὰ τῆς ὑποσχέσεως τῆς δυστυχίας του.

* *

Ἐβάδιζε τὴν ἄνω δένδρων καὶ ἐστάθη μίαν στιγμὴν μὲ ἐκφρασίν ἀπερίγραφτον ὀδύνης, καταληφθεὶς ὑπὸ βαθυτάτου ἄλγους τοῦ δεξιῦ ἄκρου. Ὁ πόνος ἦτο ὑπερμέτρως ὀξύς καὶ μία μικρὰ παρατεταμένη κραυγὴ ἐξῆλθε τῶν χειλέων του καὶ τὸν ἔκαμε νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ λιθίνου περιζώματος, τὸ ὁποῖον ἐκλείει ἐκεῖ τὴν ἑδὸν.

Ἦτο ὁ προάγγελος τῆς δυστυχίας καὶ τῆς καταστροφῆς ὁ πόνος ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζει ὀξύτερον ἢ ἐπιστήμη, ὁ πόνος ὁ νύσσω, ὅστις τοῦ κατελάμβανε τοὺς πόδας, ὅστις θὰ τοῦ ἐχαλάρωνε βραδύτερον τὸν χαλινὸν τῶν μελῶν του, τὰ ὁποῖα θὰ ἐσπασμώδουν, θὰ ἐκινουῦντο ἀτάκτως καὶ θὰ παρελύοντο ἔπειτα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ δηλητηρίου, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐνέχυσεν ὁ πατὴρ εἰς τὰς φλέβας.

Ἄλλ' ἤτο λοιπὸν καταδικασμένος, δὲν ἔδυνατο νὰ λυτρώσῃ, δὲν ἔδυνατο νὰ τὴν ἀποφύγῃ τὴν ἀσθένειαν αὐτὴν ;

Διατί ἐγεννήθη, διατί τὸν ἐγέννησεν ὁ πατὴρ του, διατί τοῦ ἔδωκε τὸ μορτύριον τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς τῆς δυστυχούς, τῆς ἐλαττωματικῆς, τῆς γεμάτης ἀπὸ πόνου καὶ ἀπὸ ἀσθενείαν ;

Καὶ τὸ μέγαλον ἔγκλημα τοῦ γεννήτορος ἐξετυλίσατο τὴν ὅλην του τὴν φρίκη. Ἐβλεπε τὴν οἰκογένειάν του καὶ τοὺς ἀπογόνους του, δλόκληρον φυλὴν, δλόκληρον κλάδον ἀτόμων γεννωμένην ὅπως, ἀντιστῆ ὅπως παλαίσῃ εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ τὴν ἀμείλικτον ἐκλεκτικότητα, ἡ ὁποία καταστρέφει τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς ἀσθενεῖς, — τὴν ἔβλεπε πλήρη πληγῶν καὶ ἀσθενειῶν κληρονομῶσαν τὴν διπλὴν ἀσθένειαν τοῦ πατρός του. Καὶ ἀπέθνησκον ὅλοι ὡς ἀδύνατα πλάσματα νικώμενα, καταδιωκόμενα ὑπὸ τὸ βάρος τῆς πατρικῆς κληρονομίας τῆς φρικώδους.

Αὐτὸς καὶ οἱ μέλλοντες ἀδελφοὶ του καὶ τὰ παιδιά του καὶ ὅλοι τοῦ οἱ ἀπόγονοι ἦσαν καταδικασμένοι. Ἡ ἐκφύλις μὲ τοὺς φοβεροὺς συνόδους τῆς, μὲ τὴν τρέλλαν καὶ τὴν νευρασθενείαν καὶ τὴν διαστροφὴν τῶν ιδεῶν καὶ τῆς ἠθικῆς θὰ τοὺς κατέστρεφεν ὅλους καὶ θὰ τοὺς ἠφάνιζε.

Τὸ σπέρμα τὸ φοβερόν, ὁ Πρωτεὺς ὁ φρικώδης, ὅστις εἶχε μεταβληθῆ εἰς κινητικὴν ἀταξίαν, εἰς τὰς ἰδικὰς του φλέβας, θὰ μετετρέπετο ἴσως εἰς διαστροφὴν τῶν ἐνστικτῶν καὶ φαυλότητα διὰ τὰ τέκνα του, εἰς παραφροσύνην καὶ ἐγκληματικότητα διὰ τοὺς ἐγγόνους του.

Καὶ ἔβλεπε τὴν πατέρα του τὸν ἐνοχον καταδιωκόμενον ὑπὸ δλοκλήρου τῆς πατρικῆς γενεᾶς του, καταρωμένης αὐτὸν καὶ ἐλεγχούσης καὶ καταδικαζούσης τὸ φοβερόν του ἔγκλημα: τὴν σπορὰν τῶν δυστυχῶν.

Ἐσηκώθη ὡς ἀνατιναχθεὶς, ὡς φοβηθεὶς τὴν εἰκόνα τὴν ὁποίαν ἡ φαντασία του τοῦ παρουσίαζε καὶ ἤρχισε νὰ τρέχῃ τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν οἰκίαν του. Ὁλητὴ ἀπελπισία καὶ ἡ ἀγρία μελαγχολία τῆς δύσεως ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐπένοιε τὴν ἡ φύσις, κατῆρχετο καὶ ἐμειγνύετο μὲ τὴν δυστυχίαν τῆς ψυχῆς του.

Μὲ τὴν φρίκην ὅλου τοῦ βάρους τῆς φοβερᾶς ἀσθενείας, ἡ ὁποία θὰ ἐπολλαπλασιαζέτο καὶ θὰ διηωνίζετο διὰ τοῦ αἵματός του, ἔσπευδε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν μὲ τὴν καρδίαν ἐκχειλίζουσαν ἐκ πικρίας, ἐξ ἀπελπισίας καὶ ἀγανακτήσεως.

* *

Ὅταν κατῆλθεν ὅπως γευματίσῃ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, ἡ ἀπόφασις εἶχε ληφθῆ. Κατὰ τὰς μακρὰς ὥρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἱρμιμένος

ἐπὶ τῆς κλίνης μὲ ὄλον τὸν πρόσωπον κρυμμένον εἰς τὸ καλὸν προσκεφάλαιον, τὸ ὁποῖον ἐδέχετο ὑπομονητικῶς ὅλα τὰ δάκρυα καὶ ἔπιγε καὶ ἔτρωγεν ὅλους τοὺς λυγμούς, εἶχεν ἀναμετρήσει τὴν ἄβυσσον εἰς τὴν ὁποῖαν ἔπλεεν, εἶχεν ἀναπαράσθησει τὴν μαρτυρικὴν, τὴν ἀπέλπιδα ζωὴν τῆς ἀσθενείας, τὴν ὁποῖαν τῷ ἐπεφύλασσον τὰ μακρὰ ἀνιαρὰ ἔτη τῆς ζωῆς του, καὶ εἶχε συλλογισθῆ τὸ μέλλον τὸ ὁποῖον αὐτὸς καὶ ὁ πατὴρ του προητοίμαζον εἰς τὴν δυστυχῆ του φυλὴν. Καὶ αἰφνιδίως ἀπεφάσισεν.

Ἦτο εἰς τὴν κοινωνίαν βάρος καὶ μόλυσμα, ἦτο εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ εἶδους ὀπισθοδρόμησις καὶ ἐμπόδιον, ἡ φυλὴ ἐκείνη τῶν ἀσθενῶν τῶν ἐκφυλισμένων τῶν ἀδυνάτων καὶ ἀνεπιτηθείων εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς διαωνίσεως τῆς ἐκλεκτικῆς, καὶ δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ, ἔπρεπε νὰ παύσῃ ὑπάρχουσα, νὰ παύσῃ πληθουνομένη.

Τὸν ἐφόβιζε, τὸν ἔκαμνε νὰ τρέμῃ ἡ πιθανὴ ὑπαρξίς ἄλλων ἀδελφῶν του, βλαστῶν τοῦ ἰδίου πατρὸς οἱ ὁποῖοι θὰ ἐγεννῶντο καὶ θὰ ἐπληθύνοντο καὶ θὰ μετέδιδον καὶ τὴν ζωὴν τὴν δηλητηριασμένην, ὅπως θὰ μετέδιδον καὶ τὰ ἴδια τέκνα του, ἂν ἀπέκτα.

Ἡ φυλὴ ἡ περιττὴ ἔπρεπε νὰ ἐκλείψῃ, νὰ ἀφαιρεθῆ εἰς τὰς ρίζας τῆς.

Καὶ διὰ τοῦτο ὅταν ἐστάθῃ ἀντιμέτωπος τοῦ πατρὸς του τοῦ ἐξηλωμένου, τοῦ οἰκτρῶς νεάζοντος, τοῦ ἀνυπόπτου, εἰς τὴν τράπεζαν, — ὁ υἱὸς μὲ τὸν θάνατον ἐγκαθιδρυμένον ἀπὸ τότε ἐν τῇ καρδίᾳ, μὲ διεστραμμένον τὸν ἐκφυλον νοῦν ἐξέβαλεν ἡσύχως τὸ μικρὸν πολύκροτον, τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ἀπὸ τὸ συρτάριόν του καὶ ἔστρεψε τὸν κοντὸν σωλῆνα κατὰ τοῦ στήθους τοῦ πατρὸς του.

Καὶ ἔπειτα ὅταν ὁ μόλυβδος ἐβυθίσθῃ εἰς τὸ ἀσθενές αἷμα τῆς πατρικῆς καρδίας, ἐκόλλησε τὸ ὄπλον εἰς τὸ ἰδικόν του μέτωπον τὸ δυστυχές, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἔκφρων ἐπάλαιε καὶ ἐσκίρτα ὁ νοῦς.....

Καὶ μὲ τὸν θάνατον τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἐξέλειψεν, ἀπέθανε καὶ ὅλη ἡ ἀσθενὴς φυλὴ του.

N. A. Ἐπισκοπόπουλος.

Π Ε Ρ Ι

ΤΕΛΩΝΙΑΚΟΥ ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΟΥ

ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἡ συγγραφὴ ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς τελωνιακῆς νομοθεσίας τυγχάνει ἔργον οὐχὶ τοσοῦτον εὐχερές ὅσον ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ. Ἐξαιρέσει βιβλίον καὶ φυλλαδίων τινῶν Πολιτικῆς Οἰκονομίας, ἅτινα ἐν συνόψει καὶ ἀπὸ θεωρητικῆς ὄψως ἐπόψεως ἐξετάζουσι τὸ ζήτημα, οὐδὲν ἕτερον ἔχει τις βοήθημα πρὸς πορισμὸν τῆς ἀναγκαίας ὕλης ἢ αὐτοῦς τοὺς κειμένους νόμους καὶ τὰ κοινοβουλευτικὰ πρακτικά. Ἐργὸν τῷ ὄντι ἐπίμοχθον τὸ τῆς ἀναδιφήσεως τῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων τῆς Βουλῆς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της καὶ τῆς τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ τοῦ 1845 καὶ ἐντεύθεν, ὅτε ἐδημοσιεύθη ὁ ὄργανικός περὶ τελωνείων νόμος, συνοψίζων τὰ ἀπὸ τοῦ 1833 διατάγματα καὶ τὸν νόμον τοῦ 1842, ὁ διατελῶν εἰσέτι καὶ νῦν ἐν ἰσχύϊ, πλην εὐαριθμῶν τινῶν μεταβολῶν ἐπενεχθεισῶν διὰ νεωτέρων νόμων· καὶ μόλα ταῦτα δὲν δύναται τις νὰ ἦ βέβαιος ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ νὰ ἀνεύρῃ τινες ἀρχαὶ διείπον ἐκάστην γενικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ τελωνιακοῦ δασμολογίου. Δυστυχῶς αἱ κοινοβουλευτικαὶ συζητήσεις καὶ πρακτικὰ εἰσὶ σχεδὸν πάντοτε πτωχόταται, καταλήγουσαι εἰς συνοπτικὴν ἔκθεσιν ὑποβαλλομένην ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ συνάμα τῷ περὶ τοῦτου νομοσχεδίῳ. Ἀφ' ἑτέρου οἱ γενικοὶ στατιστικοὶ πίνακες τῆς ἐμπορίας, ὧν ἀναμφισβήτητος τυγχάνει ἡ χρησιμότης, μόνον ἀπὸ τοῦ 1887 ἤρξαντο συντασσόμενοι τακτικῶς πῶς ἄνευ τῆς ἀκριβείας τούτων, καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἐξακριβώσις τῶν καρπῶν ἐκάστου νέου δασμολογίου, οὐ μόνον ὑπὸ ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἔποψιν, ἀλλὰ καὶ ταμειευτικὴν.

Οὐχ ἦττον ὀφείλει τις ν' ἀναζητήσῃ ὑπὸ ποίων ἀρχῶν ἐνεφορήθη ὁ Ἑλλην νομοθέτης ἀπὸ τοῦ 1884 καὶ ἐφεξῆς· ἐπεκράτησεν ἄρα γε προστατευτικὸν ἢ ἀπλῶς ταμειευτικὸν πνεῦμα; Ἀμφότερα, ἀπαντᾷ ὁ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπουργός ἐν τῇ τελευταίᾳ ὑπ' αὐτοῦ ὑποβληθεί-

¹ Ἐκθεσις ὑποβληθεῖσα εἰς τὸ ἐν Ἀμβέρσῃ διεθνὲς συνέδριον περὶ τελωνιακῆς Νομοθεσίας.

σει τῷ κοινοβουλίῳ ἐκθέσει, σπεύδει δὲ πάραυτα νὰ ἐλέγξῃ ἑαυτὸν ἀσυνεπῆ διὰ τῆς ὅλης ταμειυτικῆς φύσεως τοῦ ἐπισυνημμένου τῆ ἐκθέσει δασμολογίου. Πράγματι, φρονούμεν ὅτι οὐδέποτε ἐν Ἑλλάδι σοβαρῶς ἐτέθη τὸ ζήτημα τῆς ἐλευθέρας συναλλαγῆς καὶ τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος· ὁ ταμειυτικὸς σκοπὸς ὑπῆρξεν ἀείποτε ὁ μόνος σκοπός, ἀδιάφορον τὸ σχῆμα δι' οὗ περιεβάλλετο, τὸ δὲ τελωνιακὸν δασμολόγιον, εἰς ὃ προσθετέον καὶ τὸ χαρτόσημον, εἰς οὐδὲν ἄλλο συντελοῦσιν ἢ ὡς ἀσφαλέσταται ἀναρροφητικαὶ ἀντλῖαι, ἀντλοῦσαι συνεχῶς καὶ ἀκόπως ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ πλοῦτου πρὸς πόρον τῶν ὀρέξεων τῆς δημοσίας σπατάλης.

Ἐν ἔτει 1884, ὅτε γενικὴ τοῦ δασμολογίου ἀναθεώρησις ἔλαβε χώραν, ἐφαίνετο ὅτι ἐπρόκειτο νὰ δοθῇ ἐπιστημονικωτέρα τις χροιά εἰς τὸν θεσμὸν τοῦτον, ἐπὶ τῷ τέλει δὲ τούτῳ συνέστη ἐπιτροπὴ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ τοῦ Ὑπουργοῦ, πρὸς συζήτησιν τῶν διαφορῶν θεμάτων καὶ βιομηχανικῶν συμφερόντων. Τὰ αὐτὰ ἔλαβον χώραν καὶ διὰ τὸ δασμολόγιον τοῦ 1887, ὅπερ ὑποτίθεται ὅτι εἶδει νὰ ἐδραιούται ἐπὶ τῶν ἔκτοτε παραχθέντων ἀποτελεσμάτων. Νομίζω ὅμως, ὅτι αὐτὰ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἐν ἀμηχανίᾳ θὰ ἦσαν, ἐὰν ἠρωτῶντο ὑπὸ ποίων ἀρχῶν καθωδηγήθησαν, ποῖα πορίσματα ἠδυνήθησαν νὰ σχηματίσωσιν ἐκ τῶν διαφορῶν ὑπηρεσιακῶν ἐκθέσεων, ποίας ἐπισήμους πληροφορίας εἶχον ὡς πρὸς τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν τῆς χώρας καὶ τὴν ναυτιλιακὴν κίνησιν, δύο κυριωτάτων παραγωγικῶν πηγῶν τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου· ἀγομαὶ δὲ τοσοῦτο μᾶλλον εἰς τὴν πεποιθήσιν ταύτην, καθ' ὅσον εἰς μάτην ἀνεζήτησα τὰ ἔγγραφα καὶ πρακτικὰ τῆς ἐπιτροπῆς. Αἱ πληροφορίες, ἂς δύναται τις νὰ ἀρυσθῇ ἐκ τῶν συνοδευουσῶν τὸ νομοσχέδιον ἐκθέσεων, εἰσὶν ἐλαχίστης σπουδαιότητος, περιοριζόμεναι εἰς τὴν ἀτελεῖ κατὰδειξιν τῶν ἀδικαιολογήτως εἰσαχθεῖσῶν καινοτομιῶν. Ἐτι μηδαμινωτέρας ἀξίας τυγχάνει ἡ ἐκθεσις τοῦ ἀρμοδίου τμήματος τῆς βουλῆς, εἰς οὗ δῆθεν τὸν ἔλεγχον ὑπῆχθη τὸ νομοσχέδιον· τὸ τμήμα τοῦτο, ὡς καὶ πάντα τὰ ἄλλα τμήματα τῆς βουλῆς, σχηματίζονται κατὰ μέγιστον μέρος ἐκ τῆς πλειονοψηφίας, ἐπομένως ἐκ τῶν τῆς κυβερνήσεως, εἰς οὗς οὐδεμία ἀντιλογία ἐπιτρέπεται· ἡ μειοψηφία κωφεύουσα εἰς πάντα τὰ ζητήματα πλὴν τοῦ προϋπολογισμοῦ, εἰς ὃν μόνον συσσωματοῦται, ἀνωφελῶς ἔστιν ὅτε, συντελεῖ εἰς τὴν σύνταξιν βραχυτάτης ἐξ ὀλίγων λέξεων ἐκθέσεως, ἐνὸς οἰονεὶ καλῶς ἔχει. Δῆλον εἶναι ὅτι δὲν δύναται τις ν' ἀπαιτήσῃ ἐργασίαν οἷα κατηναλώθη πρὸς καταρτισμὸν τοῦ τελευταίου Γαλλικοῦ ἢ τοῦ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν δασμολογίου· παρ' ἡμῖν καὶ τὰ ζητήματα τυγ-

χάνουσιν ἀπλούστερα καὶ ἡ ἐπήρεια τῶν διαφορῶν συμφερόντων πολὺ σμικροτέρα. Ἄλλ' ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ἀλγεῖ τις βλίπων δι' ὁποίου συνοπτικοῦ τρόπου μεταποιεῖται τὸ ἡμέτερον τελωνιακὸν δασμολόγιον, ἐπὶ σκοπῷ ἀπλῶς ταμειυτικῷ, ἐναντίον πάσης ὑγιούς ἀρχῆς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας.

Τῷ ὄντι, τίνα ἰδέαν δύναται τις νὰ σχηματίσῃ περὶ δασμολογίου, οὔτινος ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐξάνονται τὰ δικαιώματα κατὰ 15%, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς διὰ τοῦ τρόπου τούτου πληρώσεως παμμεγέθων ἐλλειμμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ; Ἐζητήθη πρὸ ἐτῶν ἤδη ἡ θεραπεία τῆς οἰκονομικῆς ἡμῶν φαγεδαίνης ἐν τῇ συνεχῇ ἐπιβαρύνσει τῶν ἐμμέσων φόρων, εὐχερὲς δὲ καὶ ἀνώδυνον ἐθεωρήθη ἔργον ἡ ὑπόβολή προσθέτων δικαιωμάτων εἰς τὴν ἐμμεσον φορολογίαν, ἐν ᾧ οἱ ἄμεισοι φόροι ἐξακολουθοῦσιν εἰσπραττόμενοι διὰ τρόπου ἄγαν πλημμελοῦς. Ἡ εὐχέρεια τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων τούτων ἀπαλλάττουσα ἀπὸ τῆς ἀνάγκης ὀλοκλήρου στρατιάς ὑπαλλήλων εἰσβαλλόντων εἰς τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία, συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπαύξεισιν αὐτῶν, παρὰ τὴν πικρὰν παρατήρησιν, ὅτι οὐδέποτε ἐλήφθη ἡ ἐλαχίστη κἂν μέριμνα ὑπὲρ τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς φθινοῦσης ἡμῶν βιομηχανίας, ἥτις πόρρω ἀπέχει τοῦ προοδευτικοῦ σημείου, εἰς ὃ ἐδικαιούτο τις νὰ ἐλπίσῃ. Οἱ ἐν τῷ συνημμένῳ πίνακι ἀριθμοὶ καταδεικνύουσι τοῦτο σαφῶς. Ὁ ἄδικος οὗτος τρόπος φορολογίας, οὔτινος κύριον στοιχεῖον ἀποτελεῖ τὸ δασμολόγιον, ἐπιβαρύνει ἀδιακρίτως πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις· ἄλλως τε ἀπεδείχθη ὅτι κράτος τι δὲν δύναται νὰ εὐδοκίμησῃ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοιαύτης νομοθεσίας. Ὅθεν μεταρρυθμίσις ἐπιβάλλεται, καίτοι δυστυχῶς ἡ ἀκροσφαλῆς οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ κατάστασις τῆς χώρας ἐξαντλεῖ καθ' ὀλοκλήριαν τὸν νομοθέτην, ὅστις ἀρκεῖται, ὁσάκις ἡ ἀνάγκη γεινῆ ἐπαισθητοτέρα, εἰς τὴν ἐπαύξεισιν κατὰ δεκατημόριά τινα τῶν μᾶλλον εὐεισπράκτων φόρων. Κρίνοντες ὅμως ὅπως ἀντιθέτως νομίζομεν ὅτι τὰ τελωνεῖα ἠδύναντο πολυτίμους νὰ παράρχωσιν ὑπηρεσίας, κατὰ τὴν μαστιζουσαν ἡμᾶς κρίσιν, δι' ὃ καὶ πρῶτοι ὑπεστηρίξαμεν πρὸ τινῶν ἐτῶν μετὰ τινος φίλου βουλευτοῦ σύστημα, οὔτινος ἡ ἀρχὴ συνίστατο εἰς τὴν ἐν τοῖς τελωνεῖσι παραδοχὴν τῶν ληξάντων τοκομεριδίων τῶν ἐθνικῶν δανείων πρὸς πληρωμὴν ἀντὶ τμήματος. Τοῦτο ἐκτὸς τῶν ἄλλων οἰκονομικῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα ἀναμφηρίστως ἐπαρουσίαζε, θὰ ἦτο συνάμα ἡ καλλιτέρα ἀσφάλεια διὰ τοὺς κατόχους τῶν ἐλληνικῶν χρεωγράφων, διότι ἐπερχομένου λυσιτελοῦς συμβιβασμοῦ, αἱ τελωνιακαὶ εἰσπράξεις μόναι θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσι διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δημοσίου χρέους, οὔτω δὲ θ' ἀπεφεύγετο τὸ ἠθικῶς

ἐπαχθές τοῦ ἐλέγχου ἀφ' ἐνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ὁμολογιούχοι θὰ ἦσαν βεβαίωτατοι περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν τόκων των, προσεξοφλοῦντες ἐν ἀνάγκῃ τὸ προσεχές τοκομερίδιον, ἀντὶ τῆς παραδοχῆς συστήματος συμβιβασμοῦ, ὅπερ ἐπαπειλεῖ νὰ ἐπαναφέρῃ ὡς τάχιστα τὴν αὐτὴν κατάστασηιν.

Ὁφείλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ 1891 ἐμπορουμένη ὑπὸ τῆς γενικῆς τάσεως πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς τελωνιακῆς Νομοθεσίας ἀπὸ ἀπόψεως ὅλων νεωτέρας καὶ ἐπιστημονικῆς, ἤρξατο συστηματικῆς πρὸς διαρρυθμίσιν τοῦ δασμολογίου ἐργασίας, ἥτις ἀγνωστον διατὶ διεκόπη, ἴσως δὲ ἕνα μὴ ἐπαναληφθῆ ἐν τῷ μέλλοντι. Ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἀπηύθυνε κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον εἰς τοὺς προϊσταμένους τῆς τελωνιακῆς ἀρχῆς, οἰκονομικοὺς ἐφόρους καὶ λιμενάρχας τοῦ κράτους ἐγκύκλιον, δι' ἧς, ἀναγνωρίζων τὴν ἀτέλειαν τῆς τελωνιακῆς νομοθεσίας, ἐπεθύμει νὰ προκαλέσῃ εὐρείαν καὶ ἐπισταμένην τῆς ὅλης ἡμῶν δασμολογικῆς νομοθεσίας μελέτην καὶ συζήτησιν, πρὸς ἀναθεώρησιν καὶ μεταρρυθμίσιν αὐτῆς. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ συνέστη ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπιτροπὴ, εἰς ἣν ἀνετέθη πᾶσα ἡ ἐπεξεργασία αὕτη· συγχρόνως συνετάχθη ἐρωτηματολόγιον, εἰς ὃ ἀνέγραψαν εἰδικὰ καὶ γενικὰ ἐρωτήματα ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων, ἅτινα ἀπῆτει ἡ ἀναθεώρησις τοῦ δασμολογίου. Ἀντίτυπα τοῦ ἐρωτηματολογίου τούτου συνημμένα τῇ ἐγκυκλίῳ ἀπεστάλησαν εἰς πάσας τὰς μνησθείσας ἀρχάς, μὲ διαταγὴν ὅπως διανεμηθῶσιν εἰς τὰ λειτουργοῦντα ἐν ἐκάστη περιφερείᾳ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια, εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς συλλόγους, εἰς τὰς ἐγκρίσει τῆς κυβερνήσεως κατηρτισμένας συντεχνίας, εἰς ἕκαστον τῶν σπουδαιότερων ἐμπόρων, βιομηχανῶν, γαιοκτημόνων, ναυτιλλομένων, εἰς τοὺς διευθύνοντας εἰσαγγελοῦσιν ἐταιρικῆν ἐπιχείρησιν, σχετιζομένην πρὸς ἕνα τῶν παραγωγικῶν ἐν τῷ τόπῳ κλάδων, μὲ τὴν παράκλησιν ὅπως οὗτοι διατυπώσωσιν ἐγγράφως, ἢν ἕκαστος ἔχει γνώμην περὶ τῶν τεθειμένων ἐρωτημάτων, κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν γνώσεων αὐτοῦ καὶ τῆς πείρας. Τὸ ἐρωτηματολόγιον εὐρύτατα διενεμήθη, πλεῖστα δ' ἐπεστράφησαν ἀπαντήσεις ὑπὸ ἀνδρῶν πεπειραμένων καὶ εἰδημόνων τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἐμπορίας. Ἄδηλον ποία ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν ἐγγράφων τούτων, ἅτινα οὐδέποτε συνεβουλεύθησαν, οὐδ' ἐγένετό ποτε χρῆσις αὐτῶν πρὸς τοῦτο, εἰ μὴ τις ἄλλη, μὲ ὅλην τὴν ἐπελθοῦσαν ἀναθεώρησιν τοῦ 1892, ὡς ὁμολογεῖ αὐτὸς ὁ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπουργὸς ἅμα τῇ ὑπόβολῃ τῆς αἰτιολογικῆς εἰδήσεως μετὰ τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου. Φοβοῦμαι ὅτι ἐὰν ὑπάρχωσιν εἰσέτι τινὰ τούτων, εὐρίσκονται

ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπουργείου ὅπως ταφῶσιν ἐκεῖ ἐν τῷ ἔρέθει τοῦ χρόνου.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν ἐπῆρχето, προκειμένου περὶ τελωνιακῆς νομοθεσίας, βαθμιαία μεταρρυθμίσις, βασιζομένη ἐπὶ τῆς λογικῆς καὶ τῆς πείρας, ἐὰν ἄνδρες λογάδες, ὅσοι δύνανται νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἀριότητα τοῦ ἔργου καὶ εἶναι ἱκανοὶ νὰ συγκομίσωσι, λόγῳ ἐπιστήμης, πρακτικῆς ἐμπειρίας καὶ ἐπαγγέλματος γνώσεως καὶ φῶτα, ἐκαλοῦντο πρὸς σχηματισμὸν ἐπιτροπῆς, ἥτις ἔδει συνεχῶς καὶ ἐνδελεχῶς ὡς κύριον νὰ ἔχη μέλημα τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας καὶ τῆς βιομηχανίας, νὰ πορίζεται τὰς πληροφορίες τῆς παρὰ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιμελητηρίων, ἅτινα δὲν ὑπάρχουσι καὶ ὧν ἡ σύστασις ἐπιβάλλεται, καὶ τέλος νὰ συστηθῆ γενικὴ διεύθυνσις τῶν τελωνείων, ἀντὶ τοῦ νῦν ὑπάρχοντος τμήματος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν, ἔργον δικαιοτάτον, ἀφοῦ γενικαὶ διευθύνσεις ὑπάρχουσι δι' ὑπηρεσίας ἡ-πτονος σπουδαιότητος. Μήπως θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ κλάδος ἄλλος σπουδαιότερος ἐκείνου, ὅστις οὐ μόνον ρυθμίζει τὴν παραγωγὴν τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου, ἀλλὰ καὶ ἀποφέρει μόνος τῷ δημοσίῳ σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῶν βεβαίων ἐσόδων αὐτοῦ;

Ἐν διαστήματι τῆς τελευταίας δεκαετίας αἱ τελωνιακαὶ πρόσοδοι ὑπερδιπλασιάσθησαν ὄντως· ἐν ᾧ τότε ἀνῆρχοντο εἰς δεκαπέντε περικοῦ ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἀπὸ τὸ 1891 ἔφθασαν εἰς τὸ ποσὸν 36, 576, 377 δραχμῶν, οὕτως ὥστε οἱ τελωνιακοὶ δασμοὶ ἀπέφερον αὐτοὶ μόνον περίπου τὸ ἥμισυ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ κράτους, τοῦθ' ὅπερ ἐκτὸς πάσης ἀναλογίας τυγχάνει, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι, τὰ δικαιώματα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν ἀντικειμένων εἰσὶ κατὰ μέγιστον ὅρον 200% καὶ κατ' ἐλάχιστον 25%.

Ὑπερησπίσθησάν τινες τὸ σύστημα τοῦτο δυσχυρίζόμενοι ὅτι, ἔθνος νέον, ὡς ἡ Ἑλλάς, εἶχεν ἀνάγκην τῆς προστασίας πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτοῦ· ἀλλ' ἐλέγχεται αὐτὸ ψευδές καὶ σφαλρόν, διότι λησμονοῦσιν ὅτι ἡ ἐπιστήμη διδάσκει ἡμᾶς ὅτι τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς ἐλευθερίας εἶναι ἀχώριστον καὶ κυριώτατον στοιχεῖον τῆς προόδου ἑκάστου ἔθνους, ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἑαυτοῦ ἀνάγκας.

Παραπλήσιος τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ εἶναι ἡ τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου, ἢν τὰ τοῦ ἐλληνικοῦ τύπου φύλλα συχνάκις ἐπικαλοῦνται πρὸς ἐξήγησιν τῆς οἰκονομικῆς ἡμῶν δυσχερείας. Κατὰ τὸ περίφημον τοῦτο σύστημα, τὸ χρυσίον θεωρεῖται ὡς ὁ κατ' ἀρχὴν πλοῦτος. Ὅθεν ἕκαστον ἔθνος περὶ πολλοῦ ποιούμενον τὴν ἑαυτοῦ εὐημερίαν, δεῖν νὰ ἐπισύρῃ ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ ὅσον ἔνεστι πλειότερον χρυσίον, τοῦτο δὲ κατορθοῖ

διὰ τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους μείζονος πωλήσεως ἢ ἀγορᾶς. Λέγεται δὲ κοινῶς ὅτι τὸ ἰσοζύγιον κλίνει ὑπὲρ τινος ἔθνους, ὅταν τοῦτο πωλοῦν πλέον ἢ ὅ,τι ἀγοράζει, λαμβάνη εἰς χρῆμα τὴν διαφοράν, ἐὰν δὲ ἡ εἰσαγωγή ὑπερβαίνει τὴν ἐξαγωγήν, τὸ ἰσοζύγιον καταδεικνύει ζημίαν.

Πρῶτον μὲν καθ' ὁλοκληρίαν τυγχάνει ψευδὲς τὸ ὅτι τὸ χρυσίον εἶναι ὁ κατ' ἀρχὴν πλοῦτος ἔθνους τινός. Ἄφ' ἑτέρου εἶναι ἀνακριβὲς τὸ νομίζειν, ὅτι ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἀργυρὸς δὲν εἶναι καὶ οὗτοι ἐμπορεύματα, ἢ μᾶλλον προϊόντα ὁμοίας φύσεως τῶν ἄλλων προϊόντων. Ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἀργυρὸς εἶναι προϊόν ἀνταλλάσσόμενον πρὸς ἕτερον προϊόν. Γεωργὸς πωλεῖ τὸν σίτον του, ἐκ τοῦ ἀντιτίμου δ' αὐτοῦ ἀγοράζει ἐνδύματα· τί διαφέρει ἢ πράξις αὕτη, ἂν ἔδιδε τὸν σίτον δι' παρήγαγον οἱ ἀγροὶ του, κατ' εὐθείαν εἰς τὸν ἐνδυματοπώλην; Ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἀργυρὸς οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἀξίαι ἀντιπροσωπεύουσαι προϊόντα καὶ εὐχερῆ μέσα συναλλαγῆς καὶ κυκλοφορίας. Ἡ Βελγικὴ χώρα καταναλίσκει τοὺς ἡμετέρους οἴνους καὶ ἔλαιον, τί δὲ θ' ἀποδώσῃ εἰς ἀντάλλαγμα; Φαινομενικῶς μὲν ἀργύριον, ἀλλ' ἐν πράγματι τὸν ἑαυτῆς αἰθρον. Θὰ ἀποδώσῃ ἡμῖν τὸ τίμημα δι' ἀργυρίου ὅπερ ἐπροσπορίσατο ἐκ τῆς πωλήσεως σιδήρου. Ἐπομένως οὐχὶ ὁ χρυσός, ἀλλ' ὁ πλοῦτος φέρει τὸν χρυσόν.

Σὺν τούτους λησμονοῦσιν οἱ προστατευτικοὶ τὸ μέγα οἰκονομικὸν ἀξίωμα, τὸ ἀκριβῶς ἀναπτυχθέν καὶ καθορισθὲν ὑπὸ τοῦ J. B. Say, ὅτι τὰ προϊόντα πρὸς προϊόντα μόνον ἀνταλλάσσονται, διαφόρου μὲν φύσεως, ἀλλ' ἴσης ἀξίας. Ἄλλ' ἐκτός τούτου οἱ προστατευτικοὶ καθίστανται θύματα τῶν τελωνιακῶν πινάκων· δὲν θεωροῦσιν ὅτι οἱ πίνακες οὗτοι ἐν τῇ περὶ ἐμπορικῆς ἰσοζυγίου θεωρίας ἰσοδυναμοῦσι πρὸς στοιχεῖα, ὧν ἡ μία μόνον ὄψις εἶναι ὁρατὴ, ἢ δ' ἄλλη ἀόρατος, καὶ οἰκοδομοῦσιν ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον ὄψεως μὴ φροντίζοντες ποσῶς περὶ τῆς ἑτέρας.

Τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον ἐδραζόμενον μόνον ἐπὶ τῶν τελωνιακῶν πινάκων, ὡς συνήθως συμβαίνει, δὲν δύναται ἢ σφαλερὸν νὰ ἐπιφέρῃ συμπέρασμα· δεῖν δέον νὰ συμπεριλαμβάνῃ πάντας τοὺς ἄλλους ἀδήλους πόρους, οἵτινες μέγιστον ἀποτελοῦσι κεφάλαιον ἐν τῷ περὶ ἰσοζυγίου ὑπολογισμῷ, δεῖν νὰ σημειῶσι τὰ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κυκλοφοροῦντα ἔθνικὰ χρηματικὰ κεφάλαια, τὰ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὑπὸ τῶν ξένων δαπανώμενα, τὰς ἐπὶ τόπου γενομένας ἀγοραπωλησίας καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, τὰ διαφεύγοντα τὸν τελωνιακὸν ἔλεγχον, καὶ τέλος τὰς ναυλώσεις τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, αἵτινες ἀποφέρουσιν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον πσοδὸν ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἑλληνικῆς ναυτιλίας.

Τὸ σύστημα τοῦτο φέρει ἡμᾶς εἰς παραλογισμούς· καὶ ἐπὶ παραδείγ-

ματι: Ἕλληνας ἔμπορος ἀποστέλλει τὰ προϊόντα αὐτοῦ εἰς Βέλγιον, διὰ δὲ τοῦ ἀντιτίμου τούτων ἀγοράζει μετοχὰς καὶ ἀξίας τραπέζης, ἥτις βραδύτερον καθίσταται εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως· εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη ἀπέβη ὀλεθρία τῷ ἐπόρῳ, καὶ ὅμως τὸ τοιοῦτο, κατὰ τὸν συλλογισμὸν τῶν προστατευτικῶν, ἔδει νὰ ἦ ἐπιζήτητον, ἀφοῦ ἐγένετο ἐξαγωγή ἄνευ ἀντιστοίχου εἰσαγωγῆς. Ἴδου ἑτέρα πράξις, ἥτις, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ ἐμπορικῆς ἰσοζυγίου, ἔδει νὰ θεωρῆται ἐπιζήμιος: ἔμπορος ἀποστέλλει τὰ προϊόντα αὐτοῦ, ἀξίας 100,000 δραχμῶν, εἰς Βέλγιον ἄτινα ὡς ἐκ τῆς μεταγωγῆς αὐτῶν ὑπερτιμώμενα, πωλοῦνται 130,000 δραχμῶν, δι' ὧν ὁ ἀποστολεὺς ἀγοράζει διάφορα ἰσάξια ἀντικείμενα, ἄτινα μεταφερόμενα εἰς Ἑλλάδα ὑπερτιμῶνται, διὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἀνωτέρω λόγον, κατὰ 30,000 δρχ. ὀλικὸν ἄθροισμα δραχμαὶ 160,000· τὸ τελωνεῖον τοιουτοτρόπως ἐσημείωσεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ποσοδὸν κατὰ 60,000 δρχ. ἀνώτερον τοῦ τῆς ἐξαγωγῆς, ἐπομένως ἡ χώρα κατέστη πενεστέρα, ἐνῶ συνέβη ὅπως τούναντιον. Κατ' αὐτοὺς εὐκαταία θὰ ἦτο ἡ πτώχευσις τοῦ Βέλγου ἐπόρου, διότι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν θὰ ἦδύνατο ν' ἀποτίσῃ τὸ πρὸς Ἕλληνα ἔμπορον ὀφειλόμενον τίμημα, οὕτω δὲ θὰ ἀπεφεύγετο ἡ εἰσαγωγή, ὅπερ καὶ τὸ σπουδαιότερον.

Πλείστ' ἄλλα ἐπικαλοῦνται ἐπιχειρήματα οἱ προστατευτικοὶ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ συστήματος αὐτῶν, παρακολουθούμενα ὑπὸ ὁλοκληροῦ σειρᾶς δῆθεν εὐεργετημάτων, δι' ὧν σκοτίζουσι τὴν ὄρασιν τῶν πολλῶν, ἀποφεύγουσι δὲ διαρκῶς νὰ ὁμολογήσωσι τὸν ταμειυτικὸν μόνον σκοπὸν τοῦ δασμολογίου μᾶς. Ἐὰν τοῦτο ἔπραττον, θὰ ἦσαν κατὰ τι συγγνωστοί, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἀθλίας ταμειυτικῆς καταστάσεως τῆς χώρας· λησμονοῦσιν ἐν τούτοις, ὅτι τὸ ἐμπόριον χώρας τινός καὶ αὕτη ἡ χώρα δὲν δύναται νὰ εὐμερῆσωσιν, ὅτε μεγάλοι τινὲς βιομηχανοὶ εὐνοοῦνται ἐπὶ βλάβῃ τοῦ πλήθους. Ἡ ἀπόδειξις εὕρηται ἐν τοῖς συνημμένοις πίναξιν, οἵτινες ἐναργῶς καταδεικνύουσιν ὅτι μὲ ὄλην τὴν ἐκ τῶν ἀναθεωρήσεων τοῦ 1884, 1887 καὶ 1892 ἐπελθούσαν αὐξήσιν τῶν τελῶν, ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τῆς χώρας δὲν ἐποιήσατο τὰς προσδοκώμενας προόδους, οὐδ' αἱ τελωνιακαὶ εἰσπράξεις ἠύξησαν κατ' ἀναλογίαν. Τὸ αὐτὸ τοῦτο συνέβη ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀρκτῶος Ἀμερικῆς, αἵτινες, ἐν ᾧ πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ περιφήμου bill Mac-Kinley ἔφερον ἐν τῷ προϋπολογισμῷ αὐτῶν περίσσευμα 500,000,000, σήμερον ἀναγκάζονται μετὰ τεσσάρων ἐτῶν δοκιμαστικὴν πάροδον, νὰ ἐπιβάλλωσι νέους φόρους.

Ἐπικαλέσθησαν ὑπὲρ αὐτῶν οἱ προστατευτικοὶ ἐπιχειρήματα σεσα-

θρωμένον, και δι' αὐτοῦ ἐζήτησαν νὰ σαγηνεύσωσι τὰς ἐργατικὰς τάξεις, ὅπως κτήσωνται ὑπὲρ αὐτῶν τὰ πλήθη· δισχυρίσθησαν ὅτι τὸ σύστημα τῶν ἐξυπηρετεῖ τὰ συμφέροντα τῶν ἐργατῶν, ἀφοῦ δι' αὐτοῦ ἐπιδιώκεται ἡ αὐξήσις τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, ἄρα και ἡ τιμὴ τῆς ἐργασίας αὐξάνει, ἐπομένως και τὸ ἡμερομίσθιον. Ἄλλὰ ποία ποτὲ δύναμις ἐν τῷ κόσμῳ δύναται νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς ἐργοστασιάρχας, τοὺς διευθύνοντας τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις νὰ αὐξήσωσι τὸ ἡμερομίσθιον τῶν ἐργατῶν τῶν; Οἱ προστατευτικοὶ δὲν βλέπουσιν ὅτι ἡ δῆθεν αὐτὴ αὐξήσις τῶν ἡμερομισθίων εἰς προσδοκίαν μόνον περιορίζεται, και ὅτι ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον οἱ ἀτυχεῖς χειρῶνακτες δι' ὑποσχέσεων μόνον θὰ βαυκαλιζῶνται. Ἄλλὰ πρὸς τί, προκειμένου περὶ προστασίας, νὰ μὴ ἐφαρμοσθῇ αὐτὴ πρῶτον ὑπὲρ τῶν τελευταίων τούτων, ἢ, ὡς ἐγένετο, ὑπὲρ τῶν βιομηχάνων; Ἡ εὐθύνη εἶναι ἡ αὐτὴ διὰ πάντας. Ἐλεγεν λίαν εὐφυῶς ὁ Michel Chevallier, ἀλλ' ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ γείνη ἐξαιρέσις τις, νομίζω ὅτι ἔδει αὐτὴ νὰ γείνη μᾶλλον ὑπὲρ τῶν πασχουσῶν τάξεων.

Ὅπως ἐξευμενίσωσι τὰς ἐργατικὰς τάξεις προσέθεντο, ὅτι αἱ δασμολογικαὶ κλάσεις δὲν περιεῖχον ἀντικείμενα τῆς χρήσεως και συντηρήσεως τῶν τάξεων τούτων· λησμονεῦσιν ὅμως, φαίνεται, ὅτι ὁ ἐργάτης τῆς σήμερον ἐπαίσητῶς μετεβλήθη, οὐδ' εἶναι οἷοι πρὸ πεντακονταετίας ἦσαν· νῦν ποιοῦνται χρῆσιν κλίνης, σινδονῶν και πλείστων ὄσων ἄλλων ἀντικειμένων βαρέως φορολογουμένων. Ἄλλως τε ἐπιδιώκοντες τὸν ταμειυτικὸν αὐτῶν σκοπὸν, καλῶς ἐνόησαν, ὅτι οἱ ἐπ' ἀντικειμένων συχνῆς καταναλώσεως δασμοὶ εἶναι οἱ μᾶλλον ἀποφέροντες, και ἐντεῦθεν φανερὸν ὅτι ἠναγκάσθησαν νὰ παραμελήσωσι τὰ συμφέροντα τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

Ἄξιωμα οἰκονομικὸν διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἐκάστη εἰσαγωγὴ ἔχει ἀντίστοιχον ἐξαγωγὴν, και τανάπαλιν ὅτι ἐκάστη ἐξαγωγὴ ἔχει ἀντίστοιχον εἰσαγωγὴν, ἐπομένως πᾶς φραγμὸς τεθεῖς εἰς τὴν μίαν τούτων τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπιφέρει ἐπὶ τῆς ἑτέρας. Νομίζω λοιπὸν ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἔδει διαρκῶς νὰ ἔχη πρὸ ὀφθαλμῶν οὐ μόνον ὁ νομοθέτης, ἀλλὰ και πᾶς ὅστις ἀναζητεῖ ἐν τῷ προστατευτικῷ συστήματι τὴν ἀληθῆ εὐμερίαν τῆς χώρας. Ρίπτοντες ἤδη βλέμμα πρὸς τινὰς ξένας χώρας, ὧν τὸ δασμολόγιον ἠδύνατο μετ' ὀφελείας νὰ μελετηθῇ ὑφ' ἡμῶν, βλέπομεν ὅτι ἡ Ἑλλάς, γεωργικὴ κατ' ἐξοχὴν χώρα, μὲ πληθυσμὸν δύο ἑκατομμυρίων ἀντλεῖ διὰ τοῦ δασμολογίου αὐτῆς ἐτησίως 32 ἑκατομμύρια ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ πλοῦτου, ὅτε ἄλλα βιομηχανακράτη, ὡς τὸ Βέλγιον, μὲ τριπλάσιον πληθυσμὸν, 30 μόνον ἑκατομμύρια

ἔχει τελωνιακὰς εἰσπράξεις, 15 δὲ μόνον αἱ Κάτω Χῶραι, ἀδιάφορον ἐὰν ὁ πληθυσμὸς εἶναι διπλάσιος τοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα γεωργικὴ μᾶλλον ἢ βιομηχανος· οἱ ἀπέραντοι ἀμπελώνες και ἐλαιῶνες τῆς Πελοποννήσου και τῶν Ἰονίων νήσων, αἱ εὐφοροὶ πεδιάδες τῆς Θεσσαλίας, ἡ φυτεία τοῦ καπνοῦ ἐν τῇ Στερεᾷ, εἰσὶ τσαῦτα μαρτύρια. Προσθετέον ὅτι ἡ τελευταία στατιστικὴ περὶ πληθυσμοῦ καταδείκνυσι τὸ ἡμισυ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γεωργικόν.

Ἡ γῆ ἀπόκειται πηγὴ πλοῦτου, οὐδὲν πλέον ζητεῖ ἢ τὴν ἀρμοδιωτέραν ἐκμετάλλευσιν αὐτῆς διὰ μηχανημάτων ὑπαγορευομένων ὑπὸ τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης, ὅπως ἑκατονταπλάσιον ἀποδώσῃ τὰ αὐτῇ ἐμπιστευθέντα, ὑπὸ ἄλγους δὲ καταλαμβάνεται ὁ παρατηρητής, ὅτι οὐδέποτε ἡ γεωργία κατέστη ἀντικείμενον ἀληθοῦς τινος προστασίας και ὅτι και νῦν ἔτι εἰς ὅλως ἀρχέγονον εὐρίσκεται κατάστασιν. Ποῖος λοιπὸν ὁ λόγος τῆς δαπάνης 26 ἑκατομμυρίων διὰ προμήθειαν τοῦ πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίου αἵτου, και 6 ἑκατομμυρίων διὰ τὴν ἀγορὰν τῆς οἰκοδομησίμου ξυλείας, ἀφοῦ ἔχομεν 6,000,000 στρέμματα ἀποφέροντα ὅμως μόνον 80,000 δρ. και ἕτερα 2,500,000 γῆς πρὸς βοσκὴν, ἅτινα δὲν ἀπαλλάττουσιν ἡμᾶς τῆς δαπάνης 5 ἑκατομμυρίων πρὸς συντήρησιν τῶν διαφόρων ζῴων; Οἱ ἑλληνικοὶ οἶνοι, οἱ τοσοῦτον πνευματώδεις και πλήρεις ὀφελίμων συστατικῶν, κατασκευάζονται δι' ἀρχετύπου ὅλως τρόπου. Ἄλλὰ παρὰ τὰς ἀτελείας ταύτας και τὰ ἐλαττώματα, ἐὰν κατὰ τύχην ἡ ἐσοδεία δὲν εἶναι ὅσον προσεδοκᾶτο ἀφθονος, ἡ γῆ εἶναι ἡ ἀμέσως ὑπεύθυνος, εἰς αὐτὴν ἀποδίδονται τὰ αἴτια τῆς κακοδαιμονίας και κατ' αὐτῆς στρέφομεν γλώσσαν και ὄπλα, ὡσεὶ μὴ ἐδικαιούτο και αὐτὴ ἀπηυδηκυῖα νὰ μὴ ὑποκύπτῃ διαρκῶς εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων ὀρέξεις, και ν' ἀπαιτήσῃ εἰς ἀντάλλαγμα περισσοτέραν προθυμίαν παρὰ τῶν ἀνθρώπων, αὐτὴ, ἣτις οὐδὲν ἀρνεῖται ἡμῖν, ἐν τῇ ζωῇ τὰ πάντα ἀφθόνως παρέχουσα και μετὰ θάνατον προσφέρουσα τοῖς πᾶσιν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς ἄστυλον γαλήνης.

Ἡ προστασία τῆς γεωργίας δὲν ἐπιτυγχάνεται δι' ἐπιβολῆς ὑπερόγκου τελωνιακοῦ δασμοῦ. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς φορολογίας εἰς οὐδὲν ἄλλο συντελεῖ ἢ ὡς κώλυμα τῆς ἐν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ πωλήσεως τῶν ἐγχωρίων προϊόντων. Καθίσταται ἐγχώριος ἀγορὰ δι' ἐγχωρίων προϊόντων, και ἐν περιπτώσει μὲν εὐφορίας, τὸ κακὸν δὲν εἶναι αἰσθητόν, ἀλλ' ἐν περιπτώσει ἐναντία, ποῦ θὰ καταφύγῃ τις, ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ ἀποτίσωμεν τοὺς ὑπερόγκους δασμούς;

Οὐδὲν τὸ μᾶλλον εὖνον τῇ προστασίᾳ τοῦ λαθρεμπορίου, ὅπερ ἀσκέι-

ται ἐν Ἑλλάδι εἰς μεγάλας διαστάσεις, ὑποδοθηθούμενον ὑπὸ τῆς κακοπιστίας τῶν ὑπαλλήλων. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων μέχρι τῶν κατωτάτων λειτουργῶν καὶ ὑπηρετῶν, πλὴν εὐαριθμῶν ἐξαιρέσεων, παρὰ τὸν συγκριτικῶς γλίσχρον αὐτῶν μισθόν, 450 δραχμῶν κατ' ἀνώτατον ὅρον, δυνάμενον νὰ φθάσῃ τὰς χιλίας περίπου διὰ τῶν ποσοστῶν καὶ ἐπιμισθίων ἐξόδων, καὶ 60 κατὰ κατώτατον, κατορθοῦσι νὰ ἀποχωρῶσι μετὰ εἰκοσαετῆ ὑπηρεσίαν, με συνταξιν ἀνερχομένην εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ μισθοῦ των, ἐκ περισσοῦ δὲ μετ' ἐσχηματισμένων περιουσιῶν. Τὸ λαθρεμπόριον ἡδύνατό τις νὰ διαιρέσῃ εἰς δύο κατηγορίας : εἰς τὸ μέγα ὅπερ ἀσκεῖται ὡς ἐπάγγελμα, καὶ εἰς τὸ μικρὸν ὅπερ ἀσκεῖται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ καταναλωτοῦ. Τὸ πρῶτον ἐκμεταλλεύονται οἱ πράκτορες τῆς Κυβερνήσεως δ' ἐπαισχύντου συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἐμπορευομένων, ἵνα δὲ συγκαλύψωσι τὸ αἶσχος των, δεικνύουσι ἀγροϊκὸν ἔστιν ὅτε αὐστηρότητα εἰς τοὺς ταξειδιώτας.

Ἡ ἄρσις τοῦ κακοῦ τούτου ἡδύνατο νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ τῆς προσλήψεως χρηστοτέρου προσωπικοῦ, ἠθικῶς, ἐπιστημονικῶς καὶ τοὺς τρόπους μεμορφωμένου, οὐχὶ δὲ διὰ τῶν δῆθεν προσόντων, ἅτινα νῦν ἀπαιτοῦνται, καὶ διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπιθεωρητῶν, διαρκῶς περιφερομένων καὶ μὴ προσκεκολλημένων εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἢ εἰς ἄλλην τινὰ θέσιν, δικὴν κοινῶν ἀργομίσθων ὑπαλλήλων.

ἌΘ. Τυπάλδος Μπασιᾶς.

ΑΙ ΟΡΧΗΣΤΡΙΑΔΕΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

Ὁ δῦαν ἥλιος ἐκρύβῃ ὀλοτελῶς ὄπισθεν παραπετάσματος πυριφλεγῶν συννέφων, ἅτινα πέραν ἐκεῖ εἰς τὴν ἐσχατιάν τῆς ἀτέρμονος ἐκτάσεως τῶν ἀγρῶν ἐπιρρίπτουσι ἐπὶ τῆς πρασίνης θαλάσσης τῶν σπαρτῶν ἀντανάκλασιν αἱματόχρουν. Ἡ σκιά τῶν ὑψιτενῶν φοινίκων ὑποτρέμει κατοπτριζομένη ἐντὸς τοῦ στιλπνοῦ καὶ ὀκνηροῦ ρεῖθρου τοῦ Νείλου· σειραὶ καμήλων με τὴν ἰδιάζουσαν ἔρρυθμον ταλάντευσιν τῶν νότων, διαβαίνουσι μετὰ χλωροῦ φορτίου· οἱ βόες καὶ οἱ βούβαλοι θρόως μηρυκάζοντες καὶ τὰ γοργὰ ὀνάρια λυγιζόμενα ὑπὸ τὸ βάρος εὐρώστων μελαψῶν καὶ γυμνοπόδων ἀναβατῶν ἐπιστρέφουσι ἀπὸ τὸν κάματον τῆς ἡμέρας. Εἰς τὴν βραχεῖαν λύκην τῆς σχεδὸν χειμερινῆς ἡμέρας διαγράφεται σκιερὸν τὸ ἀνάστημα τῶν γυναικῶν, εὐλύγιστον καὶ

Πίναξ ἐμφαίνων τὰς τελωνιακὰς εἰσπράξεις κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἀπὸ τοῦ 1882-1893
καὶ τὴν γενικὴν κίνησιν τοῦ ἐμπορίου ἀπὸ τοῦ 1887-1892.

Ἀντικείμενα προελεύσεως Εἰσπράξεων.	1882		1883		1884		1885		1886		1887		1888		1889		1890		1891		1892		1893	
	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.	Δραχ.	Λ.
Εἰσαγωγή	19,750,660	29	20,760,926	08	19,222,941	84	15,658,297	49	19,195,072	44	26,675,302	25	25,472,810	30	24,012,146	86	24,393,046	02	26,061,511	64	26,753,648	47	22,378,260	22
Ἐξαγωγή	1,572,037	53	2,022,175	34	1,226,086	08	1,688,282	16	1,761,260	49	2,436,785	74	1,981,839	05	2,557,675	61	1,826,233	27	4,023,643	17	2,000,389	84	2,157,448	73
Διαμετακίσεις	173,636	02	191,948	18	183,204	73	144,491	60	113,475	09	121,176	46	113,391	93	104,579	18	100,557	16	108,440	95	106,333	65	103,888	38
Ἐκ λαθρεμπορίων	130,843	05	164,062	39	143,946	20	123,024	27	151,121	58	161,987	84	152,200	14	79,165	89	85,209	06	141,642	76	162,679	16	131,402	77
Ἐγγειοὶ φόροι																								
Εἰσπραττόμ. ἐν τοῖς Τελωνείοις.	3,525,550	25	3,746,301	67	4,227,033	41	4,578,949	—	4,152,604	39	4,968,205	60	5,345,522	30	6,442,230	55	5,238,172	58	6,204,651	47	4,820,862	30	4,716,037	84
Λιμενικὰ δικαιώματα	145,691	66	185,588	97	236,186	56	212,343	22	223,301	63	117,714	57	31,213	61	28,552	68	31,980	79	36,487	96	62,797	22	52,200	95
Ἐμπορικὴ κίνησις																								
Γενικὸν ἐμπόριον																								
Εἰσαγωγή	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144,721,806	—	124,385,505	—	162,122,867	—	153,657,090	—	155,514,982	—	116,041,594	—	—	—
Ἐξαγωγή	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	107,930,549	—	103,142,901	—	115,974,249	—	102,143,951	—	110,443,501	—	85,964,601	—	—	—
Ἐιδικὸν ἐμπόριον																								
Εἰσαγωγή	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131,749,325	—	109,149,182	—	132,653,248	—	120,785,604	—	140,359,674	—	119,306,007	—	—	—
Ἐξαγωγή	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102,652,477	—	95,653,741	—	107,777,808	—	95,791,684	—	107,489,713	—	82,261,464	—	—	—

εὐπλαστον ὑπὸ τὸν ἀμαυρὸν ποδῆρη χιτῶνα, αἷτινες ἀφοῦ ὑδρεύθησαν εἰς τὸν εὐεργετικὸν ποταμὸν, ἐπιστρέφουσι φέρουσαι μετὰ θαυμαστῆς ἀσφαλείας τὴν κωνοειδῆ στάμνον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς, βαδίζουσαι μὲ βῆμα ταχὺ καὶ ἀπρόσκοπτον, ἐνῶ αἱ χεῖρές των ὡς βάρη ἐκκρεμοῦς σειόμεναι διατηροῦσι τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματος.

Ἡ δύσις ἐχαιρετίσθη μετ' ἐνδομύχου ἀγαλλιάσεως ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ ἡ τελευταία ἀκτίς τοῦ δύνοντος Φοίβου ἀντίκρουσε καθ' ἅπασαν τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου πρόσωπα ἐμψυχούμενα ὑπὸ περιχαροῦς προσδοκίας. Ἀφοῦ δὲ ὁ κρότος τοῦ τηλεβόλου ἐπιστοποίησε τὸ πασιφανές γεγονός καὶ ἐκήρυξε τὴν λῆξιν τῆς νηστείας, ὅλαι αἱ χεῖρες ἐξετάθησαν ἀπλήστως πρὸς τὸ πρῶτον ἐντυχὸν φαγώσιμον καὶ αἱ σιαγόνες ἐκινήθησαν μετὰ ρώμης καὶ τὰ χεῖλη ἐβυθίσθησαν μετὰ τρυφῆς εἰς τὸ δροσερὸν ὕδωρ καὶ οἱ μυκτῆρες ἀπέδωκαν μετὰ θορυβώδους ἀποπνοίας τὸν ροφηθέντα καπνὸν τοῦ σιγάρου καὶ ἀπὸ τὰ στήθη ὄλων ἐξῆλθε στεναγμὸς ἀνακυφίσεως, ὡσεὶ ὕμνος εὐχαριστίας πρὸς τὸν Προφήτην, οὗ χάριν τελεῖται ἡ νηστεία αὕτη τοῦ Ραμαζανίου. Διότι λέγουσιν ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐξελθὼν πρὸς ἀναζήτησιν ἀπολεσθείσης καμήλου, περιεπλανήθη εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἔμεινεν ἄνευ τροφῆς καὶ ὕδατος ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν. Καὶ ὁ μὲν μὴν καθ' ὃν συνέβη τὸ γεγονός τοῦτο ἦν γνωστός, οὐχὶ ὅμως καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ μηνός· τούτου δ' ἕνεκα ἀπεφασίσθη πρὸς ἀνάμνησιν νὰ διαρκῆ ἡ νηστεία ὀλόκληρον τὸν μῆνα, εἰς ὃν ἐξ ἀνάγκης συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἄγνωστος ἡμέρα.

Ἦδη ὁ χότζας τοῦ γειτονικοῦ τζαμίου ἀνῆψε τοὺς φανούς τοὺς κρεμαμένους πανηγυρικῶς πέριξ τοῦ κυκλοτεροῦς διαζώματος τοῦ ὕψηλοῦ μινारे. Οἱ πιστοὶ κορσθέντες ἐκ τῆς πλουσίας εὐωχίας, ἐξέρχονται τῆς κατοικίας των, διὰ νὰ μὴ παραδοθῶσιν ἐνωρίς εἰς ὕπνον. Ὅσον περισσότερον φάγωσι τὴν νύκτα, τόσον γενναιότερον θὰ ὑποφέρωσι τὴν νηστείαν τῆς ἐπομένης. Εἰς τὰς κόμας μάλιστα καὶ τὰ χωρίδια, ὅπου δὲν ὑπάρχουσι κέντρα συναθροίσεως, μισθωτὸς αὐλητῆς δι' ὅλης τῆς νυκτός, μέχρι τοῦ ὄρθρου, αὐλεῖ καὶ κρούει μονοτόνως τὸ τύμπανον περιερχόμενος τὰς στενάς καὶ βορβορώδους ρύμας καὶ ἐξεγείρει διὰ τοῦ θορύβου τοὺς νυστάζοντας διὰ νὰ ἐγερθῶσι νὰ φάγωσι καὶ νὰ πῖωσι. . . . Φάγωμεν καὶ πῖωμεν, αὔριον γάρ. . . . οὐχὶ ἀποθανούμεθα, ὡς λέγει τὸ ρητόν, ἀλλὰ νηστεύσομεν. Εἰς τὴν μεγάλην ὅμως αὐτὴν μαζαν τῶν σαθρῶν καὶ συμπεπυκνωμένων ρυπαρῶν οἰκοδομῶν, τὴν ὁποίαν διατέμνει μαίανδρος δρομίσκων σκολιῶν καὶ βορβορωδῶν, εἰς τὴν Μανσοῦραν αὐτὴν, ἥτις χάρις εἰς τοὺς πεντακισμυρίου κατοίκους τῆς δύναται ἐπιεικῶς ν' ἀποκληθῆ πόλις, οἱ τόποι τῆς

ἐσπερινῆς συγκεντρώσεως, κατὰ ταύτην ἰδίως τὴν ἐποχὴν, δὲν λείπουσιν. Διὸ οἱ μὲν διεσπάρησαν εἰς τὰ καφενεῖα τὰ ἐγγώρια, ὅπου ἐκμυζῶντες τὴν σύριγγα τοῦ ἱακνοῦ, ἀναμιγνυομένου μετὰ μικρᾶς δόσεως χασίς, ἀκροῶνται ὀκλάζοντες ἐν μακαρίᾳ νάρκῃ τῶν ἐπῶν τῶν ραψῶδων· ἄλλοι συναθροίζονται εἰς τὰ ἐργαστήρια, παραμένοντα ἐκτάκτως ἀνοικτὰ μέχρις ὥρας προκεχωρηκυίας, ὅπου εἰδικοί ἀναγνώσται ἀπαγγέλλουσι λογασιδικῶς φαιδρὰς διηγήσεις ἐξ ἐντύπων κειμένων. Ἔτεροι δὲ—καὶ οὗτοι εἶναι οἱ εὐπορώτεροι, οἱ μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι, οἱ αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην ἀπολαύσεως καλλιαισθητικωτέρας,—πορεύονται εἰς τὸ ὠδικὸν καφενεῖον, το καλούμενον ἀρχιστὶ Ἀλλατία.

Ἄς εἰσελθωμεν εἰς αὐτό, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἀπαιτεῖται τίμημα εἰσόδου. Μόνον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπλήρωσα τοιοῦτο τίμημα, εὐτελέστατον ἄλλως τε, εἰς ὠδικὸν καφενεῖον ἐγγώριον· ἐν Καίρῳ, ὅπου ὑπάρχουσι τὰ περιφημότερα καὶ ἄλλαχού ἐτι τῆς Αἰγύπτου, ἡ εἴσοδος εἰς αὐτὰ εἶνε ἐλευθερά καὶ οἱ καταστηματαρχαί—ὁμοεθνεῖς ἡμῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ—ἀρκοῦνται εἰς τὸ ἐκ τῆς καταναλώσεως τῶν ποτῶν, σχετικῶς ὑπερτετιμημένων, κέρδος. Ἀλλὰ καὶ τιμὴ εἰσόδου ἂν ὑπῆρχε, καὶ βαρεῖα ἔστω, πάλιν ἡ θυσία διὰ τὸν ξένον θὰ ἦτο ἐπιβεβλημένη χάριν τοῦ τόσον πρωτοφανοῦς καὶ ἐνδιαφέροντος θεάματος. Αἴθουσα ἐπιμήκης, δαψιλῶς φωτιζομένη ὑπὸ λυχνιῶν κρεμαστῶν πετρελαίου ἀπαρτίζει ὀλόκληρον τὸ καφενεῖον. Ὁ συνήθης διάκοσμος εἰς τὰ τοιοῦτου εἶδους καφενεῖα, τὰ διατηροῦντα τὸν ἐγγώριον τύπον εἶνε ἁπλῶς πλουσιώτερος. Ὁμοῦ μὲ τὰς λυχνίας κρέμονται ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ὑάλινοι σφαῖραι χρωματισταί, παρεκτός δὲ τῶν εἰκόνων, οἱ τοῖχοι στολιζονται καὶ διὰ ρητῶν ἀραβικῶν, χρυσοῖς γράμμασι γεγραμμένων ἐντὸς πλαισίων, συνήθως ἐρυθροβαφῶν. Τὴν μίαν ἄκραν τῆς αἰθούσης κατέχει ἡ σκηνή, συνισταμένη εἰς ἀπλὴν ἐξέδραν σανιδόπηκτον, ὑψομένην περὶ τὸ ἐν μέτρον ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους. Αὐλαῖαι, παραπετάσματα, παρασκήνια δὲν ὑπάρχουσιν· ἡ σκηνὴ μόνον φωτίζεται ὀπωσοῦν πλουσιώτερον καὶ οἱ τοῖχοί της κοσμοῦνται δι' εἰκόνων, μεταξὺ τῶν ὀπιῶν νομίζω ὅτι διακρίνω χρωματιστὴν λιθογραφίαν παριστώσαν τὴν ἐπίσκεψιν τῆς βασιλείσεως τῆς Σαβᾶ πρὸς τὸν Σολομῶντα. Ἴτως τις ὑποθέσῃ ὅτι ἡ εἰκὼν ἐξελέγη ἐπίτηδες χάριν τοῦ couleur local ἢ τοῦ ὅπως δῆποτε συγγενοῦς τοῦ θέματος αὐτῆς πρὸς τὴν φύσιν τῆς χώρας· ἀλλ' ὅχι, ἐτίθη αὕτη κατὰ τύχην. Ἔτυχε γὰρ ἴδω εἰς ἄλλα τοιαύτης φύσεως καφενεῖα εἰκόνας παριστώσας τὸν Βύρωνα ἐν Μεσολογίῳ καὶ τὸν Γερμανὸν ἀνυψοῦντα τὴν σημαίαν ἐν Ἀγίᾳ Λαύρᾳ. Οἱ σημερινοὶ Αἰγύπτιοι δεικνύουσι πρὸς τοῦτο θρησκευτικὴν καὶ πολι-

τικὴν ἀνοχὴν ἀξιοθαύμαστον, καὶ οὐ μόνον εἰκόνας παριστώσας πρόσωπα ἢ σκηνὰς τοῦ Ἀγῶνος εἶδον μετ' ἐκπλήξεως εἰς ἐντευκτήρια ἰθαγενῶν πολλαχού τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ καὶ ἤκουσα μουσικούς ἰθαγενεῖς προπορευομένους πομπῆς γαμηλίου ἢ ἄλλης θεαματικῆς ἐπιδείξεως ἀνακρούοντας ἀνυπόπτως ἑλληνικὰ ἐμβατήρια, τὸ «Μαῦρ' εἶν' ἡ νύκτα στὰ βουνά», ἢ τὸ «Μὴ φοβεῖσθε, Γραικοί» τοῦ Ρήγα, ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ἀλεξανδρείας, ὀλίγα βήματα μακρὰν τοῦ χαλκίνου ἐπίππου ἀνδριάντος τοῦ πρώτου σατράπου τῆς Αἰγύπτου, τοῦ Μεχμέτ-Ἀλή.

Ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀριστερὰ τοῦ θεατοῦ κἀθηνται ἐπὶ μακροῦ θρανίου ὀκλάδην οἱ μουσικοί. Εἰς αὐλός, σύριγξ καλάμιος, ἐν τύμπανον καὶ μία σαμβύκη πολύχορδος ἀπαρτίζουν τὴν ὀρχήστραν, ἐξ ὧν δὲ τούτων τῶν ὀργάνων ἀποτελεῖται στρηνῆς καὶ παράτονος συμφωνία. Πλησίον τῆς ὀρχήστρας κἀθηνται αἱ ὀρχηστρίδες· διότι τὸ καφενεῖον μᾶλλον ὀρχηστικὸν ἢ ὠδικὸν δύναται ν' ἀποκληθῆ, ἀφοῦ ἡ ὀρχησις ἀποτελεῖ τὸ κύριον θέαμα. Φέρουσι στολὴν θεατρικῶς πολυτελῆ, ἐσθῆτα μεταξίνην χρώματος κυανοῦ ἢ πορφυροῦ ἢ ἰώδους, μὲ παρυφὰς χρυσοποικίλους ἢ ἀργυροποικίλους, καὶ ὑποδήματα κομψὰ εὐρωπαϊκῆς κατασκευῆς. Ἐχουσι γυμνὰς τὰς ὠλένας καὶ ἀσκεπῆς τὸ πρόσωπον, κἀθηνται δὲ ἐν νωχελεῖ στάσει αἱ μὲν ἐπὶ τοῦ εὐρέος διθανίου, σκεπαζομένου ὑπὸ τάπητος, μὲ τὰς κνήμας διασταυρουμένας, κατὰ τὸν ἀνατολικὸν τρόπον, αἱ δὲ ἐπὶ καθίσματος, ἀναμένουσαι τὴν ἐναρξιν τῆς παραστάσεως. Ἡ μελανὴ βαφὴ δι' ἧς εἰσι βεβαμμένα αἱ ὀφρῦς καὶ αἱ βλεφαρίδες τῶν προσδίδουσι ζωρότητα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των, ἐνῶ τὸ ψιμμῦθιον ζωογονεῖ τὰ χεῖλη καὶ χρωματίζει ἐλαφρῶς τὰς παρειὰς των. Οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν καὶ οἱ βραχίονες εἶνε κατάφορτοι ἐκ δακτυλίων καὶ ψελλίων μετὰ πολυτίμων λίθων, περιδέρια δὲ τιμαλφῇ κοσμοῦσι τὸν γυμνὸν κόλπον. Ἡ μαῦρη κόμη, διηρημένη εἰς ἀφθόνους βοστρύχους κἀτερχομένους ἐπὶ τοῦ αὐχένος, εἶνε ἐπίσης κατάφορτος ὑπὸ ὀρθῶν χρυσοῦν νομισμάτων. Νομίσματα χρυσοῦ παντοδαπά, ὀθωμανικὰ καὶ αἰγυπτιακά, ἀρχαῖα καὶ νεώτερα κυκλοφοροῦντα εἰς τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, φλωρία ἐνετικὰ καὶ δουβλόνια ἰσπανικὰ καὶ σκυῶδα ὑπερμεγέθη φέροντα τὴν προτομὴν τῆς Μαρίας Ὀθρεσίας, ἄλλα συμπεπλεγμένα μετὰ τῶν τριχῶν τῆς κόμης, ἄλλα κρεμάμενα ἐκ τοῦ ἄκρου τῆς πλεξίδος, ἄλλα λεπτότερα σχηματίζοντα στίλβουσαν ὀρμαθίαν ἀποτελοῦσι τὸν κόσμον τῆς κεφαλῆς, κόσμον παράδοξον καὶ βαρύτιμον. Ὅλα τὰ κέρδη των αἱ γυναῖκες αὐταί, αἱ φύσει ἄλλως τε λιτοδίαιτοι, ἀφιερῶσιν εἰς τὴν ἀγορὰν χρυσοῦν νομισμάτων καὶ τιμαλφῶν ἀντικειμένων, ἅτινα πάντα φέρουσιν ἐφ' ἑαυτῶν,

ἀποτελοῦντα ἐνίοτε περιουσίαν οὐκ εὐκαταφρόνητον. Μὲ διεβεβαίωσαν εἰδήμονες ὅτι ὄρχηστρίς ἐκ τῶν μᾶλλον πεφημισμένων, καὶ ἐπομένως περισσότερον ἀμειβομένων, φέρει πολλάκις εἰς τοιαῦτα κοσμήματα τὴν ἀξίαν ἱκανῶν χιλιάδων φράγκων. Καὶ ὁ φαεινὸς κροταλισμὸς αὐτῶν ὁ παραγόμενος κατὰ πᾶσαν κίνησιν τῶν κατόχων τῶν ἐξεγείρει εἰς τὸ πνεῦμά μου παλαιὰς ἀναμνήσεις καὶ γεννᾷ πρώτιστα τὴν ἀπορίαν πῶς τὰ φορητὰ ταῦτα νομισματικὰ μουσεῖα φαίνονται τόσον ἀσφαλῆ, ἐνῶ εἰς ἄλλας χώρας, καίπερ προφυλασσόμενα ὑπὸ σιδηροφράκτου θύρας μὲ βαρέα κλειθρα καὶ παχείας κιγκλίδας, ὑπόκεινται οὐχ ἥττον εἰς εὐκόλους ἐπιδρομὰς καὶ συλήσεις.

Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ καφενεῖον ἐπληρώθη ἤδη θαμῶνων· τὰ τραπέζια κατελήφθησαν πάντα. Ἰθαγενεῖς φέροντες τὸν ποδῆρη μαῦρον χιτῶνα καὶ κιδάρεις λευκάς ἢ πρασίνας περὶ τὴν κεφαλὴν, κτηματῖαι εὐποροὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καταναλίσκοντες ἐλευθερίως τὰς προσόδους, ἄς παρέχει αὐτοῖς ἡ ἀνεξάντλητος τῆς Αἰγύπτου ἄρουρα, ἕτεροι ἐκπολιτισθέντες ἤδη καὶ φέροντες μόνον τὸ φέσιον μετὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνδυμασίας, Σῦροι πολυμήχανοι, οἵτινες τὰ πάντα εὐφυῶς καὶ δραστηρίως μετερχόμενοι καὶ χρηματίζοντες ἀποτελοῦσι τὸν παράσιτον τῆς χώρας πληθυσμόν, μερικοὶ Εὐρωπαῖοι ἐμπορευόμενοι ἢ ἐγκατεστημένοι ὡς ἐπιστήμονες ἢ ἀνήκοντες εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας, ἀπαρτίζουσι τὸ συμμιγὲς ἀκροατήριον. Οἱ ἰθαγεῖς κἀθηναι σθεναροί, διαλεγόμενοι χαμηλῇ τῇ φωνῇ κατὰ ὁμίλους, ροφῶντες τὸ σίγαρόν των, καὶ πίνοντες τὸν καφέν ἢ τὸ σιρόπιον ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἐκκοκίζοντες τὸ κομπολόγιόν των. Δὲν λείπουν δὲ καὶ τὰ θύματα, ὅπως καλοῦνται εὐφυῶς παρ' ἡμῖν οἱ ἐνθουσιώδεις ζηλωταὶ τῶν τοιούτων ἀπολαύσεων, ὅσοι τρωθέντες ἀπὸ τὰ θέλητρα τῶν γυναικῶν τῆς σκηνῆς, δαπανῶσιν ἀσώτως χάριν αὐτῶν τὰ χρήματά των πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ἱκανοποίησιν τῆς ματαιοδοξίας των. Μοῦ δεικνύουσιν εἰς τὸ παρακείμενον τραπέζιον Ἄραβας βιομήχανον, βεβλαμμένον ἔχοντα τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν καὶ κατὰ στικτον τὸ πρόσωπον ἐκ τῆς εὐφλογίης, οὔτινος τὸ ἐπὶ τῶν χονδρῶν χειλέων κτηνῶδες μείδιμα καὶ ἡ τρυφηλῆς χαυνότητος ἐκφρασις προδίδουσι τὴν μίθην, εἰς ἣν καθ' ἐσπέραν ἀρέσκειται νὰ παραδίδηται παρὰ τ' αὐστηρὰ τῆς θρησκείας του παραγγέλματα, σπαταλῶν ἀφειδῶς εἰς τοιαύτας ἡδονὰς τὴν καταλειφθεῖσαν αὐτῷ σημαντικὴν περιουσίαν. Ἰδοὺ εἰς βέης μεσήλιξ, προγαστρῶ, τοῦ ὁποίου ἡ εἰσδος προκαλεῖ τὸν ψίθυρον τοῦ ἀκροατηρίου. Βαδίζει μεγαλοπρεπῶς συνοδευόμενος ὑπὸ ἐπιτελείου ρίλων καὶ πελατῶν, καταλαμβάνει θέσιν ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ καὶ ἡ πρώτη του πράξις εἶνε νὰ προσφέρῃ ἀναψυκτικὰ εἰς τὰς ἐπὶ τῆς

σκηνῆς ὄρχηστρίδας. Ὅπως αἱ ἀπανταχοῦ συνάδελφοὶ των καὶ αἱ αἰγύπτιαὶ γυναῖκες τῆς σκηνῆς δεικνυνται λίαν εὐαίσθητοι πρὸς τὰς τοιαύτας τῶν θαυμαστῶν των περιποιήσεις. Ὅσα περισσότερα κεράσματα προσφέρωσι πρὸς αὐτάς, τόσον περισσότερον δικαιοῦνται νὰ ἐπαίρωνται καὶ τόσα περισσότερα δικαιώματα ἀποκτῶσιν ἐπὶ τῆς ὑπολήψεως τοῦ ἀκροατηρίου καὶ προπάντων τοῦ καταστηματοῦ ἀρχου, ὅστις εἶνε καὶ ὁ θεατρῶνης. Τὰ ποτὰ κομίζονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου καὶ ἀπάγονται σχεδὸν ἀμέσως, εὐθὺς ὡς τὰ ἐγγίση μόλις διὰ τῶν χειλέων ἢ πρὸς ἣν προσφέρονται. Εἰς τὰς φιλοδωρίας ταύτας διαδραματίζει μέρος ἔξοχον ὁ ζῦθος, ὅστις τιτλοφορεῖται μὲν ὡς προῖον δῆθεν τοῦ περιφήμου ἐργοστασίου Δρέερ, ἀλλ' εἶνε πράγματι ὑγρὸν μαυροκίτρινον, κατασκευῆς ἴσως ἐγγωρίου καὶ ἀνούσιον μέχρις ἀηθίας. Προσφορά φιάλης ζύθου, τιμημένης ἐκεῖ ἀντὶ ἡμῶς ταλλήρου, θεωρεῖται ὡς τὸ ἑπακρον τῆς ἐλευθεριότητος. Καὶ αἱ φιάλαι κομίζονται καὶ ἀνοίγονται καὶ ἀπάγονται, καὶ πάλιν σφραγίζονται διὰ νὰ προσφερθῶσι μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἰδίαν ἢ εἰς ἄλλην ἐκ τῶν θεοτήτων τῆς σκηνῆς. Ποῦ κατασταλάζει ἐπὶ τέλους τὸ πόμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὑποθέτω ὅτι ἀποτροπιάζεται καὶ αὐτὸς ὁ τόσον συγκαταβατικὸς τῶν ἰθαγενῶν φάρυξ, ἄγνοῶ. Τὰ τάλληρα ὅμως τῶν γενναιοδῶρων εἶνε βέβαιον ὅτι κατασταλάζουσιν εἰς χεῖρας τοῦ θεατρῶνου, ὅστις ἐξ αὐτῶν κυρίως προσδοκᾷ νὰ καλύψῃ τὰς δαπάνας.

Ἡ παράστασις τέλος μετὰ μακρὰν προσδοκίαν ἀρχεται. Ἠγέρθη ἤδη μία τῶν χορευτριῶν, ἡ νεωτέρα καὶ ἐπομένως ἡ ὀλιγώτερον ἐμπειρος καὶ ἡσκημένη. Ἀπέβαλε τὸ λεπτὸν ἐπανωφόριον καὶ ἔμεινε μὲ τὴν ἐνδυμασίαν τὴν ὄρχηστικὴν, χρώματος κυανοῦ ἀνοικτοῦ, μετὰ χρυσοῦν κροσσίων, κομφῆν τὸ σχῆμα καὶ ἐπιχαρίτως ἀρροζομένην εἰς τὸ λιγυρὸν τῆς σῶμα. Σημειωτέον ὅτι καὶ τοῦτο εἶνε νεωτερισμὸς, εἰσαχθεὶς ἀφότου αἱ αἰγύπτιαὶ χορεύτριαὶ μετέβησαν εἰς Παρισίους κατὰ τὴν τελευταίαν μεγάλην Ἐκθεσιν πρὸς ἐπίδειξιν τῆς τέχνης των, ὅτε οἱ Γάλλοι κατεθέλχθησαν ἐκ τοῦ ἀήθους θεάματος τῆς καλουμένης παρ' αὐτῶν danse de ventre. Αἱ ἀφρικαναὶ χορεύτριαὶ ἐζήλευσαν τότε τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀμφίεσιν καὶ ἀπεδέχθησαν αὐτήν, καὶ ἀπέβαλον τὴν ἐγγῶριον, ἣτις ἦτο ἴσως γραφικωτέρα. Φεῦ! ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς καὶ τὰ ἥθη του εἰσῆλασαν ἀκράτητα εἰς τὴν χώραν τῶν Φαραῶ καὶ ἂν πρὸ ἐνὸς περιπίου αἰῶνος εἰς τὴν εἰσβολὴν τοῦ Βοναπάρτου ἀντεπαρατάσσοντο αἱ φοβεραὶ ἱλαὶ τῶν Μαμελούκων, σήμερον τίποτε δὲν ἀνθίσταται εἰς τὴν ραγδαίαν ἐπιδρομὴν του. Ἡ τυραννικὴ του ὁμοιομορφία ἐπιβάλλεται πανταχοῦ, καταργοῦσα βαθμηδὸν ὅ,τι ἀπετέλει τὸν ἰδιάζοντα τύπον τῆς χώρας. Οἱ κροκόδειλοι ἐξωρίσθησαν

πέραν τῶν καταρρακτῶν τοῦ Νείλου καὶ τὰ παλαιὰ ἦθη ὁμοῦ μὲ τὴν περιέργον σκηνογραφίαν τῶν ἐξωθοῦνται ἤδη εἰς τὰ σκότη τοῦ παρελθόντος, ὁπόθεν μετὰ κόπου καὶ σήμερον ἀκόμη ἀρχίζει νὰ τὰ ἐκθάπτῃ ἡ χεὶρ τοῦ καλλιτέχνου ἢ τοῦ ἀρχαιολόγου.

Οἱ ἦχοι τοῦ αὐλοῦ καὶ τοῦ τυμπάνου γίνονται ὀξύτεροι καὶ γοργότεροι. Ἡ νεᾶνις προχωρεῖ μὲ μικρὰ βήματα, θέτει τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς ὀσφύος καὶ ἀρχίζει τὰς κινήσεις. Σείει κατ' ἀρχὰς τὸ σῶμά της ἑλαφρῶς, οἰοῦναι ἀκκιζομένη ὡς σεισοπυγίς· ἔπειτα ἡ κίνησις γίνεται ἐντονωτέρα καὶ καταντᾷ τέλος σπασμωδική. Αἱ χεῖρες συμπλέκονται εἰς μικρὰν ἀπὸ τοῦ στήθους ἀπόστασιν, ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες μένουσιν ἀκίνητοι, ὁ δὲ λοιπὸς κορμὸς τοῦ σώματος, ἀπὸ τοῦ τραχήλου μέχρι τῶν λαγόνων, πάλαι, ταράσσεται, σκιρτᾷ· κάμπτεται τὸ σῶμα, ἐλίσσεται ἡρέμα, ὡς νὰ συνέκειτο ἀπὸ σπείρας ὄφως, ταλαντεύεται ὅτε μὲν ρυθμικῶς, ὅτε δὲ βιαίως, συγκλονεῖται. Ἡ γαστήρ ἰδίως ἀποκτᾷ παράδοξον καὶ ἀπίστευτον εὐκίνησιαν· ὡς νὰ ἦτο μέλος τοῦ σώματος ἐκ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων καὶ ἡσκημένων εἰς συχνὴν κίνησιν, ὑπέκει μετὰ θαυμαστῆς πειθηνιότητος εἰς τὴν θέλησιν τῆς χορευτρίας καὶ ἐκτελεῖ μετ' ἀπίστευτου εὐχερείας κινήσεις, αἵτινες θὰ ἐφαίνοντο δι' αὐτὴν ὡς ἐκ τῆς θέσεως καὶ τῆς κατασκευῆς της ἀδύνατοι· στρέφεται δεξιᾷ, στρέφεται ἀριστερά, προβάλλει πρὸς τὰ ἔμπρός, ἀποσύρεται, ὑπανεγείρεται ἢ καταπίπτει κανονικῶς, ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται μετὰ κλονισμοῦ ραγδαίως. Ὁ περιφήμος μῦθος, δι' οὗ ὁ συνετὸς Μενήσιος Ἀγρίππας ἔπεισε τοὺς στασιάσαντας ἐν Ρώμῃ πληθεῖους, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην παρουσιάζει τοὺς ὄρους ἐντελῶς ἀνεστραμμένους· παρὰ ταῖς χορευτρίαις τῆς Αἰγύπτου δὲν ἐργάζονται τ' ἄλλα μέλη διὰ νὰ θρέψωσι τὴν ἀκίνητουσαν κοιλίαν, ἀλλὰ τὸναντίον αὐτῆ δρᾷ, τῶν λοιπῶν μελῶν ἀκίνητούντων. Ἡ νεᾶνις ἐκτελεῖ ἔπειτα βηματισμούς τινας ἐπὶ τῆς σκηνῆς· ἀρμόζει εἰς τοὺς δακτύλους τὰ κρόταλα καὶ προχωρεῖ κρούουσα αὐτά, σείουσα τὸ σῶμα, ὅτε μὲν παρουσιάζουσα τὰ πλευρά, ὅτε δὲ στρέφουσα τὰ νῶτα πρὸς τοὺς θεατάς, καὶ κινουσα τὸ ὀπίσθιον τοῦ σώματος μέρος ἀπὸ τῶν νεφρῶν καὶ κάτω μετ' ἴσης εὐχερείας καὶ ἐπιδειξιότητος. Αἱ στάσεις τὰς ὁποίας λαμβάνει τὸ σῶμά της εἶνε ἄλλοτε μὲν χαρίεσαι, ἄλλοτε ἠδυπαθεῖς καὶ χαῦνοι, ἄλλοτε ἄσημοι καὶ πολλὰκις χονδροειδῶς κωμικαί. Σταματᾷ ἀκολούθως καὶ στρέφεται κατὰ μέτωπον καὶ ἀρχίζει πάλιν τὴν κίνησιν τοῦ κορμοῦ. Τὸ σῶμά της ἀσπαίρει, τὸ στήθος της κολποῦται καὶ ἐξογκοῦται ἀναπαλλόμενον. Οἱ μῦς συσπῶνται καὶ χαλαροῦνται καταφανῶς· θρόμβοι ἰδρώτος πίπτουσι στάγδην ἀπὸ τοῦ προσώπου της καὶ ἡ ἀναπνοὴ της φαίνεται κοπιώδης. Αἱ κινήσεις της

δὲν εἶνε πάντοτε ρυθμικαί. Ἐνίοτε εἶνε ἄτακτοι καὶ ἀνώμαλοι καὶ αἰφνίδιοι, ἄλλοτε χαλαραὶ μέχρις ἐξαντλήσεως, ἄλλοτε γοργαὶ καὶ ἐσπευσμένοι μέχρι φρενίτιδος. Κάποτε ἀνατείνουσα τὰς χεῖρας συνοδεύει τὰς κινήσεις διὰ τοῦ ξηροῦ ἤχου τῶν κροτάλων, διαρκῶς δὲ ἄνευ μέτρου, ἄνευ ρυθμοῦ σχεδὸν ἀντηχεῖ μονότονος καὶ ὀξεῖα ἢ συμφωνία τῶν μουσικῶν ὀργάνων· ὅταν δὲ ἐπιστῇ ἡ θερμότερα στιγμή τῆς ὀρχήσεως καὶ αἱ κινήσεις τῆς ὀρχηστρίδος καταστῶσι ταχύτεραι καὶ βιαιότεραι, ἡ ὀρχήστρα ἠλεκτρίζεται καὶ ἐνθουσιᾷ, καὶ ὁ αὐλὸς ἐκπέμπει ἤχους διατόρους μέχρι σπαραγμοῦ καὶ ἡ σαμβύκη κρούεται ἰσχυρότερον καὶ τοῦ τυμπάνου ὁ κρότος καθίσταται ἐντονωτέρος, ἐνῶ οἱ ὀκλαζόντες μουσικοὶ σείουσι τὰς κεφαλὰς καὶ κινουσι τὸ σῶμα. Ἔστιν ὅτε εἰς αὐτῶν τονίζει ἄσμα τι, τὸ ὁποῖον ἐπαναλαμβάνουσιν ἐν χορῶ οἱ σύντροφοὶ του καὶ αἱ ἐπὶ τῆς σκηνῆς γυναῖκες. Τοῦ ἄσματος μετέχει ἐνίοτε καὶ ἡ χορεύτρια, ὅταν εἶνε καλλιφῶνος, παύουσα τότε ἐντελῶς ἢ μετριάζουσα τὰς κινήσεις. Εἶνε δὲ συνήθως τὰ ἄσματα ταῦτα ἐρωτικά, πολλὰκις ὅμως ἐκτρέπονται εἰς ἀπροκάλυπτον βωμολοχίαν, καὶ τὴν ἄσημον αὐτῶν ἔννοιαν ἐξαίρει ἡ χορεύτρια διὰ καταλλήλου κινήσεως. Τὸ ἀκροατήριον τέρπεται ἐκ τῆς μουσικῆς καὶ μιμικῆς ταύτης παρενθέσεως καὶ ἐκάστη στροφή γίνεται δεκτὴ μετὰ παρατεταμένου ἀλαλαγμοῦ ἐευφημίας.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὀρχήσεως τὸ ἀκροατήριον σιγᾷ παρακολουθοῦν μετὰ προφανοῦς τρυφῆς τὰς κινήσεις, καὶ τοσοῦτο μᾶλλον ἐντροφῶν, ὅσον μᾶλλον εἶνε αὐταὶ ἀκόλαστοι, καὶ τὴν σιγὴν διακόπτει μόνον ἐκάστοτε ὁ ἰθαγενῆς ὑπηρέτης, ὅστις, ἐνῶ περιέρχεται ἐκτελῶν τὰς παραγγελίας τῶν θαμῶνων, ἐκφέρει ἐκάστοτε ἐπιφωνήματα ἐπαίνου ἢ παροτρύνσεως, μετὰ θαυμαστικῶν ἢ ἐγκωμιαστικῶν φράσεως πρὸς τὴν ὀρχουμένην, παρενείρων ἐνίοτε παραδόξως καὶ τὴν γαλλικὴν λέξιν Silence! καὶ τὸ κέλευσμα τοῦτο ἀντηχοῦν ἐν τῷ μέσῳ βαθείας σιγῆς προξενεῖ ἀστείαν ἐντύπωσιν.

Ἡ ὀρχησις διαρκοῦσα συνήθως ἀπὸ εἴκοσι λεπτῶν μέχρις ἡμισείας ὥρας, παύει τέλος. Ἡ ὀρχηστρίς κατέρχεται ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ περιφέρει τὸν δίσκον, ἐνῶ δὲ συνάζει τὰ γρόσια, ἀκούει φιλαρέσκως μειδιῶσα τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς φιλοφρονήσεις καὶ τὰς ἐρωτικὰς ἐξομολογήσεις τῶν θαυμαστῶν της. Οἱ ζωνρότεροι ἐξ αὐτῶν τὴν προσκαλοῦσιν νὰ παρακαθίσῃ εἰς τὸ τραπέζιον των καὶ προσφέρουσιν αὐτῇ κεράσματα, τὴν πρόσκλησιν δὲ ταύτην οὐδέποτε ἀποκρούουσιν αἱ χορεύτριαί τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὁ ἀπαίσιος ζῦθος τοῦ ἡμίσεος ταλλήρου ἐπιτελεῖ συχνάκις τὴν ἐμφάνισίν του ἐπὶ τῶν τραπέζων. Ὁ φιλικὸς ὄμιλος εἰς ἐν

ἀνήκον προσεκάλεσε τὴν περιφερομένην χορεύτριαν νὰ καθίσῃ πλησίον ἡμῶν καὶ ἐκ τούτου ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὴν ἐξετάσω προσεκτικώτερον ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Τὸ πρόσωπόν της εἶνε φρειδές, σιτόχρουν, τὰ χαρακτηριστικά τῆς μορφῆς κανονικά, οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι καὶ ἐκφραστικοί, ὡς τῶν πλείστων αἰγυπτίων γυναικῶν καὶ οἱ ὀδόντες μαργαριτώδεις. Ἰδιάζον ἐν τῇ μορφῇ της εἶνε στίγμα κυανοπράσινον μεταξὺ τοῦ κάτω χεῖλους καὶ τοῦ πώγωνος, τὸ ὁποῖον μακρόθεν ἐφαίνετο ὡς φακός, ἐκ τῶν συνήθων τοῦ προσώπου, καὶ τὸ ὁποῖον μετ' ἐκπλήξεως παρετήρησα ἐγγύθεν ὅτι ἦτο ἐκ τῶν κεντωμένων καὶ παρ' ἡμῖν εἰς τὸν βραχίονα καὶ τὸ μετακάρπιον πρὸς ἐπίδειξιν παλληκαρισμοῦ παρά τινων ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ. Τὸ στίγμα τοῦτο παραλλάσσον κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα φέρουσι πολλαὶ γυναῖκες αἰγυπτίαι τῆς κατωτάτης τάξεως καὶ ἰδίως αἱ χωρικαὶ ἐπὶ τοῦ πώγωνος, τὸ περιεργότερον δὲ εἶνε ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη εἶνε παμπάλαιος, ἀφοῦ παρατηρεῖται εἰς ἀρχαιοτάτας αἰγυπτιακὰς ἀπεικονίσεις γυναικῶν. Χάρης εἰς τὰ ὀλίγα ἰταλικά, τὰ ὁποῖα ἡ νεάνις ὁμιλεῖ, μαθοῦσα αὐτὰ ἐν Καίρῳ, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς οἶκους εὐρωπαϊκούς βεβαίως οὐχὶ λίαν εὐαγεῖς, μανθάνω παρ' αὐτῆς ὅτι καλεῖται Μπατία, ὅτι ἐδιδάχθη τὸν χορὸν ἐν Καίρῳ, ὅπου ὑπάρχουσιν εἰδικὰ χοροδιδασκαλεῖα ἰθαγενῶν, ἔνθα ἐκγυμνάζονται πολλαὶ τοῦ λαοῦ νεάνιδες, ἀγωγῆς καὶ ἠθικῆς, ἐννοεῖται, παρημελημένης, ἐξ ὧν θρίθουσιν αἱ διάφοροι τῆς Αἰγύπτου πόλεις, καὶ ὅτι ὁ μισθός της ἀνέρχεται εἰς τριάκοντα ναπολεόνια κατὰ μῆνα. Τὸ ποσὸν μοι φαίνεται ὑπερβολικόν, ἀλλ' οἱ φίλοι μου μὲ διαβεβαιοῦσιν ὅτι τῶ ὄντι αἱ χορεύτριαι αὐταὶ μισθοδοτοῦνται ἀδρότατα, αἱ μᾶλλον δὲ ἔμπειροι καὶ πεφημισμέναι, αἱ Γαλιόνι, ὡς νὰ ἐλέγομεν, λαμβάνουσιν ὡς ἀμοιβὴν καὶ μέχρι πεντήκοντα λιρῶν κατὰ μῆνα. Ἡ Τερψιχόρη εἶνε ἀριστοκρατικὴ θεότης καὶ ἀπαιτεῖ ν' ἀμείβωνται πλουσιοπαρόχως αἱ ἀπανταχοῦ διαπρέπουσαι ἱερεῖαι τῆς καὶ διὰ τοῦτο οἱ πόδες—κάποτε δὲ καὶ ἡ κοιλία—κερδίζουσι πολλάκις ὅ,τι δὲν ὤνειροπόλησάν ποτε νὰ κερδήσωσι πολλαὶ προνομιῶχοι καὶ γόνιμοι κεφαλαί.

Κατὰ τὸ διάλειμμα, παληταὶ πιστακίων, λεπτοκαρύων, ἀμυγδάλων, περιέρχονται ἐντὸς τῆς αἰθούσης καὶ οἱ θεαταὶ ἀγοράζουσι καὶ αἱ σιαγόνες τίθενται εἰς διαρκῆ κίνησιν. Ὅσῃν περισσοτέραν τροφήν ἀποθηκεύουσιν εἰς τὸν στόμαχόν των, τόσον ὀλιγώτερον ἀπαιτητικὸς θὰ εἶνε οὗτος κατὰ τὴν ἀνιαρὰν νηστείαν τῆς ἐπαύριον. Ἄλλ' ἤδη ἡ κοπάσσα πρὸς ἀναφυχὴν ὀρχήστρα ἐπαναλαμβάνει τὴν θορυβώδη συναυλίαν καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐμφανίζεται ἡ δευτέρα χορεύτρια. Λέγεται αὕτη Ζακία, φέρει ἀμφίεσιν ἐπίσης κομψήν, χρώματος κιτρίνου, εἶνε

μεγαλειτέρα τὴν ἡλικίαν καὶ μικροτέρα ὅπως οὖν τὸ ἀνάστημα τῆς πρώτης, χωρὶς δὲ νὰ εἶνε εὐειδής, ἔχει ἐν τούτοις, μακρόθεν τοῦλάχιστον, φυσιογνωμίαν ἑλκυστικὴν καὶ νοήμονα. Εὐθύς ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς κινήσεων καταφαίνεται ἡ περὶ τὴν τέχνην ὑπεροχὴ της· εἶνε μᾶλλον ταχεῖαι, μᾶλλον φυσικαὶ καὶ ἀβίαστοι αἱ κινήσεις της καὶ ἡ στάσις της ἐν γένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς προδίδει τὴν ἀσκήσιν καὶ τὴν ἔξιν. Ἡ θεὰ τοῦ ἀκροατηρίου οὐδαμῶς προεῖ τὴν Ζακίαν· τί εἶνε τὸ κοινὸν ἐπαρχιακῆς πόλεως τῆς Αἰγύπτου δι' αὐτήν, ἥτις καυχᾶται ὅτι ἐπέδειξε τὴν τέχνην της ἐν Σικαγῳ, πρὸ τῶν κατοίκων τοῦ νέου κόσμου καὶ τῶν συνηγμένων ἐκεῖ ἐπισκεπτῶν ἀπὸ τῶν πέντε ἡπείρων; Διότι πέρυσιν ὅτε ἐγένετο ἡ πολυθρύλητος ἔκθεσις ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, κερδοσκοπὸς τις εὐφυῆς ἐσκέφθη νὰ μεταφέρῃ ἐκεῖ καὶ ὀρχηστρίδας αἰγυπτίας, θέαμα πρωτοφανές βεβαίως διὰ τοὺς Ἀμερικανούς, μεταξὺ δὲ τοῦ συγκροτηθέντος θιάσου κατελέγετο καὶ ἡ Ζακία. Ἄγνοῶ ἂν οἱ κτηνέμποροι τοῦ Ἰλλινόα καὶ οἱ λοιποὶ Γιάγκη νῦφράνησαν πολὺ ἐκ τῶν κορδακισμῶν τῶν μελαψῶν κορῶν τῆς Αἰγύπτου· ἀλλ' ἂν προσέξῃ τις εἰς τὸν φόρτον τῶν χρυσῶν νομισμάτων, δι' ὧν κοσμεῖται ἡ κόμη τῆς Ζακίας καὶ εἰς τὰ πολύτιμα αὐτῆς δακτυλίδια καὶ ψέλλια, εὐχερῶς συμπεραίνει ὅτι δὲν θὰ ἔμεινεν αὕτη δυσηρεστημένη ἀπὸ τὸν ὑπερωκεάνειον πλοῦν της.

Μετὰ νέον διάλειμμα, μετὰ νέαν περιφορὰν τοῦ δίσκου, μετὰ νέαν ἀνάπαυλαν καὶ τῶν ὀρχηστρίδων καὶ τῶν μουσικῶν καὶ τῶν θεατῶν, μετὰ τὴν κατανάλωσιν πολλῶν ἀκόμη κερασμάτων ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ἐντὸς τῆς αἰθούσης, ἔρχεται ἡ σειρά τῆς Ναφούσας. Εἶνε ἡ μᾶλλον ἡλικιωμένη, ὑπερτριακοντούτις ἴσως, ἔχουσα τύπον φυσιογνωμίας ὁμοιάζοντα πρὸς τὸν τῶν Ἀρμενίων γυναικῶν, ὀφθαλμοὺς μέλανας, ὀφρῦς ἐπίσης μελαίνας, παχείας, τοξοειδεῖς, μὲ πρόσωπον εὐχρουν, μὲ κόλπον πλούσιον. Εἶνε ἡ ἀνεγνωρισμένη πρώτη χορεύτρια, χαίρουσα φήμην πολλὴν διὰ τὴν τέχνην της καὶ διὰ τοῦτο ἔμεινε τελευταία, διὰ νὰ ἐπιδείξῃ τὴν ἱκανότητά της, διὰ νὰ συγκρατήσῃ ἢ προσδοκία ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο χρόνον τοὺς θεατάς. Καὶ τῶ ὄντι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παρέμειναν χάριν αὐτῆς καὶ μόνης, ἡ δὲ ἐμφάνισις της προκαλεῖ τὸν ψιθυρον τῆς ὁμηγύρεως. Ἡ Ναφούσα δὲν διαψεύδει τὴν φήμην της, ἡ χάρις δὲ καὶ ἡ ἐλευθερία μεθ' ἧς ἐκτελεῖ τὰς δυσκολωτάτας ἐκείνας κινήσεις, καμμούσα ἐνίοτε τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ ἀκαμψία της, ἡ προκλητικὴ μέχρι λαγνείας στάσις τὴν ὁποῖαν λαμβάνει, ἡ ἀκίνησις τοῦ λοιποῦ σώματος, ἐνῶ ὁ κορμὸς σείεται, περιστρέφεται, σφαδάζει, ἀποσπῶσι συχνὰ τὰ ἐπιφωνήματα καὶ τὴν βοήν τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν θεατῶν. Καὶ ὁ ξένος ὁ πρώτην φορὰν παριστάμενος εἰς τὸ θέαμα τοῦτο,

ὁ βλέπων τὴν σάρκα ἀνατινασσομένην ἄνευ ἐμφανοῦς προσπάθειας, ὡσεὶ ὑπὸ ἀοράτων ἐλατηρίων καὶ ἀνυψουμένην ἢ ταπεινουμένην κατὰ βούλησιν γοργῶς καὶ ρυθμικῶς, ἀπορεῖ καὶ ἐκπλησσεται ἀναλογιζόμενος ὅποιοι κόποι καὶ ὀπὸση ἀσκήσις ἐχρειάσθησαν ἕως νὰ ὑποκύψωσιν οἱ ἀδρανεῖς συνήθως μυῶνες τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἰς τοιαύτην κοπιώδη ἐργασίαν. Καὶ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἐκείνῃ τῇ βαρεῖα καὶ σχεδὸν ὀμιχλώδει ἐκ τοῦ πολλοῦ καπνοῦ τῶν σιγάρων, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς ἐλαφρᾶς ζάλης, τῆς παραγομένης ἐκ τῆς ἀφθόγου πόσεως πνευματωδῶν ποτῶν, σχεδὸν ἐπιθεβλημένης ὡς ἐκ τῆς παρατάσεως τοῦ θεάματος, ὁ νοῦς ἀνατρέχει ἀκουσίως εἰς τὰς διηγήσεις τῶν ἀραβικῶν μύθων, τὰς καταθελεξάσας τὴν παιδικὴν πάντων ἡλικίαν, καὶ φαντάζεται τὴν αὐλὴν τῶν Καλιφῶν τῆς Βαγδάτης καὶ τὰ μυθικὰ πλούτη αὐτῆς καὶ τὰ ὀρχηστικὰ θεάματα, δι' ὧν ἀπεδιώκον τὴν ἀνίαν οἱ τρυφηλοὶ ἐκείνοι μονάρχαι. Καὶ ἀπὸ τὸν δαίδαλον τῶν μυθολογικῶν εἰκόνων ἡ σκέψις ἐπανίπταται λεληθότως εἰς τὰ ἐδάφη τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς καὶ ἐνθυμείται τοὺς Λαγίδας καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ βασιλεία των καὶ τὴν φιληθδονον ἐκείνην μάγισσαν, τὴν ἐστεμμένην ἑταίραν Κλεοπάτραν, ἣτις πρὸς πείσμα τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ, οὐ τὸ κατ' αὐτῆς μῖσος ἀπεκρυσταλλώθη εἰς τοὺς στίχους τοῦ Ὀρατίου, διὰ παρομοίων βεβαίως ἐξεργητικῶν θεαμάτων ὑπέτρεφε τὸ πάθος τοῦ παρ' αὐτῆς τιθασσευθέντος τραχέος πολεμιστοῦ. Ἐπειτα ἔρχονται αἱ ἀναμνήσεις τῆς Γραφῆς καὶ ἀναπαρίσταται εἰς τὸ πνεῦμα ἢ εἰκὼν τῆς ἐροτῆς τοῦ Ἡρώδου, ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν καυματηρὰν Γαλιλαίαν. Ἐξημμένος ὁ τετράρχης ἐκ τοῦ πότου, τοσοῦτον ἐνεθουσιάζθη ἐκ τῆς ὀρχήσεως τῆς θυγατρὸς τῆς Ἡρωδιάδος, ὥστε ἀναφωνεῖ: «Αἴτησόν με ἢ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι καὶ ὥμοσεν αὐτῇ: "Ὅ,τι ὃ ἐὰν μὲ αἰ» τήσης, δώσω σοι ἕως ἡμίσεος τῆς βασιλείας μου». Καὶ ἡ νεᾶνις τότε τῇ συμβουλῇ τῆς πονηρᾶς μητρὸς τῆς αἰτεῖται τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὁ βασιλεὺς «ἀποστείλας σπεκουλάτωρα ἐπέταξεν ἐνε» χθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ »φυλακῇ, καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν »τῷ κορασίῳ· καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς» τρώπαιον εἰδεχθῆς τῆς νίκης τῶσων χαρίτων καὶ τῶσων θελγήτρων! . .

Αἱ ὥραι ἐν τοσοῦτῳ παρέρχονται καὶ τὸ θέαμα διαρκεῖ ἀκόμη. Αἱ γνάθοι τῶν αὐλητῶν ἐξογκοῦνται μέχρι διαρρήξεως· αἱ χορευτριάς διαδέχονται ἐκ περιτροπῆς ἀλλήλας καὶ ἐκ διαλειμμάτων τὸ ἄσμα ἀντηχεῖ αἰφνίδιον, ποικίλον τὴν μονοτονίαν· καὶ οἱ θεαταὶ πάντοτε διὰ βοῆς παρατεταμένης ἐπευφημοῦσι καὶ τὰ ποτήρια μὲ τὰ κερά-

σματα ἀδιακόπως μεταφέρονται μετ' ἐπιδείξεως ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ οἱ μᾶλλον αἰσθηματικαὶ χαριεντίζονται μετὰ τῶν ὀρχηστρίδων κατερχομένων ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ παρακαθημένων εἰς τοὺς ὀμίλους των, καὶ ὁ λοκούστιος ζῦθος ἐμφανίζεται συχνὰ πάροχος γαστρικῶν διαταράξεων εἰς τοὺς καταναλωτὰς καὶ εἰσοδήματος γενναίου εἰς τὸν θεατῶν. Καὶ ὁ ὑπρέτης ἐκείνος ὁ ἀλλόκοτος μὲ τὸν μαῦρον ποδῆρη χιτῶνα ἐξακολουθεῖ νὰ περιέρχηται ἐντὸς τῆς αἰθούσης, ἐκφωνῶν τὰ ἐγκωμιαστικὰ ἐπιφωνήματά του καὶ ἐπιβάλλον καμικῶς τὴν σιγὴν διὰ γαλλικοῦ παραγγέλματος εἰς τὸ ἄφρονον ἀκροατήριον.

Τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν ἡραιώθη· ἀλλὰ πολλοὶ θὰ παραμείνωσιν ἀκόμη, μέχρι τῆς στιγμῆς ἴσως καθ' ἣν ὁ κρότος τοῦ τηλεβόλου θ' ἀναγγεῖλη ὅτι λήγει ἡ ὥρα τῆς εὐωχίας καὶ ἄρχεται ἡ ὥρα τῆς νηστείας. Ἡμεῖς ἀπερχόμεθα κεκμηκότες ἤδη πρὸς ὕπνον, μὲ τὸ πνεῦμα ἔμπλεον ἀπὸ παντοίας εἰκόνας καὶ ἀπὸ παντοίας σκέψεις.

Ἄλλ' ἐξ ὧν τούτων, δι' ἡμᾶς τοὺς ξένους, τοὺς ἐρχομένους ἀπὸ τὸν τόπον τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν φιλευθερῶν δογμάτων, μία ἐντύπωσις πρωτεύει καὶ μία σκέψις κυριαρχεῖ, πῶς ἐν χώρᾳ μὴ καταλεγομένη μετὰ τῶν πεπολιτισμένων, παρὰ λαῶ, ὅστις δὲν διεκδικεῖ μεγάλην ἀποστολήν, διεξάγονται τὰ τοιαῦτα θεάματα μὲ τὴν τάξιν καὶ μὲ τὴν ἡσυχίαν, ἄνευ τῆς παρουσίας ἀστυνόμων, ἀστυφυλάκων, ὑπομοιράρχων, καὶ ἄλλων παμπληθῶν φρουρῶν τῆς δημοσίας τάξεως. Εἰς ἄλλας χώρας προηγήμενας εἰς τὰς πολιτικὰς θεωρίας, εἰς χώρας ἐνθα συγκροτοῦνται συλλαλητήρια καὶ ἐνθα αἱ ἐφημερίδες ἀρχίζουσιν ἀξιεπαίνως νὰ ὑποστηρίζωσι τὰ ἱερὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ διδάγματα, ἐν καφενείῳ πόλεως ἐπαρχιακῆς, ἢ καὶ αὐτῆς τῆς πρωτεύουσος διὰ νὰ ἤμεθα δίκαιοι, ἢ τοιαύτη διασκέδασις πολὺ ταχέως θὰ μετετρέπετο εἰς Τρωϊκὸν πόλεμον μὲ Πάριδας καὶ μὲ Μενελάους καὶ μὲ Ἑλένας καὶ μὲ Ἀχιλλεῖς καὶ Ἀγαμέμνονας καὶ Βρυσσίδας, καὶ τὰ πράγματα τῆς Ἀλλατίας θὰ μετεβάλλοντο ὀλίγον τι εἰς... σαλατίαν.

Καὶ ἰλάσθητέ μοι διὰ τὸ λογοπαίγνιον αὐτό, ὧ ἐπιεικεῖς ἀναγνώσται, διότι ἐγένετο χάριν τῆς κυριολεξίας.

Χαραλάμπης Ἄννης.

(2)

Πλάκα χρυσή, πλάκ' ἀργυρή, πλάκα μαλαματένια,
Αὐτὴν τὴν νειὰ ποῦ στέλνουμε πολλὰνε χαϊδεμένη·
Θέλει καφέ τὴν κονταυγή, κρασί τὸ μεσημέρι,
Καὶ μὲ τὰ λιοκαθίσματα νὰ ψενομαγερεύη.
Θέλει καινούργιο πάπλωμα, θέλει παχὺ κρεβάτι,
Θέλει τὸ μαξιλάρι τῆς μὲ πούπουλα γιομάτο.

(3)

Μιά λυγερὴ μασούριζε μετὰξι καὶ χρυσάφι
Στάγρια βουὰ μασούριζε 'στους κάμπους τὸ τυλίγει
Καὶ μὲ τὴν Παναγιὰ μπροστὰ σταίνει τὸν ἀργαλειό τῆς·
Πέρνει βορειᾶς τὸν ἀργαλειό κι' ἀγέρας τὸ μετὰξι.

(4)

Παγόνι μὲ χρυσὰ φτερά, καὶ μάσημένα πόδια,
Πῶχεις στὰ νύχια μάλαμα καὶ στὴν κορφή λογάρι,
Κέχεις καὶ μέσα στὴν καρδιά κοῦπα μαργαριτάρι.

(5)

"Ὀλον τὸν Ἄδη γύρισα μὲ δυὸ κερὰ στὰ χέρια·
Μὰ γὼ θρα νειούς καὶ κλαίγανε καὶ νειές μοιρολογοῦσαν
Κ' ἡῦρα καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ πουπουλομαδοῦσαν.

(6)

Σιμιγδαλένιο μου ψωμί, κι' ἀφράτο παξιμάδι,
Ἄδικο, κρῖμα καὶ πολὺ, νὰ κατεβῆς στὸν Ἄδη.

(7)

Νὰ ἤμουνα κλέφτης στὸν Ἄδη,
Μιὰν ἡμέρα κένο βράδυ·
Νάκλεφτα τοὺς βουλευτάδες
Ἵπουργούς καὶ γεροντάδες
Νάκλεφτα καὶ τοὺς παπάδες·
Καὶ τοὺς χρυσολειτουργάδες·
Νάκλεφτα τὰ παλληκάρια
Ὅπου εἶνε σὰν βλαστάρια·
Νάκλεφτα καὶ τὲς κοπέλλες

Ποῦ εἶνε σὰν τὲς μπαμπακέλες·
Νάκλεφτα τὲς παντρεμένες
Ποῦ εἶνε νοικοκυρεμένες,
Ὅπ' ἀφίνουν τὰ πιδιὰ τους
Τὰ μαυροκακόμοιρά τους.

(8)

Δὲν σῶπρεπε, δὲν σῶμοιαζε
Χάμου στὴ γῆς νὰ πέσης,
Μόν' σῶπρεπε καὶ σῶμοιαζε
Σὲ περιβόλι μέσα,
Νὰ πέφτουν τ'ἀνθη ἀπάνου σου
Τὰ μῆλα στὴν ποδιά σου,
Τὰ κόκκινα τριαντάφυλλα
Στὰ ροδομάγουλά σου.

(9)

Ἄδικο πολὺ καὶ κρῖμα,
Τέτοιος νειὸς νὰ πάη στὸ μνήμα!
—Τέτοιος νειὸς καὶ παλληκάρι
Πῶς νὰ κατεβῆ στὸν Ἄδη;
—Πῶς νὰ βγῆ ἀπ' τὴ λυσιτέρα
Καὶ νὰ πέση στὴν κασσέλα;
—Νὰ τὸν τρῶνε τὰ σκουλίκια
Νὰν τὸν γλείφουν τὰ χαλίκια;
—Χωρὶς φῶς, χωρὶς φανάρι
Πῶς νὰ κατεβῆ στὸν Ἄδη;
—Δίχως πάπλωμα καὶ στρώμα
Πῶς νὰ πέση μὲς τὸ χῶμα;

(10)

Κομπώθηκες γελάστηκες καὶ πᾶς στὸν Κατουκόσμο·
Θάρρεψες τ' εἶνε ἡ Κατουγῆς ὅσο καὶ τὴν ἀπάνου;
Ἐκεῖ δὲν εἶνε μαγαζιά, δὲν εἶνε καφενέδες,
Μον' οἱ ἄσπροι μαῦροι γίνονται κ' οἱ ρόδινοι φλωμάτοι
Κ' οἱ τριανταφυλλοπρόσωποι μαυρίζουν κι' ἀραχνιάζουν.

(11)

Πόρτες καὶ τάβλες τοῦ σπιτιοῦ, ὅλα ματατοπήστε,
Τί ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ δὲ ματασεριανίζει.

ΠΕΝΤΕΛΗ

Ἐστὸν ἀγαπημένον μου Τάκην Ἀραβαντινόν.

Ὅσες βολές κινᾶω νάρθῳ,
 Βουνό, νὰ σὲ ἀπολάψω,
 —Βουνό, ποῦ μέσ' ἔτ' ἀνέγνωρα,
 Καὶ μυστικά μου βάθια,
 Πῶς μοῦ ἐμεταμορφώθηκες
 Καὶ μῶγεινες ἀγάπη
 Κρυφθοικαίνομαι κι' ἐγὼ
 Καὶ μ' ἀγνωμιὰ ἀπομνέσκω—,
 Ὅσες βολές κινᾶω νάρθῳ,
 Βουνό, νὰ σ' ἀπολάψω,
 Μέσ' ἀφ' τοῦ χαμηλόκαμπου
 Τὰ βαρετὰ τὰ πλάτια,
 Τὰ βαρετὰ κὶ τὰ δροσα,
 Τὰ λιοπυροκαμμένα,
 Ὁ εὐωδερὸς ἀγέρας σου
 Κι' ὁ δροσοβολισμένος
 Μοῦ ροβολᾷ καὶ μῶρχεται
 Νὰ μὲ συναπαντήσῃ
 Καὶ μέσα μου νέα ὑπατα,
 Νέα δύναμι μοῦ δίνει,
 Νὰ ξεκαμπίσω, τὰ ἰσκερά,
 Νὰ φτάκω τὰ ριζὰ σου.
 Καὶ φθάνω, ὄχ' τὴν ἀγάπη σου
 Θερμὸς καὶ ξαναμμένος,
 Καὶ σοῦ ἀγκαλιάζω τοῦ κορμιοῦ
 Τ' ἀσύγκριτα τὰ κάλλη
 Μὲ τὴ θαμπὴ κι' ἀδύνατη
 Κι' ἀνέτολμη ματιὰ μου,
 Γιατὶ δὲν φτάν' ἡ ἀγκαλιὰ

Δὲν φτάνουν μου τὰ χέρια, —
 Καὶ βόσκω καὶ κορφολογῶ,
 Βουνό, τὲς ὠμορφιές σου,
 Τὲς ὠμορφιές σου ποῦν' θεϊκές
 Παράδεισοπλασμένες, —
 Τὰ πολλὰ δάση, τὲς κορφές
 Καὶ τὰ δροσονέρα σου.

Ἄλλοι τ' ἀφράτα μάρμαρα
 Τοῦ κόρφου σου ἄς παινέσουν,
 Ὅπου εἰς ἀγύριστους καιροὺς
 Θεοὺς ἐπλασε ἡ τέχνη.
 Ἄλλοι τῆς φράγκισας Κυρᾶς
 Ἄς περιτραγουδήσουν
 Τὴν ἐρωτάρικη ζωὴ
 Καὶ τὸ θλιμμένο τέλος.
 Ἐγὼ ἔς τοὺς ἀσπρούς κόρφους σου
 Δὲ θαν' ἀπλώσω χέρι,
 Οὔτε γιὰ ξένες, γιὰ παληές
 Θὰ γλυκοψάλω ἀγάπες.
 Ἐγὼ μὲ τὸ τραγοῦδι μου
 Νὰ διαλαλήσω θέλω
 Τὰ ἐξωτικά, τὰ ἠλιόβλεφα
 Τὰ ὀλόφαντὰ σου κάλλη,
 Ὅπου τοὺς πόθους μου ξυπνοῦν
 Κ' ἀνοίγουν μου τὰ μάτια
 Καὶ βλέπουν μέσ' ἔς τὰ κάλλη σου
 Ἄλλων βουνῶν κάλλη.
 Νάξερεις, ὠμορφο βουνό,

Σημ. Δ. Π. Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο ποίημα εὐγενῶς παραχωρηθὲν ἡμῖν παρὰ τοῦ κατόχου του κ. Ἀραβαντινοῦ, εὐχαρίστως δημοσιεύομεν ὡς φόρον συμπαθείας εἰς τὴν μνήμην τοῦ τόσο ἀώρως ἀποθανόντος δυσμοίρου ποιητοῦ.

Τί μοῦ θυμίζει ἐμένα
 Ἐνα κεντρί, ἕνας πεῦκός σου,
 Μιὰ φεμματιά, μιὰ βρύση!
 Νάξερεις πῶς ξαφνιαζομαι
 Καὶ πῶς αἰτιολογοῦμαι
 Ἐς τῆς ἀγριᾶς σου βαλανιδιάς
 Τὸ μυστικὸ μουρμουρι.
 Νάξερεις πῶς κ' ἡ κάκοψη
 Πῶς κι' ἡ τραχιά της φλοῦδα
 Γένεται μέσ' ἔς τὰ χέρια μου
 Ἡ πλιὸ ἀπαλὴ σαρκίδα.
 Νάξερεις ὠμορφο βουνό,
 Τί ἐνθύμησες μοῦ φέρουν
 Τ' ἀπάτητα τὰ βάρητα
 Τῆς μαύρης λαγκαδιᾶς σου.
 Νάξερεις πῶς ἡ ἄβυσσο
 Καὶ τὸ τρανὸ της χάο
 Λησμονημένα καὶ παληὰ
 Κρυφὰ μοῦ ἀποσκεπάζουν.
 Νάξερεις, ὠμορφο βουνό
 Τί κελαῖδεῖ ἔς ἐμένα

Τῆς βρύσης σου τὸ γάργαρο
 Καὶ δροσερὸ νεράκι.
 Νάξερεις πῶς κι' ἡ πλιὸ μικρὴ
 Γλυκειὰ σταλαματιά του
 Μέσ' ἔς τὴν καρδιά μου ἀρίφνητα
 Μοῦ ξανανιώνει μάγια.
 Νάξερεις, ὠμορφο βουνό,
 Τί πόθους μοῦ ξαναφτεῖ
 Κι' ἕνας ἀνθός σου ταπεινός
 Μὲ τὴ μοσχοβολιά του.
 Νάξερεις πῶς κι' ἡ μυρουδιά
 Τοῦ χόρτου σου, τοῦ βάτου,
 Ὀνειροδότανου ἀκριβοῦ
 Για ἐμένα μυρουδιά εἶνε!

Γι' αὐτό, βουνό μου, σ' ἀγαπῶ
 Περίσσ' ἀπ' ὅλα τᾶλλα,
 Γι' αὐτὸ μέσα ἔτ' ἀνέγνωρα
 Καὶ μυστικά μου βάθια
 Τόσο κρυφὰ, τόσ' ἄστοχα
 Θερμὴ ἔχεις γένει ἀγάπη.

Ἀθῆναι 15 Ἰουλίου 1893.

† Κώστας Κρυστάλλης.

ΜΑΝΙΑΤΙΚΑ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

(ἀπὸ ἀνέκδοτη συλλογῆ).

Β.

ΑΡΧΕΣ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΩΝ

(1)

Κάτου στὰ Τάρταρα τῆς γῆς, κάτου στὸν Κατουκόσμο,
 Κάθουντε πέντε λυγρές καὶ δέκα παλληκάρια
 Μοιρολογοῦν αἱ λυγρές, κλαῖνε τὰ παλληκάρια;
 — Τάχα νὰ στέκη ὁ οὐρανός, νὰ στέκη ὁ πάνω κόσμος;
 Καὶ νὰ σημαίνουν οἱ ἐκκλησιεῖς, νὰ λειτουργοῦν παπάδες;

(12)

Ὁ χάρος ἐβουλήθηκε νὰ φτειάσῃ περιβόλι.
 Τῶσκαψε, τὸ καλλιέργησε νὰν τὸ δενδροφυτέψῃ·
 Φυτεύει νειές γιὰ λεμονιές, τοὺς νειοὺς γιὰ κυπαρίσσια,
 Φύτεψε τὰ μικρὰ παιδιὰ τριανταφυλιές τραγύρω,
 Ἔβαλε καὶ τοὺς γέροντες φράχτη στὸ περιβόλι.

(13)

Ἔνας ἀετὸς καθότανε στ' Ἄδη τὸ περιβόλι
 Καὶ πουπουλομαδιώτανε καὶ ρεῦγαν τὰ φτερά του.
 Τάλλα πουλιά τοῦ λέγανε καὶ τάλλα τὸν ρωτοῦσαν:
 —Τί ἔχεις, ἀητέ, ποῦ θλίβεσαι καὶ πουπουλομαδιέσαι;
 —Τὸ σπίτι μου ἀναζήτησα καὶ δὲν μπορῶ νὰ στέκω . . .
 Πᾶψ', ἀνεμε, πᾶψε, καιρέ, καὶ πᾶψ' ἡ τραμουντάνα,
 Νὰ πάω νὰ ἰδῶ στὰ σπίτια μου νὰ ἰδῶ τὸ ποιὸς μὲ κλαίει,
 Νὰ ἰδῶ ἂν μὲ κλαῖν οἱ φίλοι μου, μὲ κλαῖνε οἱ ἰδικοί μου . . .
 Ὅπως μὲ κλαίει ἡ μάνα μου, κανένας δὲ μὲ κλαίει.

(14)

Ἦθελα νὰ περπάτουνα μιὰ ἡμέρα μὲ τὸ χάρο
 Καὶ νᾶνε ἡ στράτα μας μακριὰ κι' ὁ δρόμος μας ἀλάργα,
 Νὰ κάτσω νὰ τὸν ἐρωτῶ καὶ νὰ τὸν ἐξετάζω.
 Νὰ ἰδῶ ἂν περνοῦν οἱ ἄρρωστοὶ καὶ γιαίνουν οἱ λαβωμένοι,
 Νὰ ἰδῶ ἂν ξαναπαντρεύονται οἱ ματαπαντρεμένοι,
 Κι' ἂν μεγαλώνουν τὰ μικρὰ τὰ καλοχαϊδεμένα.

(15)

Ἄντικρυ ἀπ' τὸ Βενέτικο ἔρχονται τρία καράβια·
 Τὴν ἄνω ἔχει μέσα γέροντες, τᾶλλο ἔχει παλληκάρια
 Τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο ἔχει τὲς κορασιδες.
 —Θέ μου, ναρθοῦν ναράζουνε στῆς Τίγκλας¹ τὸ μπογάζι,
 Ποῦν' ὁ λιμιόνας ἀγαθὸς κι' ἀράζουν τὰ καράβια.
 Νὰ τρέξουν οἱ μάνες μὲ φλωριά κ' οἱ ἀδερφές μὲ γρόσια,
 Νὰ τρέξουν κ' ἡ μαυρόχηρες μὲ τὰ κλειδιά στὰ χέρια.

(16)

—Σήκω ἀπάνου, μὴν κοιμάσαι
 Τῆ μανοῦλα δὲ λυπᾶσαι;

¹ Ὁ λιμένας τῆς Σκαρδαμούλας.

—Πῶς νὰ σηκωθῶ ὁ καυμένος
 Ποῦ εἶμαι χάμου ξαπλωμένος;
 Ποῦ εἶν' τὰ χέρια μου δεμένα,
 Καὶ τὰ μάτια μου κλεισμένα; . . .

(17)

Ἦθελα νὰ γενότανε στὸν Ἄδη πανηγύρι,
 Νᾶμουν κ' ἐγὼ πραγματευτῆς ἔς αὐτὸ τὸ πανηγύρι,
 Νὰ βάστουνα στὸν ὄμο μου παλληκαριοῦ τουφέκι,
 Νὰ βάστουνα στὰ χέρια μου τῶν γυναικῶν στολίδια,
 Νᾶχω καὶ μὲς τὴν τσέπη μου ἀσκάδια καὶ καρύδια,
 Νᾶχω ἔς ἕναν χρυσὸν ποξᾶ παπάδων πετραχήλια.
 Νᾶρθοῦν οἱ νειοὶ γιὰ τ' ἄλογα (;)² κ' ἡ νειές γιὰ τὰ στολίδια,
 Νᾶρθοῦν καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ γιὰ ἀσκάδια γιὰ καρύδια,
 Νᾶρθοῦν καὶ τὸ παπαδικὸ νὰ πάρουν πετραχήλια . . .

(18)

Ὁ χάρος τοὺς ἐμάζωξε σὲ μιὰ καυμένη ράχη·
 Καὶ ὄντας τοὺς ἐμάζωξε, πιάνει τοὺς κογιονάρει,
 —Ἄρχοντες, ποῦν' τὰ γρόσια σας, ποῦνε καὶ τὰ σκουτιά σας;
 Καὶ σεῖς, καλὲς κοδέσποινες, πῶχετε τὰ παιδιὰ σας;
 —Τὰ γρόσια μας τάφήκαμε κι' ἄλλοι τὰ ξεφαντώνουν·
 Καὶ τὰ σκουτιά τάφήκαμε κ' ἄλλα κορμιά τὰ λυώνουν,
 Καὶ τὰ παιδιὰ τάφήκαμε κ' ἄλλοι μᾶς τὰ μαλλώνουν . . .

(19)

Στὴν μέση τῆς ἀκρογιαλιᾶς, στὴν ἄκρη τοῦ πελάγου
 Κ' εἶνε μπαξές μὲ λεμονιές κι' ἔχει κιτριές μὲ κίτρα.
 Ἀνάμεσα μὲς τὸν μπαξὲ εἶνε μία βρυσούλα
 Κ' ἔχουν οἱ νειοὶ τὸ μπαρμπερειὸ κ' ἔχουν ἡ νειές τὴν πλύστρα.
 Ἐκεῖ θὰ πᾶ νὰ ξουριστῆς κ' ἐκεῖ θὰ πᾶ νὰλλάξῃς.

(20)

Νὰ σὰς εἰπῶ, θλιμμένες μου, ἕνα καλὸ χαμπέρι.
 Τὸ χάρο τὸν ἐπιάσανε καὶ πᾶν νὰ τὸν κρεμάσουν·
 Τάκουσαν νειοὶ καὶ χαίρονται κ' ἡ νειές κι' ἀρδινιαζόνταν,
 Λουσάρουν τὰ παπούτσια τους, κουρδίζουν τὰ ρολόγια·

² Ἴσως ἄρματα καὶ ὄχι ἄλογα.

Καὶ οἱ καλοὶ ἀξιωματικοὶ βάνουν στὴν πάντα τὸ σπαθί·
Μᾶρθαν στὴν πόρτα γιὰ νὰ βγοῦν, κι' αὐτὴ τὴ βρίσκουν σφαλιστή.

(21)

— Παπᾶ μου, ὄντας ἠθέλησες νὰ πᾶς νὰ λειτουργήσης
Ἡ στρατά ρόδα ἐγέμισε κ' ἡ ἐκκλησιὰ ἀγγέλους,
Οἱ ἅγιοι σὲ θαμάζανε κ' ἡ εἰκόνες σὲ εὐχιόνταν
Καὶ τὰ μικρὰ κονίσματα ὅλα περικαλιόνταν,
Παπᾶ μου ἀγγελοστόριστε, παπᾶ μου χρυσολειτουργέ,

(22)

Τρεῖς ἀντρειωμένοι βούλονταν νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸν Ἄδη·
Κλέψαν τοῦ χάρου τὰ κλειδιά, τοῦ χάρου τάντικλειδία.
Κανείς καὶ δὲν τοὺς ἄκουσε, μιὰ λυγερὴ τοὺς εἶδε,
Μιὰ λυγερὴ τοὺς ἄκουσε, μιὰ λιγερὴ τοὺς εἶδε,
— Γιὰ πᾶρτέ με, ἀντρειωμένοι μου, πᾶρτέ με ἀπὸ τὸν Ἄδη.
Γιατὶ ἄφηκα μικρὸ παιδί καὶ ἄντρα παλληκάρι . . .
— Τρίζουν τὰ παπουτσάκια σου καὶ μᾶς ἀκοῦνε κι' ἄλλοι . . .
— Ἐγὼ τὰ βγάνω τᾶρημα καὶ τὰ πετῶ στὸν Ἄδη . . .

(23)

Ἦλιε μου, στὸ βασίλειμα θενὰ σοῦ παραγγεῖλω,
Τὰ λιοβαρέματα θαρθῶ νὰ σὲ ξαναρωτήσω,
Μὴν εἶδες μιὰ νειὰ καλή, καὶ μιὰ καλὴ κοπέλλα;
— Γιὰ πᾶς μου τὰ σημάδια τῆς μὴν τύχη καὶ τὴν εἶδα . . .
— Ψ'ηλόλιγν' ἦταν στὸ κορμί κι' ἀσπροδερὴ στὰ κάλλη,
Εἶχε τὰ μάτια, σὰν ἐλνές, τὰ φρύδια σὰ γαιτάνι,
Εἶχε τὸν ἥλιο πρόσωπο, τὰ χεῖλη τῆς μερτζάνι
Καὶ μὲς τῆς Μάνης τὰ χωριά σὰν κείνη δὲν εἶν' ἄλλη·
— Ἐψεβραδὺς ἐπέριναγα στ' Ἄδη τὸ περιβόλι,
Ἐκεῖ τῆς γράψαν τὸνομα μὲ τοὺς ἀποθαμένους,
Μαύπε νὰ εἰπῶ στὸ σπίτι τῆς νὰ μὴ τὴν περιμένουν . . .

(24)

Νὰ ρίξω κ' ἐγὼ τᾶσπρο μου μὲς τοῦ φτωχοῦ τὴν πόρτα,
Σὰ λαχιστὸς ὁπῶλαχα κι' ὄχι πηλιονικάτα⁴
— Τί ἄνθρωπος ὁπῶλαχε καὶ δὲν τονεγνωρίζω
Ποῦ χρειῶναι δίχως νὰ χρωστᾶ καὶ γίνεται ὀφειλέτης! . . .

⁴ Ἐπίτηδες